

TAMPEREEN YLIOPISTO
Sosiaalitutkimuksen laitos

Kaupunkiluonto maahanmuuttajien kotoutumisessa

Jaana Leikkilä
Sosiologia
Pro gradu -tutkielma
Syyskuu 2010

LEIKKILÄ, JAANA: Kaupunkiluonto maahanmuuttajien kotoutumisessa.
Pro gradu -tutkielma, 81 sivua + 1 liitesivu.
Sosiologia
Syyskuu 2010

Tutkimus tarkastelee kaupunkiluonnon roolia pääkaupunkiseudulla asuvien maahanmuuttajien kotoutumisessa. Kotoutuminen on tutkimuksessa ymmärretty moniulotteiseksi prosessiksi, joka on sekä uuteen yhteiskuntaan sopeutumista, omien kulttuuristen piirteiden säilyttämistä että yhteiskuntaan osallistumista. Osana luonnon merkitystä käsitellään maahanmuuttajien kaupunkiluonnon käytön tapoja, luontoalueiden saavutettavuutta ja luonnon merkitystä koetulle hyvinvoinnille. Kotoutumista tarkastellaan neljässä eri ulottuvuudessa: rakenteellisessa, tiedollisessa, sosiaalisessa ja identifikaation ulottuvuudessa.

Tutkimusta varten haastateltiin 19 maahanmuuttajaa ja 13 maahanmuuttajien kanssa tekemisissä olevaa toimijaa. Haastattelujen lisäksi aineistona käytettiin somalinaisten- ja miesten ryhmätapaamisissa käytyjä keskusteluja sekä muistioita kaupunkisuunnitteluviraston järjestämästä asukastilaisuudesta ja sosiaaliviraston järjestämästä monikulttuuristen perheiden tapaamisesta. Tutkimuksen tarkoituksena oli luonnon kokemisen ja käyttötapojen moninaisuuden tavoittaminen, joten haastatellut maahanmuuttajat olivat heterogeeninen ryhmä. He olivat kotoisin 13:sta eri maasta, tulleet Suomeen monista eri syistä ja asuneet Suomessa 1–28 vuotta. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina ja niiden analyysissä käytettiin teemoittelua ja sisällönanalyysia.

Tutkimus osoitti, että kaupunkiluonnolla on rooli kaikissa kotoutumisen neljässä ulottuvuudessa. Kotoutumisen rakenteellisessa ulottuvuudessa erityisen myönteisenä tekijänä nähtiin julkisten luontoalueiden määrä ja niiden saavutettavuus. Luontoon liittyvän tiedon saamisella oli rooli turvallisuuden tunteen luomisessa ja uuden kotimaan omaksi kokemisessa. Kaupunkiluontoalueita käytettiin yleensä perheen tai ystävien kanssa, joten alueet olivat tärkeitä sosiaalisten suhteiden ylläpitämisessä. Monet luonnon käytön tavat olivat haastatelluille tuttuja entisestä kotimaastaan. Näiden tapojen säilyttäminen ja uusien tapojen oppiminen auttoi maahanmuuttajia löytämään paikkansa uudessa kotimaassaan ja edisti siihen identifioitumista. Luontoalueet tarjosivat mahdollisuuden liikkunnan harrastamiseen, rentoutumiseen ja rauhoittumiseen. Ne myös lisäsivät asuinympäristön viihtyisyyttä.

Tutkimuksen perusteella kaupunkiluonnolla on mahdollisuus helpottaa maahanmuuttajien kotoutumista erityisesti sen alkuvaiheessa. Nykyiset kaupungin luontoalueet näyttävät palvelevan myös maahanmuuttajia kohtalaisen hyvin, eikä erityisesti maahanmuuttajille suunnattujen viheralueiden perustamiselle ole tarvetta. Kaupunkiluonnosta ja omaan lähiympäristöön liittyvistä suunnitelmista tulisi kuitenkin jakaa tietoa maahanmuuttajille nykyistä enemmän. Maahanmuuttajat voitaisiin myös entistä paremmin ottaa mukaan kaupungin ja sen luontoalueiden suunnitteluun, jolloin omaan ympäristöön vaikuttamisen kautta voitaisiin vahvistaa maahanmuuttajien samastumista uuteen kotimaahansa. Samalla myös suomalainen kaupunkisuunnittelu hyötyisi maahanmuuttajien tuomista uusista ideoista ja toimintamahdollisuuksista.

Asiasanat: kaupunkiluonto, kotoutuminen, hyvinvointi, maahanmuuttajat

SISÄLLYS

| | | |
|------|---|----|
| 1. | JOHDANTO..... | 1 |
| 2. | KAUPUNKILUONNON MERKITYS | 3 |
| 2.1. | Ihminen, kaupungistuminen ja luonto | 3 |
| 2.2. | Luonto kaupunkirakenteessa | 6 |
| 2.3. | Kaupunkiluonto osana hyvinvointia..... | 10 |
| 2.4. | Kaupunkiluonnon käytön nykypiirteitä meillä ja maailmalla | 14 |
| 3. | MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMINEN | 18 |
| 3.1. | Suomi maahanmuuttomaana | 18 |
| 3.2. | Integraatio ja kotoutuminen..... | 20 |
| 3.3. | Tutkimuksia maahanmuuttajien hyvinvoinnista ja kotoutumisesta | 23 |
| 4. | TUTKIMUKSEN TOTEUTUS..... | 30 |
| 4.1. | Haastateltavat ja haastatteluprosessi..... | 31 |
| 4.2. | Teemoittelu..... | 35 |
| 4.3. | Sisällönanalyysi..... | 35 |
| 5. | KAUPUNKILUONNON KÄYTTÖ JA MERKITYS HYVINVOINNILLE..... | 37 |
| 5.1. | Kaupunkiluonnon käytön tavat..... | 37 |
| 5.2. | Luonto käsitteenä | 40 |
| 5.3. | Luonnon merkitys maahanmuuttajien hyvinvoinnille..... | 41 |
| 6. | KAUPUNKILUONTO JA KOTOUTUMINEN | 45 |
| 6.1. | Rakenteellinen ulottuvuus | 45 |
| 6.2. | Sosiaalinen ulottuvuus..... | 51 |
| 6.3. | Tiedollinen ulottuvuus..... | 57 |
| 6.4. | Identifikaation ulottuvuus..... | 61 |
| 7. | PÄÄTELMÄT | 66 |
| | LÄHTEET | 71 |
| | LIITE | 82 |

1. Johdanto

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on kasvanut viime vuosikymmeninä voimakkaasti ja määrän on ennustettu edelleen kasvavan. Maahanmuuttajien kotoutuminen on tärkeää sekä yhteiskunnan toimivuuden että maahan muuttavan yksilön hyvinvoinnin kannalta. Maahanmuuttajien kotoutumisprosessissa kielen oppimisella, koulutuksella ja työllistymisellä on tärkeä rooli, mutta myös kaupunkiluonnolla on mahdollisuus helpottaa uusiin toiminnallisiin, kulttuurisiin ja sosiaalisiin muutoksiin sopeutumista ja lisätä hyvinvointia (Hynynen 2002, 57–58). Kaupunkiluonnon merkitystä maahanmuuttajien kotoutumisessa ei Suomessa ole juurikaan tutkittu, mutta kansainvälisissä tutkimuksissa (mm. Jay & Schraml 2009, Rishbeth & Finney, 2006) kaupunkiluonnolla on todettu olevan mahdollisuus helpottaa maahanmuuttajan sopeutumista uuteen kotimaahansa.

Tässä tutkimuksessa selvitetään kaupunkiluonnon roolia maahanmuuttajien kotoutumisessa Suomeen. Suurin osa Suomessa asuvista maahanmuuttajista asuu pääkaupunkiseudulla (Väestörekisterikeskus 2010), joten tutkimus tarkastelee lähinnä Helsingin, mutta myös muun pääkaupunkiseudun kaupunkiluonnon roolia maahanmuuttajien kotoutumisessa. Osana luonnon roolin ymmärtämistä tarkastellaan maahanmuuttajien kaupunkiluonnon käytön tapoja ja luonnon merkitystä koetulle hyvinvoinnille. Tutkimusta varten on haastateltu 19 maahanmuuttajaa ja 13 maahanmuuttajien kanssa tekemisissä olevaa toimijaa. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina ja ne olivat joko yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluja. Lisäksi aineistona käytettiin kaupunkisuunnitteluviraston järjestämien asukastilaisuuksien muistioita ja sosiaaliviraston monikulttuurisuusperheille järjestämän tilaisuuden muistiota. Aineiston analysoimiseen käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia.

Tutkimuksessa *kaupunkiluonnoksi* määritellään sekä julkisia, puolijulkisia että yksityisiä luontoalueita. Tällaisia julkisia alueita ovat puistot, kaupunkimetsät, rannat ja muut vesialueet, erilaiset katu- ja suojaviheralueet, niityt ja pellot. Puolijulkisia ovat lasten leikkipuistot, erilaiset liikunta- ja virkistysalueet, hautausmaat ja siirtolapuutarhat. Mukana ovat myös yksityiset pihat ja puutarhat sekä sellaiset rakentamattomat tontit, jotka eivät virallisissa kaavoissa ole merkitty viheralueiksi, mutta joissa on mahdollisuus kokea luontoa. Luontoa ovat sekä yksittäiset luonnon elementit, kuten erilaiset kasvit ja eläimet että laajat viheralueet. Mukana on sekä elollista että elotonta luontoa, jolloin myös kaupungin ilma, vesialueet, kalliot, vallitsevat sääolosuhteet ja lumi lasketaan luonnoksi. Kaupunkiluonnon käytöllä tutkimuksessa tarkoitetaan nauttimista luonnon tarjoamista palveluista

eli siellä liikkumisen lisäksi sen näkemistä, kuulemista, tuntemista ja haistamista. (vrt. Faehnle 2009, 83; Kopomaa 1995, 11.) Kaupunkiluonnon

Maahanmuuttaja on terminä ongelmallinen, sillä se määrittelee maahan muuttamisen pysyväksi ominaisuudeksi ja ihmisen siten ainaiseksi muuttajaksi. Nykyisin käytössä oleva termi "toisen polven maahanmuuttaja" on esimerkki monimutkaisesta termin käytöstä, sillä tällainen "maahanmuuttaja" on asunut kyseisessä maassa koko ikänsä ja vain hänen vanhempansa tai toinen heistä on muuttanut maasta toiseen. Maahanmuuttaja-käsite on tästä huolimatta aktiivisessa käytössä eikä sille ole vakiintunut korvaavia käsitteitä. Siksi myös tässä tutkimuksessa käytetään termiä maahanmuuttaja sekä ihmisistä, jotka ovat asuneet Suomessa alle vuoden että niistä, jotka ovat asuneet täällä jo yli kymmenen vuotta. *Kotoutumisella* tutkimuksessa viitataan kaksisuuntaiseen prosessiin, jossa sekä maahanmuuttajat että valtaväestö sopeutuvat toisiinsa (ks. Sisäasianministeriö 1997, 174). Luontoalueiden kannalta kotoutuminen viittaa uusien luonnon käytön tapojen oppimiseen, omia vanhoja tapojen säilyttäen ja suomalaiseen luontoon samastumiseen, omia tärkeiksi kokemiaan luonnon elementtejä unohtamatta (Faehnle, Jokinen, Karlin & Lyytimäki 2010, 41).

Maahanmuuton yhteydessä puhutaan paljon *kulttuurista*. Kulttuuri on toisaalta jotakin pysyvää ja kiinteää, mutta toisaalta se on ihmisen luomus ja sitä kautta myös muuttuva (Martikainen, Sintonen & Pitkänen 2006, 11). Suppeimmillaan kulttuuri on erilaisia kulttuurisia tuotteita, kirjoja, maalauksia ja sävellyksiä ja laajimmillaan se kattaa koko ihmisyyden (Hautaniemi 2001, 13–14). Termiä *etnisyys* on käytetty myös kulttuurin synonyymina. Saukkonen (2007, 17) kuitenkin erottelee etnisyyden ja kulttuurin toisistaan ja määrittelee etnisyyden ajatukseksi yhteisestä alkuperästä ja kulttuurin puolestaan kielen, uskonnon, arvot, normit, tavat ja merkitysjärjestelmät sisällään pitäväksi järjestelmäksi. Tässä tutkimuksessa kiinnitetään huomiota kulttuurisiin tapoihin käyttäen kaupunkiluontoa eikä niinkään ihmisen etniseen taustaan. Kulttuuri ymmärretään laajaksi ihmisen elämää määrittäväksi tekijäksi, joka kuitenkin on altis muutoksille ihmisen elämän eri vaiheissa.

Seuraavassa luvussa tarkastellaan ihmisen, kaupungin ja luonnon vuorovaikutusta sekä esitellään lyhyesti luonnon hyvinvointivaikutuksia, luonnon roolia kaupunkisuunnittelussa ja kaupunkiluonnon käytön nykypirteitä. Luvussa kolme käsitellään maahanmuuttoa, kotoutumista ja maahanmuuttotutkimusta Suomessa. Luku neljä pitää sisällään kuvauksen tutkimuksen toteutuksesta ja käytetyistä tutkimusmenetelmistä. Luvuissa viisi ja kuusi käydään läpi tutkimuksen keskeiset tulokset ja luvussa seitsemän pohditaan tulosten merkitystä sekä verrataan niitä aikaisempaan tutkimukseen.

2. Kaupunkiluonnon merkitys

Ihminen on historiansa aikana muuttanut voimakkaasti ympäristöään eikä ihmisestä riippumatonta luontoa ole enää olemassa (Giddens 1995, 109–111). Kulttuuria ja sen tyyssijaa, kaupunkia, on modernina aikana määritelty luonnon kautta ja luonto on kauniina ja puhtaana nähty eräänlaisena vastavoimana likaiselle ja ahtaalle kaupungille (Valkonen & Saaristo 2010, 11). Kaupungistumisen myötä on huolestuttu luonnon asemasta ja sen on pelätty kokonaan häviävän kaupunkia rakennettaessa. Kuitenkin myös kaupungeissa on luontoa ja kun yhä suurempi osa ihmisistä asuu kaupungeissa, on tämä luonto entistä tärkeämpi osa hyvinvointiamme. Luonto on edelleen mukana jokapäiväisessä elämässämme erilaisina toimintoina, aistielämyksinä, tunteina, kokemuksina ja muistoina (Lappi 2007, 178–179), vaikka se nykyisin työn sijaan liittyy erityisesti vapaa-aikaamme ja harrastuksiimme (Keil & Graham 2004, 105). Luonto parantaa elinympäristömme laatua ja antaa mahdollisuuden omaehtoiseen terveyden vaalimiseen toimimalla harrastustemme ja sosiaalisen kanssakäymisen areenana (Tyrväinen & Korpela 2009, 58).

2.1. Ihminen, kaupungistuminen ja luonto

Kaupungistuminen on Suomessa tapahtunut verrattain myöhään, mutta se on ollut nopeaa. 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa suomalaiset asuivat vielä suurimmaksi osaksi maaseudulla ja kaupungissa asui ainoastaan 12,5 prosenttia väestöstä (Hirvensalo 2006, 101). Varsinainen kaupungistuminen alkoi toisen maailmansodan jälkeen ja 1960-luvulla kaupungistuminen oli jo nopeampaa kuin useimmissa muissa Euroopan maissa (em. 136). Vuoden 2008 lopussa jo hieman yli 3 600 000 suomalaista eli lähes 70 prosenttia koko maan väestöstä asui kaupunkimaisissa kunnissa (Tilastokeskus 2008).

Kaupungistumista seurasi huoli niin tautien ja saasteiden kuin sosiaalisten levottomuuksienkin leviämisestä ja kaupungin ajateltiin aiheuttavan ihmiselle fyysistä ja psyykkistä rasitusta (Päivänen 2000, 13). Kaupunki nähdään usein edelleen vaarallisena paikkana ja maaseutu sitä vastoin romantisoidaan luonnonläheiseksi rauhan ja turvallisuuden tyyssijaksi (Koskela 2009, 74). Kaupungistumiseen liittyy kieltämättä ongelmia. Monet taudit ovat tehneet tuhojaan kaupungeissa ja muun muassa väkivaltaisuuDET lisääntyvät ihmismäärän lisääntymisen vuoksi. Suurin osa kehittyvien kaupunkien ongelmista ei kuitenkaan liity kaupungistumiseen tai ihmispaljouteen sinänsä, vaan ensisijaisesti teollistumisen aiheuttamiin saasteisiin, huonoon hygienian tasoon ja siihen, ettei kaikkiin kaupunkien synnyn tuomiin muutoksiin ole osattu tai pystytty nopean kaupungistumisen myötä tai

kehittymättömän teknologian vuoksi vastaamaan tarpeeksi nopeasti (Päivänen 2000, 16; Gottdiener & Hutchison 2006, 359).

Sosiologit ovat tieteenalansa synnystä lähtien olleet huolestuneita kaupungistumisen vaikutuksista ihmisten elämään ja pyrkineet ymmärtämään muutoksia, joita moderni urbaani ympäristö aiheuttaa verrattuna maaseudun elämään (Gottdiener & Hutchison 2006, 40, 45; Giddens 1991, 100–105). Samalla he ovat tarkastelleet sekä ihmisten välisiä suhteita että ihmisen suhdetta luontoon ja näiden suhteiden muuttumista kaupungistumisen johdosta. Ihmisten siirtyessä maalta kaupunkiin nähtiin vuorovaikutteisen suhteen luontoon katkeavan ja kaupungin pelättiin tappavan myös ihmisten keskinäisen läheisyyden ja yhteisyyden tunteen (Gottdiener & Hutchison 2006, 182). Karl Marx (1986, 344) näki kapitalismissa luonnon muuttuvan pelkän hyväksikäytön kohteeksi, jolloin sen itseisarvo ja sen omat lait unohdetaan. Näin teollinen tuotantoprosessi erkaannuttaisi ihmisen sekä toisista ihmisistä että luonnosta. Durkheim (1980 [1912]), puolestaan ei nähnyt yhtä jyrkkää eroa luonnon ja yhteiskunnan välillä, vaan määritteli yhteiskunnan osaksi luontoa ja sosiaalisen todellisuuden osaksi luonnollista todellisuutta. Sosiaalinen todellisuus on hänen mukaansa tosin monimutkaisempaa kuin luonnollinen todellisuus ja vain kulttuurin avulla voimme irtaantua luonnon säännönmukaisuuksista ja samalla hallita luontoa (mt. 265).

Vaikka luonnon ja yhteiskunnan suhdetta on usein sivuttu osana ihmisen ja yhteiskunnan suhteen tutkimista, ei luonto ole sosiologian historiassa ollut erityisenä mielenkiinnon kohteena. Ympäristöongelmien kärjistymisen ja ympäristöheräämisen johdosta 1960- ja 70-luvuilla ympäristöongelmat alettiin nähdä myös vahvasti yhteiskunnallisina ilmiöinä ja ympäristökysymykset liitettiin laajempiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja elämäntapoja koskevaan keskusteluun (Massa 1998, 17–18). Luonnon yhteiskunnallistumisen vuoksi ja sen muuttuessa ympäristöksi (Giddens 1995, 109–111) myös sosiologia alkoi kiinnostua siitä enemmän. Näkemykset luonnosta ovat samalla näkemyksiä yhteiskunnasta ja ihmisen paikasta maailmassa (Haila & Lähde 2003, 21) ja siten mitä parhain sosiologian tutkimuksen kohde. Dunlap & Catton olivat 1970-luvun loppupuolella määrittelemässä uutta sosiologiaan syntynyttä haaraa, ympäristösosiologiaa (Macnaghten & Urry 1998, 5). Nykyisin ympäristösosiologia on vakiinnuttanut paikkansa sosiologian kentällä ja muun muassa Ulrich Beck, Klaus Eder, Michael Redclift ja suomalaisista ainakin Timo Järvikoski voidaan lukea ympäristösosiologien joukkoon (Karjalainen, Luoma & Reinikainen 2008). Ympäristösosiologian ytimessä on yhteiskunnan ja ympäristön vuorovaikutussuhde ja se tutkii ympäristöliikkeitä, ihmisten suhdetta luontoon ja ihmisten ympäristöasenteita (Valkonen & Saaristo 2010, 8–9).

Ihmisen ja luonnon suhdetta pohtiessa on olennaista kysyä, mitä luonnolla tarkoitetaan. Toisaalta voidaan ajatella, ettei luontoa ole enää olemassa, sillä ihminen ja hänen kulttuurinsa ovat levittäytyneet kaikkialle ja tuhonneet samalla alkuperäisen luonnon. Toisaalta luonto on kaikkialla ja myös ihminen ja yhteiskunta ovat osa luontoa, siinä missä eläimet ja kasvitkin. Luonnon määrittelemisen ja sen erottamisen ihmisestä ja kulttuurista johtaa helposti ristiriitaisuuksiin. Hailan ja Lähteen (2003) mukaan kulttuurin ja luonnon suhteesta ei ole olemassa kokonaisteoriaa, sillä mitään suhdetakaan ei käytännössä ole. Luonto ja kulttuuri ovat liian tiiviisti yhteenkietoutuneita, jotta tällaista termiä voitaisiin niiden kohdalla käyttää (Haila & Lähde 2003, 32).

Macnaghtenin ja Urryn (1998, 15) mukaan luonnosta ei voida puhua yksikössä, sillä on olemassa vain monia historiallisesti, maantieteellisesti ja sosiaalisesti konstruoituja luontoja. Luonto on samalla sekä materiaalista todellisuutta että joukko ideoita ja erilaisia näkökulmia (Valkonen 2010, 29). Hailan, Joutsiniemen, Kervisen & Lodeniuksen (2010) mukaan kaupungin ja luonnon vastakkainasettelun sijaan onkin hedelmällisempää pitää kaupunkia luonnonmuodostumana, joka saa muotonsa niin inhimillisistä kuin luontaisesti tapahtuvista muutoksista. Kaupunki ei ole vapaa luonnosta eikä luonto kulttuurista. Kaupungissa oleva luonto on monin tavoin ihmisen haltuunottamaa ja rakentamaa, joten se on varsin kulttuurinen tuote (Haila ym. 2010, 5). Nykyisin kaupungin viheralueet kuten puistot, metsät, viljelypalstat ja kotipihojen istutukset on tunnustettu luonnoksi siinä missä kaukaiset erämaatkin ja myös niiden biologiseen monimuotoisuuteen on kiinnitetty huomiota (Kopomaa 1995, 23). Kaupunkiluontokaan ei enää ole sisäisesti ristiriitainen, vaan käsite, joka yhdistää kaupungin ja luonnon: siinä on yhtä aikaa läsnä luonnon, kulttuurin, rakennetun ympäristön ja sosiaalisen elementtejä. Kaupunkiluonto on siten sekä luonnon että kaupungin kannalta tutkimusta vaativa ilmiö (Haapala 2006, 10).

Luonnon määrittelemisen on kulttuurisidonnaista ja ihmisen luontosuhde on aina riippuvainen yhteiskunnallisesta tilanteesta, paikasta ja ajasta (Lapintie 1995, 14–15). Mitä urbanisoituneemmaksi maailma tulee ja mitä vähemmän maailmassa on alkuperäistä koskematonta luontoa, sitä idyllisemmäksi luonnon hahmotamme ja sitä nostalgisemmaksi muodostuu suhteemme luontoon (Ilmonen 1993, 11–13). Nykyinen luonto onkin Beckin (1990) mukaan jotakin "toista luontoa", luonnontonta ja yhteiskunnallisesti uudistettua, sivilisoitunutta ja normitettua luontoa ja erityisesti kaupungissa oleva luonto on vain keinoluontoa, toiveluontoa ja luontomuseoita (Beck 1990, 63–64). Nykyisen luonnon näkeminen sosiaalisesti tuotetuksi ja sen nimeäminen "toiseksi luonnoksi" säilyttää ensimmäisen luonnon pyhyden ja normatiivisen luonteen ja tekee vain tästä toisesta luonnosta ihmiselle alistaisen (Haila & Lähde 2003, 23). Kimmo Lapintien (1995, 14–15) mukaan "luonnolli-

nen” lähestyy ”hyvän” käsitettä ja tällöin kaupunki, luonnon vastakohtana näyttäytyy pahana. Toisaalta kaikki luonnollinenkaan ei ole hyvää ja kaupungissakin luonto aiheuttaa monenlaisia vaaroja, joten siitä voi hyödyn lisäksi olla monenlaista haittaa (Vilkuna 1997, 174). Lisäksi ihminen on aina muokannut ympärillään olevaa luontoa, joten raja oikean ja keinoluonnon välillä on vähintäänkin häilyvä. Luonto on aina ollut resurssi, jota ihminen on käyttänyt hyväkseen, mutta toisaalta luonto on aina asettanut myös reunaehdoja ihmisen toiminnalle.

2.2. Luonto kaupunkirakenteessa

Läpi modernin kaupungistumisen historian on kaupunkien suunnittelussa oltu huolissaan ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta ja kaupunkisuunnittelun keskeisiä tehtäviä on ollut teollistumisen ja kaupungistumisen aiheuttamien ongelmien ratkaiseminen luonnon avulla. Kaupunki on näyttäytynyt epäterveellisenä ja likaisena ahtautena, jossa elämä on hallitsematonta ja vaarallista. Ratkaisuja näihin teollisuuskaupunkien aiheuttamiin ongelmiin on haettu erilaisten sosiaali- ja kaupunkiutopioiden kautta. Rakentamalla vihreää kaupunkia on toivottu osan ihannoidusta maaseudusta siirtyvän kaupunkeihin ja ihmisen löytävän taas alkuperäisen suhteensa luontoon. Luonnon on toivottu tuovan kauneutta ja sosiaalista hyvää kaupunkeihin. Suomalaisessakin agrariyhteiskunnassa luonto ja erityisesti maaseutujen metsät symbolisoivat puhdasta ja moraalista elämäntapaa, joka haluttiin kaupungistumisen vuoksi siirtää myös uusille asuinalueille. (Hirvensalo 2006, 121; Päivänen 2000, 13.)

Yksi ensimmäisistä yrityksistä löytää ratkaisu kaupungin epäterveellisyyteen ja liialliseen väenpaljouteen on kaupunkisuunnittelija Ebenezer Howardin idea puutarhakaupungista. Vuonna 1898 luodun mallin tarkoituksena oli yhdistää kaupungin ja maaseudun hyvät puolet eli kaupunkien sosiaaliset mahdollisuudet ja maaseudun luonnonläheisyys (Howard 1965, 46–47). Puutarhakaupunki-ideologiassa luonnolla oli vahva moraalinen, hygieeninen ja esteettinen rooli (Hirvensalo 2006, 197). Howard ei pyrkinyt parantamaan jo olemassa olevia kaupunkeja, vaan rajoittamaan niiden kasvua rakentamalla täysin uusia, toiminnallisesti itsenäisiä, joskin raideyhteyksin keskukseen yhteydessä olevia pieniä kaupunkeja (Hurme 1993, 86–87). Mallia sovellettaessa käytäntöön Howardin alkuperäinen idea tosin muuttui ja itsenäisten puutarhakaupunkien sijaan rakennettiin kaupungin ulkopuolella olevia, mutta siitä toiminnallisesti riippuvaisia puutarhamaisia esikaupunkeja (em.).

Suomi seurasi kansainvälistä kaupungistumisen kehitystä ja vaikka kehityksen mukanaan tuomat muutokset eivät olleet yhtä voimakkaita kuin muualla maailmassa, toi 1800-luvun lopussa väestön-

kasvu muun muassa hygieniaan liittyviä ongelmia myös Helsinkiin (Häyrynen 1994, 61). Aluksi Helsinkiä rakennettiin J. A. Ehrenströmin vuonna 1812 suunnitteleman ruutukaavan ympärille suljetuin korttelirakentein, mutta pikkuhiljaa Helsingin niemelle rakennetun sisäkaupungin laitamille alettiin rakentaa toiminnallisesti ja hallinnollisesti ydinkaupunkiin kytkeytyviä esikaupunkeja (Schulman 1995, 91). 1920-luvun lopussa kaupunkisuunnittelun uusi suuntaus, funktionalismi, teki tuloaan myös Suomeen. Funktionalismin yhtenä tavoitteena oli entistä väljempi ja sitä kautta myös hygieenisempi ja sosiaalisesti tasa-arvoisempi asuinalue (Hirvensalo 2006, 79) ja se otti vaikutteita uusimmasta lääketieteestä kiinnittäen erityistä huomiota asuinalueiden terveellisyyteen, puhtaaseen ilmaan ja auringonvalon tärkeyteen (Gehl 1996, 45–47). Suomalaisen lähiörakentamiseen vaikuttivat funktionalismin lisäksi Howardin puutarhakaupunki-idea ja sosiologi Clarence Perryn lähiöteoria, joista toisen maailmansodan jälkeen muokattiin suomalaiseen agraariseen perinteeseen sopivana pidetty synteesi, metsälähiö (Hirvensalo 2006, 71–81, 111).

Suomalainen metsälähiö ei ollut kiinteässä suhteessa kaupunkiin, eivätkä sen viheralueet olleet Perryn alkuperäisen lähiösuunnitelman mukaisia pieniä puistoja vaan lähinnä metsää, joiden keskelle talot oli ripoteltu (Hirvensalo 2006, 71–81, 111). Metsälähiöaatteen mukaan jokaisen lähiön tuli olla viheralueiden ympäröimä, jotta ilma säilyi raikkaana ja lähiön asukkailla oli mahdollisuus virkistytymiseen (Hirvensalo 2006, 118–119). Metsälähiöt eivät kuitenkaan täyttäneet niille asetettuja toiminnallisuuden kriteerejä ja 1960-luvulla niitä jo kritisoitiin. Vastakohtana puutarhakaupunkiaattelelle syntyi idea tehokkaista kompaktinähiöistä, joissa asuminen, palvelut ja liikenne muodostaisivat toimivan ja tasa-arvoisen kokonaisuuden. Vuosisadan puolenvälin asuntopulan ja maassamuuton johdosta suunnittelussa luonnon kunnioittaminen ja terveystekijöiden pohdinta unohtui (Korpela, Päivänen, Tienari, Wallenius & Wiik 2001, 16) ja lähiörakentamisessa rationaalisuus ja taloudelliset tekijät menivät viihtyvyyden edelle (Kopomaa 1995, 19). Vaikka 1960- ja 70-luvuilla rakennetuissakin lähiöissä viheralueita oli runsaasti, ne olivat lähinnä rakentamista ylimääräiseksi jäänyttä maata ja luonteeltaan hyvin yksitoikkoisia ja pirstaleisia (Holm, Katila & Tikkanen 1987, 15) ja luonnon käyttöarvo jäi asukkaiden näkökulmasta vähäiseksi (Hirvensalo 2006, 137–139, 166).

Lähiöiden viheralueiden lisäksi suunniteltiin viheralueita myös Helsingin kantakaupunkiin. Julkisia puistoja alettiin Suomessa istuttaa 1800-luvun puolivälissä ja silloin luotiin myös Helsingin keskustan puistoalueiden runko. Ennen varsinaisia puistoja varakkaat viettivät vapaa-aikaansa maaseudulla ja yksityisissä puutarhoissa ja työväestö kaupungin ulkopuolella sijaitsevilla kansanpuistoissa ja -niityillä. Myöhemmin myös kaupunkien puistot vapautuivat kaiken kansan käyttöön ja myös leikkiin ja peliin varattiin enemmän tilaa. (Holm ym. 1987, 55; Häyrynen 1994, 18, 62–66.)

Maunu Häyrynen (1994, 58) on Helsingin kaupunkipuistoja koskevassa tutkimuksessaan todennut Helsingin seuranneen puistopolitiikassaan kansainvälistä esimerkkiä, vaikka myös paikallinen yhteiskuntatilanne ja kaupungistumisen aste ovat vaikuttaneet puistojen kehittymiseen. Kaupunkisuunnittelu heijastelee aina oman aikansa arvoja, ja viheralueiden suunnittelussa on aina läsnä laaja käsitys luonnosta, hyvästä ympäristöstä ja oikeista vapaa-ajankäyttötavoista (Häyrynen 1994, 13). Kuten kaupunkisuunnittelulla ylipäättään, on myös viheralueiden suunnittelulla historian saatossa pyritty täyttämään monenlaisia tarpeita ja niillä on edelleen kaupunkiekologisia, ympäristöhygieenisia, maisemallisia, toiminnallisia, esteettisiä, elämyksellisiä ja kulttuurihistoriallisia merkityksiä (Hirvensalo 2006, 205–206, sit. Rautamäki 1999).

Puistopolitiikan ensimmäisessä vaiheessa, estetisoivassa maisemapuistovaiheessa, puistot olivat kaupungista erillisiä keitaita, joissa kaupunkilaisten oli tarkoitus kävellä tiettyjä reittejä pitkin nauttien istutuksista ja hyvästä seurasta. Puistojen tavoitteena oli tuoda ilmaa puhdistavaa ja virkistävää luontoa kaupunkiin ja toimia maaseudun representaatioina. Puistojen rakentamista perusteltiin työläisten kehnolla asumistilanteella ja lisääntyneen vapaa-ajan kontrolloimisen tarpeella. Puistojen oli tarkoitus toimia eri yhteiskuntaluokkien tasavertaisina kohtauspaikkoina ja parantaa näin osaltaan kaupunkielämää sivistämällä työväestöä. Käytännössä puistojen toteutustapa ja sijainti eivät vastanneet työläisten tarpeisiin vaan puistojen tyylin ja käyttötavan määritteli porvaristo. (Häyrynen 1994, 14–15, 210–212.) Reformipuistovaiheessa, 1910-luvulta alkaen, käytännöllisyys korvasi esteettisyyden ja uuden ideologian mukaan puistoalueilla tuli suosia aktiivista toimintaa, kuten ohjattua leikkiä ja joukkourheilua. Puistopolitiikan tehtäväksi ymmärrettiin erityisesti työväestölle sekä lapsille ja nuorille tarjottava fyysis-moraalinen kasvatus. Uuden politiikan johdosta käyttäjäryhmät monipuolistuivat ja samalla alueella entistä suurempi joukko ihmisiä sai mahdollisuuden virkistäytymiseen. (Häyrynen 1994, 15, 154–155.)

Puistojen lisäksi 1900-luvun alussa perustetuilla siirtolapuutarhoilla pyrittiin vastaamaan ajan vaatimuksiin ja siirtolapuutarhoilla nähtiin olevan taloudellista, terveydellistä, kasvatuksellista ja moraalista merkitystä (Salmela 2006, 123). Puutarhanviljelyä pidettiin työväestölle sopivana ajanvietteenä, sillä se toi tarpeellista lisäravintoa ja ylläpiti työökunnan lisäksi ihmisen suhdetta perheeseensä, maahansa ja luontoon (em. 120–121). Siirtolapuutarhojen alkuaikoina korostettiin puutarhaelämän terveellisyyttä erityisesti äideille ja lapsille ja viljelyn ajateltiin yhdistävän perheitä, tarjoavan perheelle yhteisen vapaa-ajan viettomahdollisuuden (Kopomaa 1995, 17–18). Toisaalta siirtolapuutarhat helpottivat etenkin sota-aikojen elintarvike- ja asuntopulaa ja elintarvikepulaa helpottamiseksi myös monissa Helsingin puistoissa viljeltiin elintarvikkeita (em.).

Suomessa ei ehtinyt muodostua puutarhakaupungeille eikä liioin niistä johdetuille lähiöille niiden alkuperäistä lähtökohtaa, ylikansoitettua ja saastunutta suurkaupunkia, joista väestö olisi siirrettävä terveellisemmille alueille, vaan muuttoliike maalta kaupunkiin ohjattiin kaupungin keskustan sijaan suoraan uusiin lähiöihin (Hurme 1993, 92). Asumistutkimusten mukaan suomalaiset ovat edelleen luontoihmisiä ja toivovat luonnonläheistä asumista myös kaupungeissa (esim. Tienari 2001; Niemelä, Tyrväinen & Schulman 2009, 11). Pääkaupunkiseudun kerrostaloasukkaiden asumiskokemuksia käsittelevässä tutkimuksen mukaan asuinpaikan valintaan vaikuttavat liikenneyhteydet ja palvelutaso, mutta myös rauhallisuus ja luonnonläheisyys (Silvennoinen & Hirvonen 2002). Luonnonläheisyys ei välttämättä tarkoita harvaan rakennettua omakotitaloaluetta vaan omaa rauhaa ja luonnonläheisyyttä voi löytyä myös tiiviin kerrostaloalueen sisällä (Lainevuori 1995, 126). Ilmonen (1993, 11–13) arveleekin, että luultavasti sukupolvet, jotka syntyvät ja elävät kaupungissa, myös kiintyvät kaupunkilaiseen elämäntapaan aikaisempaa vahvemmin ja löytävät myös sen luontoarvot aikaisempia sukupolvia paremmin.

Viime vuosikymmeninä kaupunkimainen rakentaminen on levinnyt yhä suuremmalla alueella, samalla hajautuen. Luonnonläheisen asumisen vaatimus on johtanut ympäristöongelmia tuottavaan liian väljään rakentamiseen ja 1960-luvulla tapahtuneen maaltamuuton ajoista asti on myös Suomessa käyty keskustelua kaupunkirakenteen tiivyydestä (Päivänen 2000, 31). Erityisesti 1990-luvulla kestävä kehityksen käsitteen rantautumisen johdosta alettiin kaupunkisuunnittelussa korostaa yhdyskuntarakenteen tiivistämisen tärkeyttä (Lapintie 1995, 33). Kaupungistumisen ongelmat ovat monitahoisia ja monimutkaisia eikä niihin ole olemassa yksinkertaisia ratkaisuja. Hajautunut kaupunkirakenne tuhoaa ympäristöä, lisää liikennettä ja uhkaa toimivia palveluja (Hirvensalo 2006, 222), mutta toisaalta täydennysrakentaminen ei vähennä liikkumisen tarvetta jos tiivistäminen koetaan ympäristön laadun heikkenemisenä ja liian tiiviiksi koettu kaupunkirakenne saa ihmiset asumaan tai viettämään vapaa-aikansa muualla, vihreämmillä ja väljemmillä alueilla (Tienari 2001, 58).

Helsinki on Eurooppalaisessa mittakaavassa vihreä kaupunki, sillä vuonna 2008 Helsingissä oli viheralueita yhteensä 5 879 hehtaaria, joka on 36 prosenttia Helsingin maapinta-alasta (Helsingin ympäristötilasto 2008). Puistoja oli Helsingissä vuonna 2007 900 ha, peltoja 420 ha, niittyjä 540 ha ja metsää 4020 ha (Heikkonen & Böhling 2007, 23, 30–31). Kiihtyvän kaupungistumisen ja tiivistämisen tarpeen vuoksi paineet rakentaa kaupungin ja sen ympäristön viheralueille kasvavat (Tiitola 2000). Kaupungissa monenlaiset toiminnot kilpailevat samasta kaupunkitilasta ja tiivistettäessä tulisikin varmistaa, että jäljelle jäävät alueet pystyvät palvelemaan asukkaita mahdollisimman hyvin

ja asukkaille säilytetään sosiaalisesti kestävä ja toiminnallisesti eheä kaupunkiluonto (Yli-Pelkonen 2009, 73).

Tiivistämiseen liittyy monia ympäristön ja elämisen laadun kannalta hyviä asioita. Tiivistämisen avulla voidaan vähentää liikkumisen tarvetta ja kaupungin hajautumista ehkäisemällä voidaan säilyttää kaupunkialueiden suuria luontoalueita pirstoutumattomina. Tiivistämisen sijaan olisikin parempi puhua eheyttämisestä, sillä tiivistäminen luo helposti mielikuvia ahtamisesta ja ihmisen elinympäristön tuhoamisesta, kun eheyttämisen tarkoituksena sen sijaan on parantaa elinympäristöjä ja tehdä niistä sekä ekologisesti, taloudellisesti että sosiaalisesti kestäviä. Eheyttämisen yhtenä välineenä on kaupunkirakenteen tiivistäminen, mutta siihen liittyy myös ympäristön terveystarkkailujen huomioon ottaminen, palvelujen turvaaminen ja viihtyisyyden lisääminen muun muassa viheralueiden laatua parantamalla. (Ympäristöministeriö 2008).

2.3. Kaupunkiluonto osana hyvinvointia

Kaupungin laajentuessa ja väestön lisääntyessä myös virkistysmahdollisuuksien tarve kaupungeissa lisääntyi. Siirryttäessä puistopolitiikassa hyvinvointi- ja virkistyspalveluita korostavaan vaiheeseen tuli tärkeäksi tarjota luontokokemuksia jokaiselle kaupunkilaiselle yhteiskuntaluokkaan tai asuinpaikkaan katsomatta (Häyrynen 1994, 215). Hyvinvointi-ideologian vuoksi tuli julkisen sektorin tehtäväksi suunnitella kaupunkia ja edistää samalla sen asukkaiden hyvinvointia (Hirvensalo 2006, 7). Samalla puistot kehittyivät kiinteäksi osaksi kaupunkisuunnittelua ja kaupunkilaisten arkea (Häyrynen 1994, 215). Nykyisin puistopolitiikassa on siirrytty neljänteen, ympäristöpoliittiseen vaiheeseen ja myös puistojen suojelutarpeeseen ja ekologiseen monimuotoisuuteen kiinnitetään huomiota (Kopomaa 1995, 24). Tämän rinnalla kaupunkiluonnon merkitys hyvinvointi- ja virkistyspalveluna on säilynyt. Nykyisin puistojen voidaan ajatella olevan parantavan kaupunkilaisen viihtyvyyttä ja olevan siten tärkeä osa kaupungin asukkailleen tarjoamia hyvinvointipalveluja (Holm ym. 1987, 55; Häyrynen 1994, 62–66).

Teollistuminen ja kaupungistuminen ovat pidentäneet ihmisten elinikää ja nostaneet elintasoja, mutta lisänneet samalla elintapaan ja -oloihin liittyviä pitkäaikaissairauksia. Kaupungistuminen, autoistuminen ja tekniikan kehittyminen ovat muuttaneet ihmisten elintapoja ja vähentäneet liikkumisen tarvetta. Elintapojemme vuoksi monet voivat fyysisesti tai psyykkisesti huonosti ja ihmisten hyvinvoinnin ylläpitäminen vaatii paljon hyvinvointivaltiomme resursseja. Luonto on merkittävä tekijä ihmisen hyvinvoinnin kannalta ja myös kaupunkiluonnolla on todettu olevan vaikutuksia ihmisen

fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin (esim. Pelkonen & Tyrväinen 2005). Mitä sitten on hyvinvointi? Hyvinvointi on moniulotteinen käsite, johon liitetään monia hyviä asioita, kuten hyvät tulot, korkea koulutus ja hyvä terveys. Mikään näistä yksinään ei tuo hyvinvointia eikä niille voida asettaa mitään absoluuttisia rajoja, milloin ihmisellä on hyvä terveys tai hyvä koulutus. Hyvinvoinnin mittaamiseksi on silti olemassa monia kriteeristöjä. Esimerkiksi kuntien hyvinvointikertomuksissa hyvinvointi-indikaattorit mittaavat sekä elintaso, palveluiden toimivuutta, asumisen ja elinympäristön laatua että ihmisten fyysistä ja psyykkistä terveyttä, elintapoja ja elämänhallintaa (Perttilä, Orre, Koskinen & Rimpelä 2009, 41–42).

Sosiologinen hyvinvointitutkimus on ollut aktiivista Pohjoismaissa 1970-luvulta alkaen. Karisto (1984) jakaa hyvinvointia koskevan tutkimuksen elintasotutkimukseen, elämänlaadun tutkimukseen sekä elämäntapa- ja elämäntyylytutkimukseen. Nämä kolme tutkimussuuntaa kuvaavat hyvinvointitutkimuksen ajallista kehittymistä ja seuraava tutkimussuuntaus on ollut osaltaan vastaus edellisen puutteisiin. Tutkimussuuntaukset ovat enemmän limittäisiä eivätkä peräkkäisiä ja niitä kaikkia käytetään edelleen. (Karisto 1984, 2–5.) Kariston (1984, 46) mukaan Erik Allardtin hyvinvointiteoria on edustava esimerkki elämänlaadun tutkimuksesta ja sosiaalisten suhteiden mukaan ottamisesta elintason tutkimuksen rinnalle. Erik Allardt (1976) jakoi hyvinvoinnin kolmeen eri osa-alueeseen: elintasaan (*having*), yhteisyyssuhteisiin (*loving*) ja itsensä toteuttamisen muotoihin (*being*). Tässä jaossa elintaso määrittyy muun muassa terveyden, koulutuksen ja asunto-olojen kautta, yhteisyyssuhteet viittaavat huolenpitoon ja yhteisöllisyyteen ja itsensä toteuttamisen muodot puolestaan koostuvat arvonannosta, persoonallisuudesta, mahdollisuuksista harrastuksiin ja poliittisista resursseista (Allardt 1976, 38–47). Kerttu Perttilän (1999, 81) mukaan hyvinvointi sisältää sekä fyysisiä, psyykkisiä että sosiaalisia ulottuvuuksia. Myös Allardtin kolmijako voidaan käsitteellistää fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen kautta, jolloin *having* määrittyy fyysisenä hyvinvointina, *loving* sosiaalisena ja *being* psyykkisenä hyvinvointina.

Hyvinvointi voidaan käsitteellisesti jakaa subjektiivisiin ja objektiivisiin osatekijöihin (Heikkilä ja Kautto 2002, 20). Objektiiviseen hyvinvointiin kuuluu terveys ja toimeentulo ja subjektiiviseen sosiaaliset suhteet, kokemus omasta hyvinvoinnista, koettu terveys ja onnellisuus (Moisio, Karvonen, Simpura & Heikkilä 2008, 14). Objektiivinen ja subjektiivinen hyvinvointi kietoutuvat toisiinsa eikä niiden jyrkkä erottaminen toisistaan ole mahdollista (Karisto 1984, 27). Fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen hyvinvointiin liittyvät tekijät ovat kulttuurisesti määriteltäviä, eikä niille siten ole olemassa pysyviä kriteerejä (ks. Karisto 1984, 13). Tässä tutkimuksessa keskitytään hyvinvoinnin subjektiiviseen puoleen ja eritellään kaupunkiluonnon roolia fyysisessä, sosiaalisessa ja psyykkisessä

sä hyvinvoinnissa. Samalla sivutaan myös hyvinvoinnin objektiivista puolta, sillä monien objektiivisen hyvinvoinnin tekijöiden lopullinen vaikuttavuus määrittyy kokemuksen eli subjektiivisen hyvinvoinnin kautta.

Elämänlaadusta on puhuttu myös ympäristön laatuun ja ekologiseen hyvään liittyvänä käsitteenä (Karisto 1984, 44–45). Sosiaali- ja terveysministeriön (1997) laatiman kansallisen ympäristöterveysohjelman mukaan ympäristöllä on sekä välittömiä että välillisiä vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin, joten terveyshaittojen vähentämisen ohella tärkeää on luoda ihmisen psyykkiselle ja fyysiselle terveydelle suotuisa ympäristö. Tärkeitä tekijöitä ovat mahdollisuudet omatoimisuuteen, sosiaaliseen kanssakäymiseen, virkistäytymiseen, harrastuksiin ja lepoon (Sosiaali- ja terveysministeriö 1997). Asuinympäristön laatu on erityisen tärkeä niille, jotka viettävät paljon aikaa asuinalueellaan, kuten lapsiperheille, työttömille ja vanhuksille, ja myös maahanmuuttajissa on monia ryhmiä, joiden lähiympäristön merkitys on korostunut (Rinkinen 2004, 9) Kaupunkirakennetta tiivistettäessä vaikutetaan asukkaiden viihtyvyyteen ja laadukasta kaupunkiluontoa vähennettäessä voidaan samalla vaikeuttaa heidän omaehtoista terveyden vaalimistaan (Tyrväinen & Korpela 2009, 68). Kaupungin luontoalueilla voidaan järjestää ihmisten hyvinvointia lisäävää toimintaa, kuten vaikka puistojumppia tai erilaisia kulttuuritapahtumia (Kopomaa 1995, 11.) Kaupungin luontoalueet ovat tasarvoisia paikkoja, sillä ne ovat ilmaisia ja avoimia kaikille kaupunkilaisille heidän taidoistaan ja tiedoistaan riippumatta, toisaalta kaupungin rakentamattomat viheralueet ovat edullinen vaihtoehto rakennetuille liikuntapaikoille (Tyrväinen & Korpela 2009, 58).

Luonnon terveysvaikutuksista on tehty lukuisia tutkimuksia Suomessa (mm. Tienari 2001, Tyrväinen & Korpela 2009) ja ulkomailla (ks. Maller, Townsend, Pryor, Brown & St Leger 2005). Suomessa toteutetun kyselytutkimuksen mukaan psyykkisiä terveysvaikutuksia on jo pelkällä tiedolla, että luontoa on lähellä (Tienari 2001, 43), myös luonnon näkemisellä on todistetusti vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin. Ulrich (1984) havaitsi tutkimuksessaan sairaalahuoneen ikkunanäkymän vaikuttavan sappikivileikkauksesta toipumiseen. Ne potilaat, joiden ikkunasta näkyi puita ja pensaita betoniseinän sijaan, viettivät sairaalassa muita lyhemmän ajan, saivat vähemmän komplikaatioita ja selvisivät vähemmällä lääkityksellä (Ulrich 1984, 420). Miellyttäväksi koettu luontoympäristö houkuttaa ulkoiluun, joka kyselytutkimusten mukaan vaikuttaa myönteisesti fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen (esim. Tyrväinen, Silvennoinen, Korpela & Ylen 2007; Park, Tsunetsugu, Kasetani, Morikawa, Kagawa & Miyazaki 2009; Pelkonen & Tyrväinen 2005). Jo muutaman minuutin kävely puiston läpi voi vaikuttaa myönteisesti hyvinvointiin (Tyrväinen & Korpela 2009, 69). De Viers, Verheij, Groenewege & Spreeuwenberg (2003) yhdistivät Hollannissa neljännesmiljoonan ihmisen

asuinpaikkatiedot terveystutkimuksella annettuihin tietoihin ja osoittivat, että mitä enemmän viheralueita asuinalueella oli sitä terveemmäksi sen asukkaat tunsivat itsensä. Tulosten mukaan mikä tahansa vihreä ympäristö toi lisää hyvinvointia ”punaiseen” eli tiilistä rakennettuun ympäristöön verrattuna (De Viers ym. 2003, 1727).

Myös viheralueiden yhteyttä kuolleisuuteen on tutkittu. Englannissa työikäisiä koskevassa tutkimuksessa havaittiin väestön kokonaiskuolleisuuden ja verenkiertoelimistön sairauksiin liittyvän kuolleisuuden olevan selvästi vähäisempää alueilla, joilla oli eniten viheralueita, kun ikä, sosioekonominen asema ja kaupungin urbaanisuuden aste oli vakioitu (Mitchell & Popham 2008). Japanilaisia ikääntyviä koskevassa tutkimuksessa puolestaan havaittiin, että ne yli 73-vuotiaat, joiden asuinalueella oli kävelyyn sopivia viheralueita, olivat muita todennäköisemmin elossa viiden vuoden seurantajakson lopussa (Takano, Nakamura & Watanabe 2002). Myös Suomessa on löydetty viitteitä viheralueiden ja kuolleisuuden yhteyksistä. Kurenniemi & Törmänen (2003, 50) tutkivat asuinalueiden laadun yhteyttä kuolleisuuteen Helsingissä ja totesivat, että korkean kuolleisuuden aluilla oli läpiajoliikennettä ja avoin korttelirakenteen lisäksi vähäinen määrä puistoja eikä yhteyksiä laajemmille virkistysalueille.

Asuinalueen suunnittelulla on osoitettu olevan yhteyksiä sosiaaliseen hyvinvointiin. Eniten on tutkittu rikollisuutta ja sosiaalista huonovointisuutta (Korpela ym. 2001, 25). Kaupunkiluonnolla on todettu olevan mahdollisuuksia parantaa sosiaalisia suhteita erilaisten ryhmien ja naapurustojen välillä ja lisätä yhteisyyden tunnetta (Kim & Kaplan 2004). Paljon luontoa sisältävillä alueilla on myös raportoitu vähemmän omaisuus- ja henkirikoksia (Kuo & Sullivan 1999). Toisaalta huonosti hoidettujen luonnonympäristöjen on todettu lisäävän levottomuutta ja pelkoa (Kuo, Frances, Bacai-coa & Sullivan 1998). Kaupungin viheralueet voivat toimia seinän tavoin, erottaen ihmisryhmiä toisistaan tai ne voi muodostua ”vihreiksi magneeteiksi”, jotka keräävät ihmisiä yhteen sosiaaliluokasta ja etnisestä tausta riippumatta (Gobster 1998).

Tutkimustulosten nojalla ei ole yllättävää, että monen mielipaikka löytyy luonnosta (ks. Jorgensen, Hitchmough & Dunnett 2007; Korpela 2001; Newell 1997). Kaupunkilaistenkin mielipaikat, joihin halutaan rauhoittumaan ja virkistäytymään, löytyvät usein metsä- ja muilta luontoalueilta eikä niinkään rakennetusta ympäristöstä (Tyrväinen ym. 2007). Teknillisen korkeakoulun ja Tampereen yliopiston psykologian laitoksen yhteisessä tutkimuksessa (Korpela 2001) mielipaikoiksi valittiin useimmiten asuinalueen läheisyydessä olevat luontoympäristöt tai virkistysalueet. Mielipaikat toimivat kielteisten tuntemusten ja stressaantuneisuuden sääntelykeinona ja terveydentilansa muita

huonommaksi kokeneet, enemmän oirehtivat tai melunherkemvät ihmiset valitsivat mielipaikkaan luontoympäristön muita useammin (Korpela 2001, 139).

Pelkosen ja Tyrväisen (2005) Vantaata koskevassa tutkimuksessa saatiin samankaltaisia tuloksia. Erityisen tärkeinä viheralueiden hyötyinä pidettiin mahdollisuutta ulkoiluun ja liikuntaan. Myös viheralueiden esteettisiä hyötyjä, kuten asuinympäristön kauneutta ja vihreää ikkunamaisemaa arvostettiin. Näiden lisäksi asukkaat tunnistavat viheralueiden psyykkiset hyvinvointivaikutukset: mahdollisuus stressistä palautumiseen ja rauhoittumiseen oli viheralueiden neljänneksi tärkein ominaisuus. Kolme viheralueiden tärkeintä ominaisuutta olivat kaunis maisema, hiljaisuus ja metsäntuntu. Kohtaamispaikkaa pidettiin puolestaan vähiten tärkeänä ominaisuutena. (Pelkonen & Tyrväinen 2005, 18). Tyrväisen ja kumppaneiden (2007) Helsinkiä ja Tamperetta koskevan tutkimuksen mukaan suurin osa näiden kaupunkien asukkaista arvostaa lähiluontoa, ja yli 80 prosentin mielestä viheralueilla on suuri merkitys asumisviihtyvyyteen. Kaikkein eniten kyselyyn vastanneet arvostivat luonnossa sen tarjoamia ulkoilu- ja liikuntamahdollisuuksia sekä siitä löytyvää rauhaa ja hiljaisuutta. Näiden lisäksi arvostettiin luonnon tuoksua ja ääniä, tilan ja vapauden tunnetta sekä luonnon tuomaa vaihtelua arkeen. Luonto vaikutti vastaajien mielialaan ja vaikutuksia on jo verraten vähäisellä luonnon käytöllä. Erityisen elvyttäväksi raportoitiin liikuntaan ja harrastuksiin liittyvät viheralueet. (Tyrväinen ym. 2007, 59–63.)

2.4. Kaupunkiluonnon käytön nykypirteitä meillä ja maailmalla

Kun puistojen ja muiden virkistysalueiden merkitys terveydelle ja viihtyisyydelle tunnustettiin, ei niitä enää pidetty ylellisyytenä, vaan niiden suunnittelusta tuli olennainen osa kaupunkisuunnittelua. Samalla vapaa-ajan käyttö muodostui yhä enemmän yhteiskunnalliseksi kysymykseksi. Puistojen toiminnallisuuden korostaminen ja niiden arkistuminen on tehnyt niistä kaikille avoimia kaupunkitiloja, jossa on mahdollisuus leikkiin, kävelyyn, juoksuun, hiihtoon ja pyöräilyyn. (Kopomaa 1995, 19–24.) Nykyiset luontoalueet kaupungeissa antavat monenlaisille käyttäjille mahdollisuuden muiden ihmisten tapaamiseen, liikkumiseen, rentoutumiseen ja retkeilyyn (Tienari 2001, 43).

Suomessa puistojen tai muiden kaupungin viheralueiden käyttöä koskevat tutkimukset ovat harvinaisia, mutta monissa kaupunkia koskevissa tutkimuksissa on sivuttu luonnon käyttöä ja sen merkitystä kaupungin asukkaille. Esimerkkinä voi mainita Anne Virtasen (2000) tutkimuksen neljästä Turun esikaupunkialueesta. Tutkimusalueiden esikaupunkien asukkaat kertoivat kokevansa luontoa enemmän puutarhakaupunkimaisissa metsälähiöissä kuin kompaktinäköisissä, enemmän lähiöissä

kuin kaupungin keskustassa ja maaseudulla enemmän kuin kaupungissa. Asukkaat käyttivät viheralueita lähinnä rauhoittumiseen, rentoutumiseen ja virkistäytymiseen. Suhde kaupunkiluontoon oli useimmilla toiminnallinen ja luonto näyttäytyi kävelyreitteinä, lenkkipolkuina ja ulkoilumahdollisuuksina. Luonto oli myös aistielämyksiä, tuoksuja, ääniä ja miellyttäviä maisemia. Lähiluonto ja sen yksittäiset elementit, kuten kotipihan puu tai kävelyreitin varrella oleva puro tuntuivat suuria luontoalueita merkityksellisimmiltä. Tutkimukseen osallistuneet tuntuivat yhdistävän luontoon vain myönteisiä mielleyhtymiä eikä räntäsateesta tai talven liukkaudesta puhuttu. Luonto esittäytyi ideaalisen kauniina ja lempeänä ja sinne paettiin kaupungin kiirettä ja likaisuutta. (Virtanen 2000, 116–126.)

Kopomaan (1995) on tehnyt kolmea Helsinkiläistä puistoa koskeneen käyttäjätutkimuksen. Sen mukaan puistojen ja muiden luontoalueiden käyttäjäryhmät voidaan luokitella neljään ryhmään: ulkoilijoihin, läpikulkijoihin, oleilijoihin ja työskenteleviin. Ulkoilijat voidaan edelleen jakaa urheilijoihin, kuntoilijoihin ja lähiliikkujiin, läpikulkijat työmatkalaisiin ja asioiviin, oleilijat vakituisiin ja satunnaisiin sekä työskentelevät virallisiin ja epävirallisiin. Ulkoilijat hiihtävät, kävelevät ja liikkuvat puistoissa joko yksin tai seurassa. Oleilijan sen sijaan löytää usein puiston penkiltä tai nurmikolta. Työskenteelijät puolestaan ovat lasten leikkipaikoilla tai hoitavat alueen istutuksia. Kävijätutkimuksen mukaan puistoissa houkuttaa tilan tuntu, rauhallisuus, luonto ja toiminnallisuus. Puistoissa käyminen on myös sosiaalinen tapahtuman, ja useimmilla Koposen tutkimukseen osallistuneilla käyttäjillä oli ainakin joskus tapana rupertella muiden käyttäjien kanssa. Puistoissa viihdyttiin yleisesti ottaen hyvin, mutta myös häiriötekijöitä kohdattiin silloin tällöin. Kaupunkitilasta kamppailevat erilaiset ja eri-ikäiset käyttäjäryhmät, kuten autoilijat, pyöräilijät, kävelijät ja koirien ulkoiluttajat eivät kaikki puiston käyttäjäryhmät välttämättä tule toimeen keskenään. Eniten uhkaa viihtymiselle toi juopottelu ja toiseksi eniten koirien tuottamat häiriöt, kuten ulosteet ja vapaana juoksentelu. (Kopomaa 1995, 47–57.)

Näissä tutkimuksissa ei ole erikseen otettu huomioon käyttäjien kulttuurista taustaa eikä siitä johtuvia luonnon käytön eroja. Ulkomailla erilaisista kulttuurisista tavoista käyttää kaupunkiluontoa on sen sijaan tehty jonkin verran tutkimusta ja käyttäjien kulttuurinen tausta on otettu huomioon. Low ja kumppanit (2005) ovat tutkineet amerikkalaisia etnisiä vähemmistöjä ja heidän tapojaan käyttää kaupunkiluontoa. Eräässä tutkimuksen kohteena olevassa puistossa tyypillisiä käyttötapoja kaikille ryhmille olivat kävely, kuntoilu, sorsien syöttö ja leikkialueen käyttö. Puiston kaikille käyttäjille merkityksellistä olivat erityisesti rentoutuminen ja rauhoittuminen, mutta myös luonnon arvostaminen ja luonnon herättämät lapsuusmuistot olivat tärkeitä. Etnisten ryhmien välillä löytyi myös eroja:

valkoihoisille puisto oli ensisijaisesti esteettinen kokemus ja muille paikka, jossa voi olla ja tehdä jotain. Afrikkalaistaustaisille musiikki ja tanssi oli tärkeää, latinoamerikkalaiset pitivät piknikeistä ja ruuanlaitosta ja halusivat tulla puistoon perheen tai ystävien kanssa, valkoiset taas käyttivät puistoa silloin kun halusivat suojautua kaupungilta ja tuntea yhteenkuuluvuutta luonnon kanssa. Toisaalta he käyttivät puistoa myös kuntoiluun. (Low ym. 2005, 48–53, 64.)

Priego ja kumppanit (2008) puolestaan tekivät vertailevan tutkimuksen Saksassa, Chilessä ja Espanjassa. He huomasivat tutkimuksessaan, että erilaisen sosiaalisen ja kulttuurisen taustan omaavat ihmiset käyttävät kaupunkiluontoa eri tavoin. Viheralueiden käyttö riippuu niiden saatavuudesta, helppopääsyisyydestä ja kulttuurisesta käyttötavasta. Tulokset osoittivat, että luonnolla on suuri merkitys kaupungin asukkaille (90 prosenttia vastanneista kertoi luonnon olevan tärkeä tai erittäin tärkeä) ja suurin osa kaupunkilaisista vietti vapaa-aikansa kosketuksissa luonnon kanssa. Saksalaiset käyttivät eniten luontoalueita kaupungin ulkopuolella ja toiseksi eniten yksityisiä luontoalueita, kun taas chileläisten ja espanjalaisten yksityisten alueiden jälkeen toinen vaihtoehto oli kaupunkipuistot. Priego ja kumppanit muistuttavat, että mitä vauraampi alue on, sitä enemmän siellä on yksityisiä luontoalueita, jotka tyydyttävät ihmisten luontokaipuuta. Siten erityisesti matalatuloisten alueiden tulee kiinnittää huomiota julkisiin luontoalueisiin ja tehdä niistä saavutettavia, kun yksityisiä puutarhoja tai isoja talojen pihvoja ei ole. Kaupunkialueelle on tärkeää sisällyttää myös puoleensa vetävää ja kaikkien saavutettavissa olevaa luontoa, jotta asukkaat voivat tyydyttää haluaan olla luonnossa. (Priego ym. 2008, 15–19.)

Kaupunkiluonnon käyttöön vaikuttaa sen saavutettavuus. Neuvonen, Sievänen, Tönnös ja Koskela (2007) ovat tutkineet kaupunkiluonnon saavutettavuutta Helsingissä, heidän mukaansa luontoalueiden määrä ja niiden helppo saavutettavuus lisäävät alueiden käyttöä. Helsinki on verrattain vihreä kaupunki, joten sieltä löytyy paljon lähiluontoa. Helsinkiläiset käyttivätkin muihin suomalaisiin verrattuna lähiluontoa yhtä paljon ja noin 97 prosenttia tutkimukseen osallistuneista helsinkiläisistä oli käyttänyt lähiluontoaan viimeisen vuoden aikana. Luontoalueiden käyttöön ei näyttänyt vaikuttavan sukupuoli, ikä eikä koulutustausta, mutta työttömyys sen sijaan lisäsi luonnon käyttöä. Tähän vaikutti työttömillä käytössään olevan ajan määrä ja työssäkäyvien suuremmat tulot, jotka antavat mahdollisuuden käyttää myös muita kuin lähiluontoalueita. Suosituin luonnonkäyttötapa oli kävely sekä kuntoilu- että nautiskelumielessä. Muita suosittuja toimintoja oli pyöräily, koiran ulkoiluttaminen, juokseminen ja lasten kanssa leikkiminen. (Neuvonen ym. 2007, 241–244.)

Puhuttaessa luonnon saavutettavuudesta, voidaan saavutettavuus jakaa kolmeen eri osaan: fyysiseen, taloudelliseen ja koettuun saavutettavuuteen. Kaupunkiluonnon fyysiseen saavutettavuuteen vaikuttavat etäisyys, liikkumismahdollisuudet ja vuodenaajat. Taloudelliseen saavutettavuuteen vaikuttavat varallisuus ja käyttötarpeet ja koettuun saavutettavuuteen yksilön tiedot ja taidot, elämäntilanne ja kulttuuri (vrt. Spåre & Pulkinen 1997, 7). Luontoalueiden käytön esteiksi voidaan puolestaan määrittellä *rakenteellisia* (*physical and structural*), *sosiaalisia* (*social*), *tunneperäisiä* (*emotional*) ja *koettuja* (*perceived*) esteitä. Koettuihin esteisiin voidaan lukea myös *tiedolliset* esteet. Rakenteellisia esteitä ovat huonosti hoidetut luontoalueet, julkisen liikenteen puuttuminen ja liian korkeat pääsymaksut. Sosiaalisia esteitä ovat häiritsevästi käyttäytyvät muut luontoalueen käyttäjät ja kokemus ettei ole tervetullut. Tunneperäisiä esteitä ovat taas eksymisen pelko ja luonnon kokeminen epämiellyttäväksi. Koettuja tai tiedollisia esteitä ovat puolestaan ajanpuute, turvattomuuden tunne tai epätietoisuus siitä, miten jotakin tiettyä aluetta saa käyttää. (Ambrose-Oji 2009, 15.)

Käytän analyysissäni näitä saavutettavuuden ja luontoalueiden käytön esteitä siten, että rakenteellisen kotoutumisen osana tarkastelen kaupunkiluonnon fyysistä saavutettavuutta sekä rakenteellisia ja fyysisiä esteitä. Rakenteelliseen kotoutumiseen yhdistyy tällöin luontoalueiden etäisyys, koko ja siisteys sekä vuodenaajat. Määrittelen rakenteellisiksi tekijöiksi myös varallisuuden sekä luonnosta löytyvät eläimet. Sosiaalisen kotoutumisen ulottuvuudessa käsittelen lähinnä sosiaalisia esteitä, osin koettua saavutettavuutta sivuten. Sosiaalinen ulottuvuus rakentuu käyttäjien välisen vuorovaikutuksen ja erilaisten sosiaalisten häiriötekijöiden ympärille. Tiedolliseen kotoutumisen ulottuvuuteen poimin tietoihin ja taitoihin liittyviä koetun saavutettavuuden osia ja tiedollisia esteitä. Kotoutumisen tiedollinen ulottuvuus viittaa uusien luonnon käytön tapojen oppimiseen ja vanhojen tapojen muokkaamiseen. Kotoutumisen identifikaation ulottuvuutta käsittelen koetun saavutettavuuden kautta, käsitellen samalla koettuja ja tunneperäisiä esteitä. Tässä ulottuvuudessa pohdin myös muiden ulottuvuuksien kokemuksellista puolta.

Painotan saavutettavuuden kokemuksellisuutta myös fyysistä ja taloudellista saavutettavuutta käsitellessäni, sillä jako niiden välillä ei ole yksiselitteinen. Samalla kun toiselle vuodenaajoista talvi asettaa enemmän rajoituksia luontoalueiden käytölle, saattaa se toiselle olla vuoden aktiivisinta luonnonkäyttöaika. Näin koettu ja fyysinen saavutettavuus lomittuvat toisiinsa. Samoin on luonnon käytön esteiksi määriteltyjen neljän eri kategorian laita. Näistä neljästä eri ulottuvuudesta käsittelen lähinnä koettuja ja tunneperäisiä esteitä, mutta kokemus esteiden rajoittavuudesta liittyy myös rakenteellisiin ja sosiaalisiin esteisiin. Toiselle luonnonmukainen, huonosti hoidettu alue, on houkutteleva kun toinen taas pitää lyhyestä nurmikosta ja muotoon leikatuista puista.

3. Maahanmuuttajien kotoutuminen

3.1. Suomi maahanmuuttomaana

Suomi on 1800-luvun loppupuolelta alkaen ollut lähinnä maastamuuttomaa (Martikainen ym. 2006, 9) ja vasta vuonna 1981 maahanmuuttajien lukumäärä ylitti maasta muuttajien lukumäärän (Ahlgren-Leinvuo 2005, 25). Ensimmäiset pakolaiset saapuivat Suomeen 1970-luvulla Chilestä ja Vietnamista (Virtanen 2002, 18). 1980-luvun lopussa ulkomaalaisten määrä alkoi nousta lähinnä Ruotsista saapuvien paluumuuttajien ansiosta (Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 11). 1990-luvun aikana vastaanotettavien pakolaisten määrä nelinkertaistui ja kohosi sadoista tuhansiksi (Päivärinne 2002, 25). Suuria 1990-luvun maahanmuuttajaryhmiä olivat paluumuuttajat entisen Neuvostoliiton alueelta ja turvapaikanhakijat Somaliasta ja entisestä Jugoslaviasta (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 16). Viime vuosina nopeimmin kasvaneita maahanmuuttoryhmiä ovat olleet kiinalaiset, thaimaalaiset ja intialaiset (Tilastokeskus 2008).

Se, ketä lasketaan maahanmuuttajien joukkoon, ei ole itsestään selvää. Tilastoissa maahanmuuttajien määrää voidaan kuvata sekä kansalaisuutta, kieltä että syntymämaata koskevien lukujen avulla. Mikään näistä tilastoista ei yksinään anna tarkkaa vastausta siihen, paljonko Suomessa on maahanmuuttajia, mutta niitä yhdistämällä voidaan lukumäärästä saada kohtalaisen hyvä käsitys. Pelkkää kansalaisuustilastoa tarkasteltaessa jäävät pois ne maahanmuuttajat, jotka ovat saaneet Suomen kansalaisuuden. Kielitilastoa tarkasteltaessa jäävät pois ruotsalaiset ja osa inkerinsuomalaisista. Syntymämaan mukainen tilasto taas laskee mukaan myös ulkomailla syntyneet suomalaiset. Maassamme elää yhä enemmän täällä syntyneitä maahanmuuttajien lapsia eli niin sanottuja toisen polven maahanmuuttajia. He eivät enää näy tilastoissa ulkomaalaisina, mutta äidinkieltensä vuoksi voivat tilastoitua vieraskielisiin.

Tilastokeskuksen (2008) mukaan Suomessa asui vuonna 2008 143 256 ulkomaan kansalaista, 190 538 vieraskielistä ja 218 626 ulkomailla syntynyttä. Suomessa vakinaisesti asuvista ulkomaalaisista ja vieraskielisistä, 26 909 oli venäläisiä ja 48 740 venäjänkielisiä, 22 604 virolaisia ja 22 357 vironkielisiä, 8439 ruotsalaisia ja 289 951 ruotsinkielisiä, 4919 somalialaisia ja 10 647 somalinkielisiä, 4620 kiinalaisia ja 6458 kiinankielisiä ja 3932 thaimaalaisia ja 4519 thainkielisiä. Väestörekisterikeskuksen (2010) mukaan ulkomaalaisten osuus väestöstä oli 2008 vuoden lopussa 2,7 prosenttia. Muiden EU-maiden kansalaisia Suomessa asui 51 914, joka on 36,2 prosenttia kaikista Suomessa vakituisesti asuvista ulkomaalaisista.

Vuoden 2008 alussa pääkaupunkiseudulla asui vieraskielisiä yli 91 354, joista 55 245 asui Helsingissä. Yleisin vieraskielisten ryhmä oli venäjänkieliset ja seuraavaksi suurimmat vironkieliset ja somalinkieliset (Tikkanen 2008, 8). Vuoteen 2025 mennessä vieraskielisten määrän on arvioitu nousevan pääkaupunkiseudulla 166 421 henkilöön ja Helsingissä 94 654 henkilöön (Helsingin seudun aluesarjat 2009). Vuoden 2009 lopussa Helsingissä asui 41 735, Espoossa 15 304 ja Vantaalla 11 919 ulkomaalaista (Väestörekisterikeskus 2010). Helsingissä on ulkomaalaisia noin 150 maasta. Suurimpia ryhmiä ovat virolaiset ja venäläiset. Kolmanneksi suurin ulkomaan kansalaisten ryhmä on somalialaiset ja kolmanneksi eniten ulkomaalaistaustaisia löytyy ruotsalaisista. Ruotsalaistaustaisista suurin osa on suomen kansalaisia, jotka ovat syntyneet Ruotsissa, mutta muuttaneet myöhemmin Suomeen. (Tikkanen 2008, 5–6.) Helsingin asukasluvusta 7,2 prosenttia on ulkomaalaisia (Väestörekisterikeskus 2010).

Maailmassa on noin 200 maata, mutta 10 000 kulttuuria, joten maiden monikulttuurisuus on ennemminkin sääntö kuin poikkeus (Liebkind 2001, 9). Käsitettä monikulttuurisuus käytetään niin tieteellisessä keskustelussa, politiikassa kuin arkikielessäkin monessa eri merkityksessä. Ensinnäkin se on kuvaileva termi: tietyn maan sisällä elää rinnakkain monesta eri maasta lähtöisin olevia asukkaita ja toiseksi se on poliittinen ja normatiivinen termi, jolloin tietyn poliittisen ohjelman avulla edetään kohti yhteiskunnallista ihannetta, tilannetta, jossa eri kulttuuritaustan omaavat ihmiset elävät keskenään rauhanomaista elämää (Huttunen, Löytty & Rastas 2005, 20). Monikulttuurisuus on ihanteena sopeutumista, jossa sekä kulttuurisen identiteetin säilyttäminen että kaikkien ryhmien yhteiskuntaan osallistuminen ja yhteistyö on mahdollista (Berry, Poortinga, Segall & Dasen 2002, 375). Tällöin monikulttuurisuuteen ei riitä erilaisten ryhmien hyväksyminen, vaan uudet tulokkaat tulee ottaa aidosti yhteiskunnan jäseniksi ja myös heillä tulee olla mahdollisuus osallistua taloudelliseen, sosiaaliseen, poliittiseen ja kulttuuriseen elämään. Tällaista rinnakkaiseloja voidaan kuvata myös termillä kulttuurien välisyys, jolloin korostetaan kulttuurien vuorovaikutusta rinnakkain asu-
misen sijaan (ks. Wood & Landry 2008).

Viime aikoina on korostettu sitä, että myös Suomi on aina ollut monikulttuurinen yhteiskunta perinteisine vähemmistöryhmineen: saamelaisia, suomenruotsalaisia, romaneja, juutalaisia, tataareja ja venäläisiä on asunut Suomen alueella useamman sukupolven ajan (Martikainen ym. 2006, 28). Tämä käsitys on hyödyllinen siinä mielessä, että siten voidaan irtaantua siitä kansallista yhtenäisyyttä ja yhtenäiskulttuuria korostavasta tarkoituksenmukaisesta konstruktiosta, joka on pitkään hallinnut suomalaista valtiollista ja kansallista itseymmärrystä. Toisaalta väite on myös tyhjä, sillä eri aikakausien välille voidaan tehdä eroja monikulttuurisuuden asteen mukaan (Saukkonen 2007, 38–39).

Suomi ei ehkä koskaan ole ollut täysin yhtenäinen, mutta suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtui 1990-luvulla kuitenkin merkittävä väestöllinen muutos, kun maahanmuuttajia saapui aikaisempaa huomattavasti enemmän. Maahanmuuttajia tuli niin paljon, nopeasti ja monesta eri kulttuurista, että heitä ei enää pystytty vaivattomasti sulauttamaan, vaan tarvittiin uudenlaista maahanmuuttopolitiikkaa (Puuronen 2006, 43).

3.2. Integraatio ja kotoutuminen

Maahanmuuttajien sopeutumista on usein tarkasteltu kanadalaisen John Berryn akkulturaatiomallin avulla (Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 22). *Akkulturaatio* viittaa toisen kulttuurin kanssa kosketuksissa olemisesta johtuviin muutoksiin joko yksilössä tai ryhmässä (Berry 1997, 475). Uuteen kulttuuriin sopeutuessaan ihmisillä on erilaisia akkulturaatiostrategioita, jotka ovat kaksitahoisia ja suuntautuvat sekä omaan kulttuuriseen ryhmään että valtakulttuuriin. Strategioiden ytimessä ovat kysymykset oman kulttuurisen identiteetin säilyttämisestä sekä yhteiskunnallisesta osallistumisesta ja kontakteista muihin etnisiin ryhmiin. Yksilön tai etnisen vähemmistön strategiat voidaan jakaa *integraatioon*, *assimilaatioon*, *separaatioon* ja *marginalisaatioon*. Berryn määritelmän mukaan yhteiskuntaan integroitunut henkilö arvostaa kuuluvuuttaan etniseen vähemmistöryhmään, mutta on vuorovaikutuksessa myös muiden etnisten ryhmien kanssa. Assimiloitunut henkilö sen sijaan on sulautunut enemmistöön ja luopunut vähemmistöidentiteetistään. Separaatiossa elävä yksilö eristyy oman etnisen ryhmänsä piiriin. Marginalisaatiossa yksilö syrjäytyy, sillä hänellä ei ole mahdollisuutta tai halua oman kulttuurin ylläpitämiseen, eikä halua vuorovaikutukseen valtakulttuurin kanssa. (Berry ym. 2002, 353–355.) Integraatio on sekä vastaanottavan yhteiskunnan että maahanmuuttavan yksilön kannalta todettu toimivimmaksi vaihtoehdoksi ja myös maahanmuuttajat itse pyrkivät usein juuri integraatioon (Liebkind 2001, 21).

Integraatio-käsitteellä on yhtä pitkä historia kuin sosiologialla tieteenalana, sillä jo Durkheim (1990 [1893]) tieteenalan alkupäivinä huomautti, että sosiaalinen työnjako lisää yksilöiden riippuvuutta toisistaan, synnyttää solidaarisuutta, luo ihmisten välille oikeuksien ja velvollisuuksien järjestelmän ja vaikuttaa siten yhteiskunnan integraatioon. Myöhemmin sosiologiassa on usein tarkasteltu integraatiota osana yhteiskunnan toimivuutta ja ihmisen ja yhteiskunnan suhdetta (esim. Parsons 1952, Lockwood 1964, Giddens 1979). Integraatiolla voidaan viitata eri osista koostuvan järjestelmän sisäiseen koheesioon tai yksilön ja yhteiskunnan väliseen suhteeseen, jolloin integraatiolla tarkoitetaan ulkopuolisten osien liittymistä järjestelmään, esimerkiksi maahanmuuttajien tuloa osaksi suomalaista yhteiskuntaa (Puuronen 2006, 42). 1980-luvulla integraatio vakiintui osaksi maahanmuut-

totutkimuksen käsitteistöä ja tällöin integraatiota voidaan tarkastella joko maahanmuuttajan ja hänen yhteisönsä näkökulmasta tai valtaväestössä tapahtuvien muutosten kautta (Forsander 2001, 38–39).

Integraatio on moniulotteinen termi, jota voidaan käsitteellistää monin eri tavoin. Jose Alberto Diaz (1995, 203) määrittelee integraatiota tapahtuvan kolmella eri tasolla: poliittisesti rakenteiden tasolla, sosiaalisesti ihmisten välisen vuorovaikutuksen tasolla ja henkilökohtaisesti yksilötasolla. Werth, Delfs ja Stevens (1997, 175) puolestaan jakavat integraation neljään eri ulottuvuuteen: poliittiseen, taloudelliseen sosiaaliseen ja ryhmän sisäiseen integraatioon. Myös Hartmut Esser (2000, sit. Jay & Schraml 2009, 285) jakaa integraation neljään eri osaan: rakenteelliseen, kulttuuriseen, vuorovaikutteiseen ja identifikaationaaliseen integraatioon. *Rakenteellinen integraatio* viittaa yksilön paikkaan yhteiskunnassa ja sen ydininstituutioissa, sisältäen taloudelliset, koulutukselliset ja poliittiset systeemit. *Kulttuurinen integraatio* viittaa tiedon saantiin, kielen oppimiseen, käyttäytymissäntöjen ja -normien hallintaan. *Vuorovaikutteinen integraatio* viittaa sosiaalisiin verkostoihin hyväksymiseen, ystävyysuhteiden muodostamiseen, ja järjestöihin kuulumiseen. *Identifikaatio* kehittyy osallistumisen ja hyväksynnän kautta. Identifikaatio on kuulumisen tunnetta, henkistä ja emotionaalista sitoutumista ja samastumista muihin ryhmiin ja instituutioihin sekä heidän arvoihinsa ja kieleensä sopeutumista. (Esser 2000, sit. Jay & Schraml 2009, 285.)

Günther Schultze (1992, sit. Hynynen 1997, 194) jakaa myös integraation neljään ulottuvuuteen: rakenteelliseen, kognitiiviseen, sosiaaliseen ja identifikaatioon. *Rakenteellinen ulottuvuus* on sijoittumista yhteiskunnan keskeisille osa-alueille, kuten työelämään ja poliittiseen toimintaan ja osallisuutta yhteiskunnallisista resursseista, kuten asunnosta ja koulutuksesta. *Kognitiivinen ulottuvuus* puolestaan tarkoittaa välttämättömien kykyjen hallitsemista, kuten kielen osaamista. *Sosiaalinen ulottuvuus* merkitsee vuorovaikutusta valtaväestön kanssa, ystävyysuhteita ja jäsenyyksiä yhdistyksissä. *Identifikaatio* kertoo emotionaalisesta sitoutumisesta ja samastumisesta vastaanottavaan yhteiskuntaan. Esserin jakoon verrattuna Schultzen rakenteellinen ulottuvuus vastaa Esserin rakenteellista integraatiota, kognitiivinen ulottuvuus kulttuurista integraatiota, sosiaalinen ulottuvuus vuorovaikutteista integraatiota ja myös identifikaation ulottuvuus on näille teorioille yhteinen. (Schultze 1992, sit. Hynynen 1997, 194.)

Suomessa maahanmuuton ensimetreillä, 1970-luvulla, maahanmuuttopolitiikka tähtäsi maahanmuuttajien pienen määrän vuoksi lähinnä maahanmuuttajien sulauttamiseen (Martikainen ym. 2006, 32). Nykyinen kotouttamispolitiikka syntyi 1990-luvun aikana edelleen kasvaneen maahanmuuton

seurauksena (Martikainen ym. 2006, 32) ja sen tavoitteena on monikulttuurisuus eli maahanmuuttajien integroiminen yhteiskuntaan, niin etteivät he luovu omasta kulttuuristaan (Lepola 2000, 266). Integroituminen suomennetaan usein *kotoutumiseksi* ja integroiminen *kotouttamiseksi*. Vuonna 1999 Suomessa säädettiin laki maahanmuuttajien kotouttamisesta. Laissa kotoutumisella tarkoitetaan *maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen ja kotouttamisella viranomaisen järjestämiä kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä, voimavaroja ja palveluja sekä maahanmuuttajien tarpeiden huomioon ottamista muita yhteiskunnan palveluja ja toimenpiteitä suunniteltaessa ja järjestettäessä* (L 493/1999).

Suomen kotouttamispolitiikka perustuu John Berryn akkulturaatiomalliin (Hynynen 2002, 41) ja siinä kotoutuminen on prosessi, "jossa vähemmistökulttuurin piirissä kasvaneet ihmiset eivät eristäydy, syrjäydy eivätkä sulaudu enemmistökulttuuriin, vaan integroituvat eli ovat kiinteässä vuorovaikutuksessa enemmistökulttuurin kanssa säilyttäen kuitenkin oman kulttuuri-identiteettinsä" (Lepola 2002, 11). Kotoutumisprosessissa maahanmuuttaja löytää oman paikkansa uudessa kotimaassaan ja elää itsenäistä elämää, toimimalla aktiivisesti yhteiskunnassa, ilman että se estää ylläpitämästä omia kulttuurisia perinteitä (em.). Kotoutuminen on monen tekijän summa. Siihen vaikuttavat sekä vastaanottavan yhteiskunnan poliittinen ja taloudellinen tilanne, palvelujärjestelmä ja siellä vallitsevat asenteet ja annettava tuki että sopeutuvan yksilön persoonallisuus, ikä, sukupuoli, koulutus, uskonto, terveys, kieli, motivaatio, odotukset ja lähtömaan tilanne. Lisäksi vaikuttavana tekijänä on kahden kulttuurin etäisyys toisistaan. Maahanmuuttajuus ei sinänsä ole uhka yksilön hyvinvoinnille, mutta siihen liittyy monia riskitekijöitä, kuten ero perheestä ja muista läheisistä, sosioekonomisen aseman heikkeneminen tai mahdolliset traumaattiset kokemukset ennen muuttoa. Mitä kauempana kaksi kulttuuria on toisistaan, sitä vaikeampaa sopeutuminen on ja sitä enemmän kohtaaminen aiheuttaa konflikteja ja akkulturaatiostressiä. Stressi ilmenee heikentyneenä psyykkisenä terveytenä, ulkopuolisuuden tunteena ja identiteettiongelmina. (Perry ym. 2002, 363.)

Hyvinvointi on tärkeä osa kotoutumista. Koettua hyvinvointia, turvallisuuden tunnetta, hyvää henkistä ja fyysistä terveyttä, yleistä tyytyväisyyttä ja hyvää itsetuntoa voidaan pitää onnistuneen kotoutumisen merkkeinä (Ward 2004, 190–193). Myös työllisyys, hyvä suomen kielen taito ja laaja sosiaalinen verkosto ovat kotoutumista edesauttavia tekijöitä ja vastaavasti näiden voimavarojen puute voi tarkoittaa kasautuvia ongelmia (Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 80). Kotoutumisesta on tullut ihannetila, johon voidaan liittää loputtomasti maahanmuuttajien hyvinvointia kuvaavia toiveita ja mielikuvia eikä siinä siten voida saavuttaa täydellistä integraation tilaa tai päätepistettä,

vaan prosessi on alati muuttuva (Paananen 2005, 180). Myös tässä tutkimuksessa kotoutumisen ja siihen liittyvien seikkojen, kuten uuteen ympäristöön sopeutumisen, uusien tapojen oppimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen ja omien kulttuuristen tapojen säilyttämisen välillä tapahtuva tasapainottelu nähdään pitkänä prosessina, joka on käynnissä sekä juuri maahan tulleilla että täällä jo vuosia asuneiden kohdalla.

Yhdistän tässä tutkimuksessa Esserin (2000) ja Schultzen (1992) teorioita integraatiosta ja käsitteiden maahanmuuttajien kotoutumista neljässä eri ulottuvuudessa: rakenteellisessa, sosiaalisessa, tiedollisessa ja identifikaation ulottuvuudessa. Ymmärretään kotoutumisen prosessiksi, jossa maahanmuuttaja ei sulaudu uuteen yhteiskuntaan, vaan sopeutuu siihen ja sen tapoihin, säilyttäen samalla osia omasta kulttuuristaan ja entisistä tavoistaan. Usein integraatiota ja kotoutumista käsiteltäessä katsotaan maahanmuuttajan oman kulttuurin säilyttämisen vaikuttavan vain maahanmuuttajan yksityisen elämään eikä niinkään yhteiskunnalliseen osallistumiseen (Forsander 2001, 45). Julkisen ja yksityisen elämän erottaminen toisistaan on kuitenkin ongelmallista ja tässä tutkimuksessa olenkin halunnut nostaa esiin kotoutumisen yhteiskunnallista puolta ja sitä, että kotoutumisprosessissa sekä maahanmuuttajat että valtaväestö sopeutuvat toisiinsa ja samalla luovat yhdessä uudenlaista yhteiskuntaa. Osallistuessaan yhteiskuntaan sen täysivaltaisena jäsenenä maahanmuuttajan omaksuu uudessa yhteiskunnassa jaettuja normeja ja arvoja, mutta omilla toimintavaroillaan osaltaan myös muuttaa vallitsevia ajatustapoja ja käytäntöjä (vrt. Sisäasianministeriö 1997, 174). Kaupunkiluonnon tapauksessa tämä tarkoittaa maahanmuuttajalle uusien luonnon käytön tapojen oppimisen ja vanhojen tapojen säilyttämisen lisäksi myös uusien luonnon käytön tapojen tuomista valtaväestön tietoisuuteen (vrt. Faehnle, Jokinen, Karlin & Lyytimäki 2010, 40–41).

3.3. Tutkimuksia maahanmuuttajien hyvinvoinnista ja kotoutumisesta

Maahanmuuton ilmiöiden tutkiminen ja kotoutumisen seuranta ei tähän mennessä ole ollut Suomessa systemaattista eikä kattavaa, vaan eri ministeriöt ja Tilastokeskus ovat kaikki julkaisseet omia kotoutumiseen ja maahanmuuttajien elinoloihin liittyviä tutkimuksiaan. Myös maahanmuuttoa koskeva sosiaalitieteellinen tutkimus on ollut pirstaleista, ja maahanmuuttoa on tutkittu vain jonkin kotoutumisen osa-alueen näkökulmasta ja joko objektiivisia tai subjektiivisia mittareita käyttäen (Liebkind, Mannila, Jasisnkaja-Lahti, Jaakkola, Kyntäjä & Reuter 2004, 33). Objektiiviset indikaattorit ovat liittyneet yhteiskunnassa vallitseviin asenteisiin ja maahanmuuttajien asumistasoon, sosioekonomiseen asemaan, kielitaitoon ja taloudelliseen integraatioon. Subjektiivisilla indikaattoreilla taas on kuvattu maahanmuuttajien integroitumista yksilöllisen kehittymisen, sosiaalisten suhteiden

den, identifikaation ja koetun hyvinvoinnin näkökulmasta. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 21–22, 138; Liebkind ym. 2004, 54.)

Laajin maahanmuuttajien hyvinvointia koskeva tutkimus on Pohjanpään, Paanasen ja Niemisen (2003) tekemä tutkimus venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elinoloista Suomessa. Tutkimuksessa selvitettiin muun muassa maahanmuuttajien terveydentilaa ja asuinoloja. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajilla on terveysoireita suomalaisia enemmän ja valtaväestöön verrattuna maahanmuuttajat kärsivät masennuksesta kaksi kertaa useammin ja unettomuudesta puolitolta kertaa useammin. Tästä huolimatta he arvioivat terveytensä hiukan paremmaksi kuin koko väestö keskimäärin. (Pohjanpää ym. 2003, 7, 110–111.) Tulosten mukaan 47 % venäläisistä, 54 % virolaisista, 85 % somalialaisista ja 77 % vietnamilaisista asui ahtaasti, kun vastaavasti suomalaisista vain neljäsosa asuu ahtaasti. Tutkimus kartoitti myös maahanmuuttajien turvallisuuden tunnetta. Yhdeksän kymmenestä venäläisistä, virolaisista ja vietnamilaisista pitää asuinalueensa turvallisena, mutta somalialaisista vain 70 %. Vietnamilaisista 6 % ei ollut tyytyväisiä asuinalueeseensa ja muista ryhmistä noin 10 %. (Pohjanpää ym. 2003, 139–140.)

Yhtenä yrityksenä kehittää kotoutumisen seurantajärjestelmää ja selventää käytettyjä indikaattoreita Sisäasiainministeriö toteutti vuonna 2009 hankkeen, jonka tuloksena ehdotettiin 29 indikaattorin pakettia avuksi tulevaisuudessa kotoutumistutkimuksissa. Indikaattoreissa on mukana sosiaaliseen hyvinvoinnin, turvallisuuden ja julkisen palvelujärjestelmän indikaattoreita (Sisäasiainministeriö 2009, 12.) Maahanmuuttajien hyvinvoinnista on tekeillä myös laaja terveys- ja hyvinvointitutkimus, jossa selvitetään työikäisten venäläisten, somalien ja kurdien terveyttä, hyvinvointia ja palveluiden käyttöä sekä elinoloja Suomessa (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2010).

Maahanmuuttajien asumista alueellisen etnisen segregaaation näkökulmasta on tutkittu suhteellisen paljon (mm. Kauppinen 2000; Lankinen 2001), mutta näissä tutkimuksissa ei maahanmuuttajilta itseltään ole kysytty syitä asuinpaikan valintaan. Hanna Virtanen (2007 ja 2008) on selvittänyt somali- ja venäläistaustaisten maahanmuuttajien asumistoiveita ja -valintoja pääkaupunkiseudulla ja Tampereella. Haastatellut maahanmuuttajat arvostivat asumisessaan hyvin samankaltaisia asioita kuin suomalaisetkin eli palveluiden läheisyyttä, hyviä liikenneyhteyksiä, turvallisuutta ja ulkoliikuntamahdollisuuksia (vrt. Silvennoinen & Hirvonen 2002). Venäläistaustaisten asumistoiveissa korostui luonnonläheisyys ja heille mahdollisuus metsässä lenkkeilyyn, hiihtämiseen ja marjastamiseen oli viihtymisen kannalta tärkeää (Virtanen 2007, 15). Somalitaustaisten toiveissa ei luonnonläheisyys samalla tavoin korostunut, mutta myös he arvostivat omakotitaloasumista ja mahdollisuutta

omalla pihalla oleskeluun ja puutarhatöihin (Virtanen 2008, 644–645). Vaikka maahanmuuttajien asumis- oivheet eivät juuri eroaisikaan valtaväestön asumis- oiveista, tulisi ne ottaa huomioon maahanmuuttajien kotouttamisessa ja suomalaiseen yhteiskuntaan sitouttamisessa (Virtanen 2008, 649). Myös Riihelän (2005, 121) mukaan asumisen tarpeiden ja mahdollisten ongelmien tunteminen on maahanmuuttajien kotoutumisen ja hyvinvoinnin edistämisen sekä valtaväestön ja maahanmuuttajien välisten konfliktien ehkäisyn kannalta tärkeää.

Maahanmuutosta ja lähemmin myös maahanmuuttajien kotoutumisesta on tehty verrattain paljon kotimaista tutkimusta. Kotoutumista on tarkasteltu työnsaannin, palvelujen, asumisen, yhdistystoiminnan ja syrjinnän näkökulmista (esim. Väänänen ym. 2009, Heikkilä & Pikkarainen 2006, Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, Valtonen 1999, Ekholm 1994). Myös maahanmuuttajien vapaa-aikaa ja harrastuksia on tutkittu (Joronen 2009; Mashaire 2009). Kotoutumisen ja kaupunkiluonnon yhteyttä ei kuitenkaan Suomessa ole juuri tutkittu. Kaupunkiluontoon ja sen merkitykseen keskittyvää tutkimusta ei löydy Anna-Mari Leppäsen (2009, 88–89) pro gradu -tutkielman lisäksi muuta kotimaista tutkimusta. Tämän tutkimuksen mukaan palstaviljelyn harrastaminen lisää maahanmuuttajien luovuutta, itseluottamusta ja tarpeellisuuden tunnetta. Moni haastateltava tunsikin viljelyn avulla saavansa tietynlaisen yhteyden entiseen kotimaahansa ja läheisiinsä. Viljelyalueella maahanmuuttajalla oli mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin, viettää aikaa yksin tai ystävien seurassa ja työskennellä omaa hyvinvointiansa edistäen. Viljelypalstalla oli myös mahdollista viljellä itselleen tärkeitä, omaa kulttuuristaan tuttuja lajikkeita. (Leppänen 2009, 88–89.)

Kaupunkiluontoa ja kotoutumista sivuavia tutkimuksia on muun muassa Ari Hynysen (2002) tutkimus kaupunkitilan merkityksestä maahanmuuttajien integraatiossa, jossa hän on käsitellyt samalla myös luonnon merkitystä. Hynysen haastattelemansa maahanmuuttajat pitivät luontoa tärkeänä ja kokivat saavansa luontokohteista lohtua ja turvaa. Erityisesti venäläiset käyttivät ahkerasti luontoa, sienestivät ja viljelivät palstoilla. Hynysen mukaan kaupunkitila tarjoaa mahdollisuuksia integraatioon neljässä eri ulottuvuudessa: rakenteellisessa, kognitiivisessa, sosiaalisessa ja identifikaation ulottuvuudessa. (Hynysen 2002, 42–53.) Marja Tiilikaisen (2003) tutkimuksessa käsiteltiin somalialaisten naisten asumista ja arkielämää. Haastateltujen somalialaisten mukaan kerrostaloasuminen poikkeaa suuresti heidän asumisestaan Somaliassa, jossa he asuivat omakotitaloissa ja joissa oli usein suuri piha. Kerrostaloasunnot ovat ahtaita, ulos meneminen pienten lasten kanssa on varsinkin talvella hankalaa. Talvella on pimeää, kylmää, liukasta eikä nopeiden lämpötilamuutosten takia aina tiedä kuinka paljon laittaa lapsille vaatetta. Monet äidit suojaavat itseään ja lapsiaan kylmettymieltä

olemalla talvella mahdollisimman paljon sisällä. Kylmyys ja liukkaus rajoittavat elämää talvella, aiheuttavat kaatumisia ja lisää väsymystä. (Tiilikainen 2003, 124, 164, 198–199.)

Rinkinen (2004) on tehnyt tutkimuksen hiljaisten ryhmien osallistamisesta ympäristösuunnittelussa ja pyrkinyt tavoittamaan myös maahanmuuttajia. Rinkisen tekemän tutkimuksen mukaan somalialaiset naiset arvostivat enemmän hoidettua nurmialuetta, kun taas suomalaiset pitivät mahdollisimman "luonnollisesta" eli hoitamattomasta ympäristöstä. Suomalaiset pitivät metsässä liikkumisesta, mutta somalialaisia metsä hieman pelotti. Hekin olivat kyllä kiinnostuneita hyödyntämään metsän antimia, mutta eivät tieneet missä oli lupa liikkua eivätkä tunteneet jokamiehenoikeuksia. Näistä syistä kaupungin puisto- ja piha-alueet tuntuivat turvallisimmilta. Myös talvella luonnossa liikkuminen koettiin hankalaksi liukkauden ja pimeyden takia. (Rinkinen 2004, 90–92.)

Faehnle ja kumppanit (2010, 40–41) ovat monikulttuurista kaupunkiluontoa koskevassa kirjallisuuskatsauksessa käsitelleet myös kaupunkiluonnon kotoutumisen ulottuvuuksia ja heidän mukanaan

Kaupunkiluonnon merkitys liittyy rakenteellisessa ulottuvuudessa oman osuuden saamiseen yhteisistä luontoresursseista ja kognitiivisessa ulottuvuudessa niiden käytönkannalta tarpeellisten sääntöjen, kuten jokamiehen oikeuksien, hallintaan. Sosiaalinen ulottuvuus merkitsee vuorovaikutusta maahanmuuttajan ja muiden luontoalueita käyttävien välillä ja identifikaatio emotionaalista sitoutumista ja samaistumista suomalaiseen kaupunkiluontoon. Luontosuhteen kannalta integroituminen voidaan nähdä onnistuneena silloin kun maahanmuuttaja on omaksunut uudelle kotimaalleen tyyppisiä tapoja käyttää luontoalueita, kuitenkin omassa kulttuurissaan tärkeinä pidettyjä perinteitä unohtamatta. Integroitumisen minimitasona voidaan nähdä se, ettei luontoa nähdä negatiivisena tekijänä sopeutumisessa eikä se heikennä integroitumista. Ihannetasolla luonto edistää integroitumista ja parantaa elämänlaatua sekä tarjoaa positiivisia kokemuksia, jotka auttavat kiinnittymään uuteen asuinpaikkaan. Lisäksi luonto luo ihannetapauksessa uusia mahdollisuuksia kulttuuriseen rikastumiseen myös valtaväestölle.

Kansainvälistä tutkimusta kaupunkiluonnon roolista kotoutumisessa on jonkin verran kotimaista enemmän ja muun muassa Jay ja Schraml (2009) ovat tutkimuksissaan huomanneet, että kaupunkiluonto on tärkeä tekijä maahanmuuttajien integroimisessa. Erityisesti sosiaalisen integraation ja identifikaation ulottuvuudelle kaupunkiluonnolla on paljonkin annettavaa. Luontoon voi symbolisesti samastua ja se toimii erilaisten sosiaalisten suhteiden areenana. Jay ja Schraml haastattelivat tutkimuksessaan Saksassa asuvia turkkilaisia ja venäläisiä. Haastatellut turkkilaiset grillasivat tai pelasivat jalkapalloa kaupungin puistoalueilla, mutta eivät useinkaan käyneet metsässä. Sen sijaan venäläiset sienestivät ja viettivät muutenkin mielellään aikaa metsässä. Heille metsä näytti olevan tärkeä side lähtö- ja tulomaan välillä, sillä metsä oli "pala kotia" ja lisäsi kuulumisen tunnetta. Luonnossa ei myöskään kulttuuriset merkit välttämättä ollut näkyvästi esillä, eikä siten muistutta-

massa ulkopuolisuudesta. Päinvastoin kaupunkiluonto saattoi tuoda muistoja entisestä kotimaasta ja siten saada maahanmuuttaja tuntemaan itsensä kotoisaksi. Haastateltujen kokemuksen mukaan metsään mennään olemaan yksin ja rauhoittumaan, jolloin keskusteluyrityksiä voidaan pitää häiritsevinä. Haastatellut turkkilaiset pitivät siitä huolimatta kaupunkimetsiä potentiaalisina kohtaamispaikkoina, koska ihmiset rentoutuessaan ovat avoimempia, ja näin keskustelu saattaisi olla helpompi aloittaa. Turkkilaiset kaipasivat enemmän sosiaalisuutta luontoalueille, kun taas venäläiset menivät mielellään metsään kävelyille hiljaa ja yksin. (Jay & Schraml 2009, 287–291.)

Englannissa ja Yhdysvalloissa tehtyjen tutkimusten mukaan maahanmuuttajat käyttävät kaupungin puistoja, mutta ovat aliedustettuina kansallispuistojen ja maaseudun luontoalueiden käyttäjissä (Bell 2005; Woolf 1996). Elleivät ihmiset käytä lähellä olevaa luontoa, he eivät ole myöskään kiinnostuneita suojelemaan sitä (Wong 2007, 43). Luontoalueiden hoitoon ja suunnitteluun osallistuminen liittyy ympärillä olevan luonnon yksilön omaan kokemusmaailmaan ja lisää siten kuulumisen tunnetta ja synnyttää uuteen kotimaahan liittyviä muistoja (Wong 2007, 48). Myös Johnston ja Shimada (2004) ovat todenneet kaupunkiluonnolla olevan potentiaalia toimia apuna uuteen maahan sopeutumisessa. He tarkastelivat kaupunkimetsien hoitoa ja totesivat, että maahanmuuttajien osallistaminen niiden hoitoon, sitouttaisi heitä fyysisesti ja henkisesti. Erityisesti kotimaasta tuttujen puulajikkeiden istuttaminen vahvistaisi heidän kulttuurista identiteettiään ja paikkaan samastumista. Myös erilaiset monikulttuuriset puistojuhlat voisivat lisätä paikkaan sitoutumista ja kannustaa käyttämään viheralueita entistä useammin. (Johnston & Shimada 2004, 188.)

Rishbeth ja Finney (2006, 293) tulivat Englannissa tehdyssä tutkimuksessa siihen tulokseen, että paikalliseen ympäristöön liittyvät myönteiset mielikuvat ja kokemukset vapaa-ajan harrastuksista auttavat pakolaisia ja turvapaikanhakijoita hyväksymään uuden elämäntilanteensa, löytämään oman paikkansa uudessa ympäristössä ja osallistumaan yhteiskunnan toimintaan entistä tiiviimmin. He korostavat julkisen tilan maksuttomuuden ja saavutettavuuden tärkeyttä ja tuovat esiin, että varmistamalla pääsyn kaupungin luontoalueille voidaan parantaa kaupunkilaisten elämää takaamalla myös se niille, joiden harrastus- ja virkistymismahdollisuudet ovat rajalliset. (Rishbeth ja Finney 2006, 294). Jokainen kaupunkiluonnon käyttäjä tulkitsee luontoa omista lähtökohdistaan, tuo sen käyttöön mukaan oman henkilöhistoriansa ja näiden kautta tekee paikasta kodin (Rishbeth ja Finney 2006, 288). Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat korostivat kaupunkiluonnon tiedollista ulottuvuutta ja kokivat oppivansa enemmän uudesta kotimaastaan tutustumalla sen luontoon ja sen kulttuuriin merkityksiin (Rishbeth ja Finney 2006, 286).

Seeland, Dübendorfer & Hansmann (2009) puolestaan tutkivat itävaltalaisien lasten ja nuorten vapaa-ajan viettoa kaupunkiluonnossa. Tutkimus koostui havainnoinnista luontoalueilla, ryhmäkeskusteluista ja puolistrukturoiduista haastatteluista. Tutkijat havaitsivat, että sekä syntyperäisille itävaltalaisille että maahanmuuttajataustaisille nuorille kaupungin luontoalueet, kuten puistot ja leikkikentät ovat tärkeitä paikkoja uusien ystävyysuhteiden kehittymiselle. Täten niillä on mahdollisuus edesauttaa maahanmuuttajien sosiaalista integraatiota. Seeland kumppaneineen ehdottaakin, että julkista kaupunkiluontoa suunniteltaessa otettaisiin huomioon sekä eurooppalaisia että ei-eurooppalaisia tapoja suunnitella viheralueita. Kun viheralueilla näkyy vaikutteita monesta eri kulttuurista, parannetaan kaikkien mahdollisuuksia kokea olevansa kotona. (Seeland ym. 2009, 16.)

Luonnosta nauttiminen nähdään Suomessa kansalaisyhteisyydenä, ja suurin osa kaupunkiemme luontoalueista onkin nykyisin julkisia (tai puolijulkista) kaupunkitiloja, joita periaatteessa kenellä tahansa on mahdollisuus käyttää. Kaupungin luonto tarjoaa ympäristön, jonka käyttötapaa ei ole tarkkaan rajattu (Lappi 2007, 182–184) ja sillä on siten potentiaalia toimia koko kansan kohtaamispaikkoina, jonne myös kulttuurisilta tavoiltaan valtaväestöstä erottuvan maahanmuuttajan on helppo löytää. Kaupungin luonto on myös turvallista siltä osin, ettei siellä liikkuminen vaadi erikoistaitoja, toisin kuin liikkuminen erämaassa (Lappi 2007, 187). Toisaalta esimerkiksi pimeät puistot tai tiheät metsät voivat olla myös pelottavia paikkoja (Koskela 2009).

Kaupungin puistoalueet ovat kaikille avoimia tiloja, hyödykkeitä, joissa yhden henkilön kulutus ei periaatteessa vaikuta muiden kulutukseen. Käytännössä jokin käyttäjäryhmä voi kuitenkin rajata toisen pois. Julkisesta kaupunkitilasta on tullut yhä säädellympää ja kamppailussa kaupunkitilasta rajoitusten kohteeksi joutuvat yksilöt tai ryhmät, joiden elämäntavat tulkitaan normaalista poikkeaviksi (Koskela 2009, 40–41). Etnisyys, ihonväri tai seksuaalinen suuntautuminen voivat olla erityisen kontrollin ja rajoitusten kohteena (em. 201). Segregoitumisen välttämiseksi olisi julkisten tilojen pysyttävä julkisina ja avoimina, jotta ihmiset voivat iästä, sukupuolesta, kulttuurista, kansallisuudesta ja uskonnosta riippumatta kokoontua yhteen rentoutuakseen, oppiakseen ja uutta luodakseen (Low ym. 2005, 3–4). Mahdollisuus käyttää kaupungin luontoalueita ja siten parantaa oman elämänsä laatua on jokaisen ihmisen, myös maahanmuuttajan oikeus (Wong 2007, 41).

Luontokokemukset ovat subjektiivisia, henkilökohtaiseen elämänhistoriaan ja arvomaailmaan liittyviä, mutta myös yhteisesti kulttuurisesti jaettuina (Faehnle 2009, 83). Mahdollisuus kokea luontoa edistää ihmisten hyvinvointia, mutta erilaiset ihmiset tarvitsevat erilaista luontoa hyvinvointinsa tueksi. Eri maassa tehtyjen tutkimusten tuloksia ei voida sellaisenaan soveltaa muihin maihin, sillä

maahanmuuttajien kotoutumista edistävät ja haittaavat tekijät vaihtelevat yhteiskunnasta toiseen. Suomen vähemmistöryhmät voivat erota kulttuuritaustaltaan ja sosioekonomiselta asemaltaan muiden maiden vähemmistöryhmistä ja myös Suomi eroaa muista maista sekä luontonsa että kulttuurisen, poliittisen ja sosiaalisen ympäristönsä kannalta. (Faehnle ym. 2010, 9.) Jotta luontoalueet voisivat toimia mahdollisimman monipuolisesti monikulttuuristuvassa kaupunkiympäristössämme, tarvitaan Suomessa tehtyä tutkimusta siitä, millaiset tekijät luovat eri kulttuurisiin ryhmiin kuuluvien hyvinvointia tai ovat toisaalta sen esteenä (em. 54).

4. Tutkimuksen toteutus

Tutkielma tehtiin osana Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen tutkimushanketta nimeltä Monikulttuurinen kaupunkiluonto – monikulttuurisen tiedon hyödyntäminen kaupunkiluontoa koskevassa politiikassa ja suunnittelussa. Tutkimusprojektissa kartoitettiin erilaisista kulttuurisista taustoista tulevien ihmisten tapoja käyttää kaupunkiluontoa ja pyrittiin selvittämään miten maahanmuuttajilta kerättyä kaupunkiluontoa koskevaa kokemuksellista tietoa voitaisiin hyödyntää kaupunkiluontoa koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Projektissa yhdistettiin monikulttuurisuuden, kaupunkiluonnon ja ihmisten hyvinvoinnin tutkimusaloja ja tarkoituksena oli edistää kaupunkiluonnon kehittämistä viihtyisäksi ja terveelliseksi samalla tukien monikulttuuristuvan yhteiskunnan jäsenten vuorovaikutusta (Suomen ympäristökeskus 2009).

Hankkeessa oli kaksi toisistaan hieman erillään olevaa tavoitetta eli kartoittaa pääkaupunkiseudulla asuvien maahanmuuttajien tapaa käyttää kaupunkiluontoa ja heidän luontoon liittämiään arvoja sekä selvittää miten tätä tietoa voitaisiin käyttää hyväksi luontoalueiden suunnittelussa. Tutkimushanke pyrki kehittämään käytännön työkaluja viheralueiden suunnittelun tueksi. Näkökulma oli kaupungin kehittämisessä ja siinä, miten kaupungin uudet, ei-suomalaisen kulttuuritaustan omaavat asukkaat ja heidän tarpeensa saataisiin osaksi suunnittelua ja päätöksentekoa. Näkökulmasta johtuen maahanmuuttaneita ei lähestytty erityisinä etnisinä ryhminä vaan ennemminkin eri kulttuurista taustoista tulevana uusina kaupungin asukkaina. Tämä näkökulma heijastui aineiston keruuseen ja sitä kautta myös tähän tutkielmaan. Tutkielmassani lähestyn aihetta maahanmuuttajien omista kokemuksista käsin ja tutkin kaupunkiluonnosta saatujen kokemusten merkitystä uuteen ympäristöön sopeutumisessa.

Keskeisenä tutkimuskysymyksenäni on kaupunkiluonnon roolin selvittäminen maahanmuuttajien kotoutumisessa. Roolin selvittämiseksi tarkastelen ensin pääkaupunkiseudulla asuvien maahanmuuttajien tapoja käyttää ja kokea luontoa. Osana kotoutumista tutkin myös kaupunkiluonnon merkitystä koetulle hyvinvoinnille. Tarkoituksena ei ole selvittää haastateltavien kotoutumisen astetta tai verrata kaupunkiluonnon roolia kotoutumisessa suhteessa muihin kotoutumiseen vaikuttaviin tekijöihin, kuten työllistymiseen tai kielen oppimiseen. Tarkoituksena ei myöskään ole erotella luonnon käyttötapoja maahanmuuttoryhmittäin vaan pikemminkin kuvata käytön moninaisuutta. Tutkimuksessa selvitetään millainen maahanmuuttajien suhde on kaupungin luontoalueisiin, miten he näitä alueita käyttävät ja mitä ne heille merkitsevät. Samalla selvitetään kaupunkiluonnon saavutettavuutta ja kaupunkiluonnon mahdollisia haittoja ja hyötyjä maahanmuuttajien kotoutumisessa ja

hyvinvoinnissa. Tutkimuksessa on siten piirteitä hyvinvoinninsosiologiasta, ympäristösosiologiasta ja maahanmuuttotutkimuksesta.

4.1. Haastateltavat ja haastatteluprosessi

Aineistokeruumenetelmäksi valittiin puolistrukturoitu teemahaastattelu, koska sen avulla saataisiin käsiteltäviä keskeisiksi valittuja teemoja kaikkien haastateltavien kanssa siten, että heillä on mahdollisuus ilmaista ajatuksiaan varsin vapaasti (ks. Eskola & Suoranta 2000, 86–88). Luonnon merkitykset ja kotoutuminen ovat monitahoisia aiheita, joiden ymmärtämiseksi tuntui tarpeellisemmalta saada esiin haastateltujen oma ääni kuin rajata aihetta tarkkojen kysymysten avulla. Teemahaastattelun päädyttiin myös siksi, että maahanmuuttajien tavoittaminen kyselylomakkeella on aikaisempien tutkimusten perusteella osoittautunut haasteelliseksi (esim. Rinkinen 2004, 86). Lomakkeiden täyttöä voi vaikeuttaa suomen kielen taidon puute, eikä lomakkeiden kääntäminenkään välttämättä auta, sillä myös oman äidinkielen lukutaito voi olla heikko (Rinkinen 2004, 91).

Haastattelussa on mahdollisuus tarkentaa kysymyksiä ja selvittää asioita, jotka tuntuivat vierailta haastateltavalle. Haastattelu on myös hyvä metodi silloin, kun kysymyksessä on suhteellisen tuntematon ja vähän kartoitettu aihe (Hirsijärvi & Hurme 2008, 35) eikä kaupunkiluonnon merkitystä maahanmuuttajien kotoutumiselle ole Suomessa tutkittu. Lisäksi teemahaastattelu jäsensi kiinnostuksen kohteitamme ja helpotti siten aineiston analysointia täysin avoimeen haastatteluun verrattuna. Teemahaastattelun etuna on sen joustavuus (Hirsijärvi & Hurme 2008, 34). Kaikkien haastateltavien kanssa käytiin kaikki teemat läpi, mutta kysymysten järjestys ja muotoilu vaihtelivat tilanteesta riippuen. Täydentäviä apukysymyksiä esitettiin silloin, kun teeman käsittely tuntui muuten jäävän vajaaksi.

Pääasiallinen tutkimusaineisto koostuu kolmestatoista maahanmuuttajahaastattelusta. Tein haastattelut yhdessä tutkija Maija Faehnlen kanssa osana harjoitteluani Suomen Ympäristökeskuksessa touko–heinäkuussa 2010. Maahanmuuttajahaastatteluista yhdeksän oli yksilöhaastatteluja ja neljä ryhmä- tai parihaastatteluja, joten yhteensä haastateltiin 19 maahanmuuttajaa. Haastattelut kestivät puolesta tunnista vajaaseen kahteen tuntiin. Tutkimuksen kohdealueeksi valittiin pääkaupunkiseutu, koska siellä maahanmuuttajien osuus on suuri. Suurin osa haastateltavista asui Helsingissä, mutta haastattelimme myös Vantaalla ja Espoossa asuvia maahanmuuttajia. Yksi haastateltavista asui Järvenpäässä, joka on tässä tutkimuksessa laskettu osaksi Helsingin seutua. Kyseinen haastateltava oli työskennellyt Helsingissä ja siten tutustunut myös helsinkiläiseen kaupunkiluontoon. Useimmat

haastateltavat asuivat lähiöissä, mutta muutama myös Helsingin kantakaupunkialueella ja yksi Vantaan omakotitaloalueella.

Haastateltavat olivat kotoisin Venäjältä, Latviasta, Valko-Venäjältä, Virosta, Saksasta, Turkista, Irakista, Thaimaasta, Uzbekistanista, Italiasta, Zimbabwesta, Israelista ja Nepalista ja he olivat tulleet Suomeen paluumuuttajina, turvapaikanhakijoina ja perhe-, työ- tai opiskeluperustaisesti. Entisessä kotimaassaan he olivat asuneet sekä maaseudulla että isoissa ja pienissä kaupungeissa. Haastatelluista maahanmuuttajista kaksi oli alle 30-vuotiasta ja kaksi yli 60-vuotiasta. Naisia oli neljätoista ja miehiä viisi. Haastattelut tehtiin haastateltavien valitsemassa paikassa, joka oli joko haastateltavan työpaikka tai jokin julkinen tila, kuten kahvila. Luonnon roolista kotoutumisessa olisi voinut saada syvällisempää tietoa haastatteleamalla ihmisiä paikoissa, joissa heillä olisi samalla ollut mahdollisuus kokea luontoa. Mietimme tätä vaihtoehtoa, mutta pelkäsimme sen rajaavan keskustelua liiaksi paikan päällä näkyvään luontoon, jolloin muut tärkeät luonnon elementit olisi voinut jäädä vähemmälle huomiolle.

Haastattelujen lisäksi kävimme somalinaisten ja somalimiesten ryhmätapaamisissa kertomassa tutkimuksestamme ja herättelemässä keskustelua tutkimuksen aiheesta. Näissä ryhmätapaamisissa kielitaidon puute ja tilanteiden luonteet eivät antaneet mahdollisuutta syvälliseen keskusteluun, mutta käytän näitä keskusteluja sekundaariaineistonani. Kaikki haastattelut äänitettiin näitä kahta ryhmätapaamista lukuun ottamatta, eikä kukaan kieltäytynyt äänityksestä sitä kysyttäessä. Näissä kahdessa ryhmähaastattelussa ei äänittäminen tuntunut sopivalta, mutta teimme muistiinpanot tapaamisista. Lisäksi käytän sekundaariaineistona Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asukastilaisuusmuistioita (2009), muistiota sosiaaliviraston järjestämästä monikulttuuriperheiden tapaamisesta (2009) ja kuutta maahanmuuttajien kanssa tekemisissä olleiden asiantuntijoiden haastattelua, joissa sekä yksilö-, pari- että ryhmähaastatteluita käyttäen, haastateltiin yhteensä kolmeatoista asiantuntijaa. Haastattelimme Helsingissä viheralueiden ja maankäytön vuorovaikutteisesta suunnittelusta vastaavia viranhaltijoita rakennusvirastosta ja kaupunkisuunnitteluvirastosta, sosiaaliviraston aluetoimiston työntekijää, asukaspuiston henkilökuntaa ja viljelypalsta-alueen yhdyshenkilöä. Käytän analyysin osana olevissa lainauksissa kirjainta M, jos puhuja on ollut maahanmuuttaja ja A, jos puhuja on ollut maahanmuuttajien kanssa tekemisissä oleva toimija, joista myöhemmin käytän selvyuden vuoksi termiä asiantuntija.

Maahanmuuttotutkimuksessa jo tutkimuskohteen lähestymiseen saattaa liittyä eettistä pohdintaa siitä, mikä on suotavaa (Martikainen 2009, 5). Aloitimme haastateltavien rekrytoinnin haastattele-

miemme asiantuntijoiden kautta ja myöhemmin haastattelimme myös maahanmuuttajahaastateltavien suosittelemia henkilöitä. Haastateltavien löytäminen oli suhteellisen haastavaa ja esille tuli myös mahdollisuus lähestyä maahanmuuttajia henkilökohtaisesti luontoalueilla, esimerkiksi viljelypaloilla tai puistoissa. Tällainen lähestyminen olisi kuitenkin tapahtunut lähinnä ihmisten ulkonäön perusteella, emmekä kokeneet sitä eettiseksi tavaksi löytää haastateltavia.

Somalinaisten ryhmästä yritimme saada henkilöitä myös yksilöhaastatteluun, mutta paikalla ollut muuten oikein avulias ohjaaja ei halunnut auttaa haastateltavien rekrytoinnissa, sillä ne, jotka osasivat suomea hyvin, olivat ohjaajan mukaan osallistuneet jo kymmeneen haastatteluun, mitään niistä hyötymättä, joten hän ei enää kehdannut pyytää heitä osallistumaan. Haastattelujen mahdolliset hyödyt ja haastateltavien motivaatio osallistua haastatteluun tulivat esiin myös tekemissämme haastatteluissa. Haastatelluista maahanmuuttajista eräs kertoi suostuneensa haastatteluun, koska kaikki niin saavansa mahdollisuuden tuoda itselleen tärkeitä asioita esille ja samalla siirtävänsä jotakin omasta kotimaastaan Suomeen. Toinen taas sanoi haluavansa antaa jotakin takaisin Suomelle, koska oli saanut täällä ilmaisen koulutuksen.

Tutkimushankkeen tavoitteena oli löytää monenlaisia maahanmuuttajia, jotta kaupunkiluonnon käytön moninaisuus tulisi mahdollisimman hyvin esiin. Pyrimme tavoittamaan sellaisia haastateltavia, jotka ovat muuttaneet Suomeen aikuisina ja ovat asuneet Suomessa jo jonkin aikaa. Lumipallomenetelmää käyttäessämme kuitenkin joustimme sekä kieli- että maahantulo- ja maassaolovaatimuksesta ja haastateltavaksi valikoitui myös kaksi teini-ikäistä Suomeen muuttanutta (asuneet nyt Suomessa 7 ja 16 vuotta) ja neljä vasta noin vuoden Suomessa asunutta maahanmuuttajaa. Kaikki alle vuoden Suomessa asuneet olivat saapuneet tänne opiskelu- tai työperustaisesti. Osalle heistä englanti oli suomea vahvempi kieli ja heidät haastateltiin siitä syystä englanniksi. Lisäksi yhdessä venäläistaustaisten maahanmuuttajien ryhmähaastattelussa yksi haastateltavista puhui vain venäjää, joten hänen vastauksensa tulkkasi paikalla ollut virolainen. Kaksi muuta tämän ryhmähaastattelun haastateltavista puhuivat haastattelun alussa suomea, mutta vaihtoivat sitten haastattelun lopulla kielen pääosin venäjäksi, jolloin samainen virolainen tulkkasi myös heidän vastauksensa.

Maahanmuuttajahaastatteluita ei tehty haastateltavien äidinkielellä ja se varmasti vaikutti haastattelujen etenemiseen. Jos haastatteluissa olisi käytetty ammattitaitoista tulkkia tai haastateltavilla olisi ollut sama äidinkieli kuin haastattelijalla, olisi haastateltava voinut kertoa luonnon käyttöön ja kotoutumiseen liittyvistä teemoista juuri niillä sanoilla ja käsitteillä, joilla olisi halunnut. Nyt joitakin sanoja ei haastatteluissa muistunut mieleen ja niiden tilalla käytettiin jotain muuta ilmaisua. Tällöin

haastateltava ei aina päässyt kertomaan asioista aivan kuten olisi halunnut. En kuitenkaan koe, että kieliongelmat muuttivat haastattelujen sisältöä oleellisesti.

Osana haastattelua käytettiin helsinkiläistä kaupunkiluontoa esittäviä valokuvia. Kuvien avulla oli pyrkimys lisätä ymmärrystä siitä, millaisilla sanoilla haastateltavat kuvaavat luontoa ja millaisia merkityksiä he erilaisiin luontoalueisiin liittävät. Kuvat oli pyritty valitsemaan niin, että niissä tulisi esiin mahdollisimman monenlaista luontoa. Kuvat esittivät merenrantaa, grillipaikkaa metsäisessä maisemassa, niittyä, palstaviljelyaluetta ja pulkkamäkeä. Kuvien monipuolisuutta tosin vähensivät kuvaamisen tekniset rajoitukset, joten kaikki kuvat oli otettu poutasäällä ja valoisaan aikaan vuorokaudesta. Tämä saattoi johdattaa haastateltavaa kertomaan miellyttävistä kokemuksista kielteisten sijaan. Kuvat nostivat kuitenkin esiin aiheita, jotka muuten eivät olleet vielä tulleet esille ja vaikka ne eivät jokaisen haastateltavan kanssa synnyttäneetkään vilkasta keskustelua, olivat ne silti arvokas lisä haastatteluihin. Katsellessaan kuvia haastateltavat kertoivat kuviin liittyvistä luonnon käytön tavoistaan ja kuviin liittämistään merkityksistä.

Maahanmuuttotutkimukseen liittyy vaara tutkimuksen kohteen toiseuttamisesta ja maahanmuuttajien näyttäytymisestä muukalaisina, vieraina ihmisinä, joiden outoja tapoja valtaväestön edustaja lähtee tutkimaan (Martikainen 2009, 7). Myös tämän tutkimusprosessin aikana tuli useaan otteeseen esille tutkimuksemme motiivit, näkökulmamme oikeutus ja kysymys siitä, miten pääkaupunkiseudulla asuvat maahanmuuttajat tulevat hyötymään tutkimuksesta. Jotkut haastateltavat kyseenalaistivat maahanmuuttajien erityisyyden ja maahanmuuttajiin keskittyvän tutkimuksen tarpeellisuuden. Pohdinkin useasti tutkimusprosessin aikana miten maahanmuuttajat eroavat kaupunkiluonnon käyttäjinä valtaväestöstä ja onko ylipäätään tarpeellista erotella heitä muista käyttäjistä tai kehittää heitä varten jotenkin erityistä kaupunkiluontoa. Tutkimusten mukaan ihmisen kulttuurisella taustalla on kuitenkin merkitystä heidän luontosuhteeseensa ja siihen millaisia ovat heidän tapansa arvostaa ja käyttää kaupunkiluontoa (Low ym. 2005: Priego ym. 2008, Jay & Schraml 2009). Suhtaudunkin haastateltaviin erilaisen kulttuurisen taustan omaavina ihmisinä, jotka ovat muuttaneet maasta toiseen ja siten käsitteellistävät luontoa näistä kokemuksista rakentuneiden henkilöhistorioidensa kautta.

Haastateltavien oma suhtautumisensa maahanmuuttajuuteen tuli esiin joissakin haastatteluissa eikä termin aina koettu tarkoittavan itseään. Eräs haastateltava kertoi heti Suomeen tulonsa jälkeen menneensä töihin eikä siten ollut "jäänyt maahanmuuttajan tasolle". Haastateltavilta ei kysytty suoraan kokivatko he olevansa suomalaisia vai eivät tai minkä maan he kokivat kotimaakseen. Muutama

haastateltava otti asian kuitenkin itse esiin. Näistä yksi sanoi Suomen olevan hänen toinen kotimaansa, ja maa, jossa syntyi ensimmäinen. Erään toisen haastateltavan mielestä taas se maa, jossa syntyy, säilyy ihmisen kotimaana läpi elämän. Puhun analyysia selventääkseni haastateltavien entisistä ja nykyisestä kotimaasta riippumatta siitä, miten he itse ovat kotimaansa määrittäneet.

4.2. Teemoittelu

Litteroin haastattelut sanatarkasti, mutta en laskenut taukojen pituuksia tai huomioinut äänenpainoja. Englanninkielisten haastatteluiden litteroiminen oli suomenkielisiä haastavampaa, ja ryhmähaastattelut tuottivat toisinaan hankaluuksia puhunnan päällekkäisyyden takia. Äänenlaatu oli äänitteissä kuitenkin hyvä, joten litterointi sujui kaiken kaikkiaan hyvin. Litteroinnin jälkeen koodasin haastattelut käyttäen apuna NVivo-ohjelmaa. Aineiston koodaamisen aloitin käyttämällä haastatteluissa läpikäytyjä teemoja. Haastatteluissa tuli esiin myös sellaisia teemoja, jotka eivät olleet haastattelu-rungossa, joten aineiston analyysissä käytettyjä koodeja syntyi myös aineistolähtöisesti. Loppujen lopuksi teemoja oli 15 kappaletta ja niiden analysoinnissa käytettyjä koodeja 39, kun alun perin haastattelut rakentuivat viiden eri teeman varaan.

Teemoittelu on hyvä tapa jäsentää aineistoa silloin kun tutkimus tähtää jonkin käytännöllisen ongelman ratkaisemiseen (Eskola & Suoranta 2000, 178) ja se tuntui sopivan hyvin myös tähän tutkimukseen. Aineiston teemoittelu ja koodaus auttoivat ensin pelkistämään havaintoja ja sitten yhdistämään niitä (ks. Alasuutari 1993, 23). NVivo-ohjelman avulla pystyin hallitsemaan suhteellisen suurta haastatteluaineistoa ja erittelemään haastattelujen välisiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Ohjelma auttoi myös näkemään mitkä teemat nousivat tärkeiksi ja mitkä eivät niinkään olleet herättäneet keskustelua. Ohjelman avulla vältin perinteisen leikkaa ja liimaa -tekniikan ja siten mielestäni helppotin analyysin tekemistä. Toisaalta NVivon avulla tehdyt koodaukset tuntuivat välillä suuntaavan ajatuksen pois haastattelujen kokonaisuudesta, jolloin oli hyödyllistä palata alkuperäisten litteraatioiden pariin.

4.3. Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysia voidaan tehdä joko aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Tässä tutkimuksessa käytin haastatteluaineistoni analysoimiseen teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Teoriaohjaavassa analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta teoria kuitenkin ohjaa analyysia. Analyysin aikana teoria ja aineisto ovat vuoropuhelussa keskenään ja tukevat toinen toistaan.

Analyysiprosessissa vaihtelevat aineistolähtöisyys ja valmiit mallit. Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota vaan tarkoituksena on pikemminkin lisäämään informaatiota selkeyttämällä hajanaista aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98–110.)

Tutkimuksen tarkempi näkökulma ja haastattelukysymykset muodostuivat aiheesta aikaisemmin tehtyyn tutkimukseen ja kirjallisuuteen tutustuttaessa. Aineiston keruun jälkeen palasin tutkielmani teoreettiseen osuuteen ja tutkimuskysymyksiini. Läpi koko tutkimusprosessin teoria ja aineisto vaikuttivat toinen toisiinsa ja muotoutuivat yhdessä. Litteroin haastatteluja, analysoin aineistoa ja kirjoitin tutkielman teoreettista osuutta, kaikkia vuorotellen. Myöhemmin tehdyt haastattelut auttoivat löytämään kiinnostavia teemoja myös ensimmäisistä haastatteluista ja näin tutkimuksen palaset tuskivat toisiaan. Valtaosa analyysistä ja päätelmien tekeminen tapahtui kuitenkin aineiston ollessa jo kokonaan koottu.

Lähestyin aineistoa fakthanäkökulmasta, pitäen haastatteluissa esiin tulleita asioita tosiasioina ja kiinnittäen huomiota siihen, mitä aineisto kertoo todellisuudesta (ks. Alasuutari 1993, 72) Tutkin siis ennemminkin sitä, miten kaupunkiluontoa käytetään, mitä merkityksiä sillä on ja mitä seikkoja siihen liitetään enkä niinkään siitä, miten näitä merkityksiä tuotetaan tai millaisia argumentteja käytetään. Ymmärrän toisaalta, että haastattelutilanteessa esiin tulleisiin teemoihin on vaikuttanut haastattelijan ja haastateltavan tulkinnat tilanteesta ja esitetyistä kysymyksistä ja vastauksista eikä laadullinen aineisto tai siitä tehdyt tulkinnat sinällään kuvaa todellisuutta, vaan ovat yksi näkökulma tutkittavaan aiheeseen (ks. Kiviniemi 2001, 82).

5. Kaupunkiluonnon käyttö ja merkitys hyvinvoinnille

Seuraavaksi esitellään haastatteluissa esiin tulleita kaupunkiluonnon käytön tapoja, luonnosta käytettyjä määritelmiä sekä luonnon merkitystä haastateltujen hyvinvoinnille. Hyvinvointi on moniulotteinen käsite, jolla voidaan viitata sekä sosiaaliseen, fyysiseen että psyykkiseen hyvinvointiin tai näiden kaikkien ulottuvuuksien väliseen tasapainoon (Perttilä 1999, 81). Tässä tutkimuksessa keskitytään hyvinvoinnin subjektiiviseen puoleen ja hyvinvointi ymmärretään koetuksi hyvinvoinniksi, viihtyisyydeksi, turvallisuudeksi, sosiaalisten suhteiden toimivuudeksi ja palveluiden saatavuudeksi (vrt. Perttilä ym. 2009, 41–42).

5.1. Kaupunkiluonnon käytön tavat

Suurin osa haastateltavista käytti kaupunkiluontoa aktiivisesti ja suhtautui siihen myönteisesti. Tämä saattoi johtua osaksi siitä, että kaikki haastateltavat tiesivät ainakin haastattelun aiheen etukäteen ja useimmille myös kysymysrunko oli lähetetty etukäteen. Aineistoon valikoitui siten todennäköisesti sellaisia ihmisiä, jotka olivat ainakin jonkin verran kiinnostuneita luonnosta ja käyttivät sitä jollakin tavalla arkielämässään. Toisaalta myös ne, jotka eivät tienneet haastattelusta etukäteen, suhtautuivat aiheeseen myönteisesti ja myös heille luonto tuntui olevan tärkeä osa elämää. Poikkeuksena tähän oli somalinaisten ryhmä, jossa luonnosta puhuminen ei synnyttänyt kovinkaan suurtainnostusta ja myös luonnon käyttö oli vähäisempää.

Haastateltavat käyttivät luontoa monin eri tavoin. Käytössä olivat kaupungin puistot, metsät, erilaiset ranta-alueet, grillausalueet, urheilukentät, leikkipuistot, hautausmaat ja palstaviljelyalueet. Kaupunkiluonnossa käveltiin sauvoilla tai ilman, juostiin, uitiin, grillattiin, paistettiin makkaraa, vietettiin aikaa ystävien kanssa, otettiin aurinkoa, viljeltiin kasveja, kalastettiin, marjastettiin, sienestettiin, pyöräiltiin ja ruokittiin lintuja tai vain istuttiin ja nautiskeltiin. Ainakin kolme haastateltavista oli kokeillut myös hiihtämistä. Pulkkamäessäkin oli laskettu ja luistelemassa käyty, vaikka niitä pidettiin lähinnä lasten harrastuksina. Joistakin luontoon liittyvistä harrastuksista koettiin jopa jäävän paitsi, kun ei ollut perhettä ja lapsia.

Myös erilaiset järjestetyt retket olivat suosittuja, vaikka osa piti niitä itselleen liian kalliina. Erilaisiin järjestöihin kuulumalla tosin pääsi halvalla mukaan ja sai viettää aikaa muiden seurassa. Retket kohdistuivat myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelle, jolloin pääsi tutustumaan Suomen luontoon

laajemminkin. Luonnon käyttö on monipuolista eikä käyttötavoiltaan näytä suuresti eroavan kantasuomalaisten luonnon käytöstä. Yksi haastateltava, tällä hetkellä äitiyslomalla oleva, kertookin:

Sanotaan näin, et silloin ku mä kävin töissä ja olin lomalla, niin silloin me kyl yritettiin suunnitella sitä lomaa, että on myös jotain, myös sellasta urheilua mukana, et esimerkiks talvisin mentiin ihan niinku hiihtokeskukseen hiihtämään ja laskettelemaan ja kesälläkin tykätään olla järven rannalla, soutamassa ja uimassa ja sellaisii juttuja, saunomassa... Mitä nyt ihmiset yleensä tekee kesällä. (M10)

Luonnosta nautittiin usein aktiivisesti, menemällä luontopaikalle ja tekemällä siellä jotain. Aina ei kuitenkaan tarvinnut edes poistua kotoa kokeakseen luonnosta. Kuten luonnon terveystvaikutuksia tutkineissa tutkimuksissa on todettu (Ulrich 1984), luonnosta voi nauttia ja sen terveyshyödyistä voi päästä osallisiksi myös passiivisesti, ja jo pelkkä ikkunanäkymä riittää viihtyvyyden ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Monet haastateltavat kertoivatkin mitä ikkunastaan näkevät ja miten tärkeitä nämä näkymät heille olivat.

Minulla on oikein hyvä puisto, leikkipuisto, ja ikkunasta nään kuusi, koivut ja kaikki, ja siellä minulla aina asuvat oravat ja niin paljon linnut laulavat, kelpaa mulle, kello neljä ei voi nukkua, niin paljon erilaisia ääniä, on oikein kiva paikka. (M3)

Haastateltavaksi ehkä valikoitui luontoa aktiivisesti käyttäviä, mutta myös asiantuntijahaastattelujen mukaan maahanmuuttajat käyttävät kaupunkiluontoa aktiivisesti ja ovat löytäneet sen monet mahdollisuudet. Grillipaikkojen käyttäjistä on havaintojen mukaan iso osa maahanmuuttajia. Myös viljelypalstojen käyttäjistä yhä suurempi osa on muualta Suomeen muuttaneita. Viljelypalstayhdyshenkilö arvelee esimerkiksi Fallpakan viljelyalueella joko neljänneksen tai kolmanneksen viljelijöistä olevan tällä hetkellä maahanmuuttajia. Usein yksi jonkin etnisen yhteisön jäsenistä hankkii ensin itselleen palstan ja innostaa sen jälkeen muitakin mukaan. Haastatteluissa tuli myös ilmi, että vielä useampi maahanmuuttaja olisi kiinnostunut viljelemään omaa palstaa, mutta ei tiedä, miten sellaisen voisi hankkia.

Maahanmuuttajat siis käyttävät aktiivisesti kaupunkiluontoa ja jotkut käyttötavat tai tietyn käyttömuodon aktiivisuus voivat aiheuttaa kummastusta tai jopa pahennusta valtaväestön keskuudessa. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastossa haastateltu viranhaltija kertoi kuulleensa venäläistaustaisten maahanmuuttajien kokoontuvan hautausmaalle samovaarin ja eväiden kera viettämään yhdessä aikaa kuolleita sukulaisiaan muistellen. Tämä voi suomalaisesta tuntua oudolta. Tietynlainen luontoalueiden käyttö saatetaan helposti liittää käyttäjien edustamaan ryhmään samalla laajemminkin ja siten aiheuttaa kielteistä suhtautumista tiettyyn maahanmuuttajaryhmään. Somalialaiset ja venäläi-

set ovat suuria maahanmuuttajaryhmiä pääkaupunkiseudulla ja heidän luonnon käyttönsä on jo tästä syystä usein muita näkyvämpää.

Haastatteluissa tuli esiin, että somalialaiset kokoontuvat usein ”isoiksi äänekkäiksi porukoiksi” ja estävät silloin mahdollisesti muiden luonnon käyttöä. Kaupunkisuunnitteluviraston järjestämässä somalinkielisessä asukastilaisuudessa (Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto 2009) tuli esille, että somalinkieliset nuorilla on tapana kokoontua läheisille metsässä sijaitseville grillipaikoille, koska sinne voi kokoontua isommallakin porukalla häiritsemättä ulkopuolisia. Heillä oli tapana tuoda paikalle myös oma grilli, koska eivät islamin sääntöjen mukaan voineet käyttää grilliä, jossa oli mahdollisesti paistettu sianlihaa. Myös venäläisten grillipaikkojen käyttö tuli haastatteluissa esiin ja siitä oltiin jopa vähän huolissaan.

Mä oon useammalta taholta kuullu sitä, niinku asukasilloissa ja sitten myöskin liikuntaviraston edustajat kertoo sitä, että ne [venäläiset] kuluttaa ne polttopuut, et saattaa kuluakin yhtäkkiä kaikki kerralla, kun siellä istutaankin koko yö. Ja niitä grillipaikkoja esimes Uutelassa on mun mielestä ihan niinku vähennetty tai poistettu sen takia että ne on tullu tavallaan liian aktiiviseen käyttöön. Et se ei oo tavallista semmosta, et sä paistat siellä makkaran, vaan siellä nautitaan siitä tulesta niinku vähän enemmänkin. (A1)

Lähiluonto oli kaikkien haastateltavien käytössä, mutta haastateltavat käyttivät myös muita kuin asuntonsa välittömässä läheisyydessä olevia luontoalueita. Lähiluontoa katseltiin ikkunasta ja siellä käytiin kävelyllä, juoksemassa tai piknikillä. Lähiöistä käytiin keskustan puistoissa ja myös erilliset ulkoilualueet ja Helsingissä sijaitsevat saaret olivat monien, sekä lähiöissä että kantakaupungissa asuvien, suosiossa. Seurasaaari, Suomenlinna, Korkeasaari ja Pihlajasaari mainittiin monessa haastattelussa ja myös Espoossa sijaitseva Nuuksion kansallispuisto ja Vantaalla ulkoilukeskus Kuusijärvi olivat suosittuja vapaa-ajanviettopaikkoja. Yksi haastateltava kokikin luontoa löytyvän lähinnä Helsingin saarista, vaikka mainitsi haastattelussa myös asuntonsa läheisyydessä sijaitsevan meren ja metsän sekä keskustan puistot luonnoksi.

That's nature for me for instance, Suomenlinna, I mean a nice place to relax, go there spending a day, walking and making picnic, so this is very nice. And Pihlajasaari for instance, those are the places that... Like Seurasaaari for instance... Forests and this Suomen... this Finnish castle, this is nature. Seurasaaari or sometimes Pihlajasaari and those kind of places, I mean they are nature, yes. (M6)

Periaatteessa me pysytymme ihan mejän pihalla järjestämään piknikkiä, mutta tota kun halutaan lähtee jonnekin muualle, niin me mennään Vuosaareen. Siellä on paljon näitä piknik-paikkoja, valmiita grillipaikkoja, silleen niinku kivasti järjestetty, mun mielestä täältä ei löydy hirveesti selasii. (M10)

Somalinaisten ryhmässä luonnon käyttö oli lähinnä piha-alueiden ja lasten leikkipaikkojen käyttöä. Kerrostalon piha on hyvä leikkipaikka lapsille, koska siellä on kavereita, se on turvallinen ja siinä on helppo valvoa lapsia. Metsässä ei erityisesti viihdytty ja yksin sinne meneminen tuntui pelottavalta, mutta sauvakävelyllä oli metsässäkin muutama ryhmäläinen käynyt yhdessä muiden naisten kanssa. Metsässä arvostettiin sen rauhallisuutta, mutta rauha ei välttämättä tarkoittanut heille hiljaisuutta vaan mahdollisuutta viettää aikaa omien ystävien kanssa ja alueen turvallisuutta. Myös tässä ryhmässä oli lähialueen luonnon lisäksi käyty muun muassa Korkeasaarella ja Seurasaarella. Keskuustelutilaisuuden loppupuolella ryhmän vetäjän ehdotuksesta ryhmä alkoi suunnitella retkeä Suomenlinnaan.

5.2. Luonto käsitteenä

Haastateltavilta kysyttiin myös, mitä luonto heille Helsingissä on ja vastaukseksi he antoivat monenlaisia määritelmiä. Kaikki haastateltavat pitivät Helsinkiä hyvin luonnonläheisenä kaupunkina ja kokivat luonnon olevan tärkeä osa Helsinkiä ja myös syy siihen miksi viihtyivät siellä niin hyvin. Usein haastateltavat mielsivät luonnoksi puistot, metsät ja puut ja luonto kaupungissa vaikutti olevan ainakin sitä mikä kesällä on vihreää. Myös kaupunkiluonnon eläimet ja Suomen ilmasto-olosuhteet tulivat haastatteluissa esiin.

Useimmat haastateltavat määrittivät luonnon joksikin ihmisen ulkopuolella olevaksi ja ihmisen hyödynnettävissä olevaksi. Toisille luonnolla oli myös kokonaisvaltaisempi merkitys ja yksi haastateltava kuvaakin "minusta luonto on kaikkialla, aina luonto on mejän kanssa, ihan lähellä meitä". Jotkut kokivat ihmisen osaksi luontoa tai luonnon osaksi ihmistä. Erityisesti metsässä ollessaan saattoi tuntea itsensä osaksi ympäröivää luontoa. Eräs haastateltava kuvaili, kuinka luonto helpottaa oloa ja on tärkeä osa ihmisen elämää. Ihmisen ollessaan luonnossa, luonnosta tulee osa ihmistä ja luonto eräällä tavalla parantaa ihmisen. Toinen haastateltava kuvaa kokonaisvaltaista ja tunnepitoista suhdettaan luontoon näin:

Me tiedämme, että luonto, se on osa meidän terveyttä, se on keuhkot, se on mieliala, se on vapaus, se on kaipaus, se on kaikki se, mitä me ihminen tarvitsee. Jos me ottaisimme ja laittaisimme kaikki sen pois ja ikkunat kiinni, et mitään kaunista ei nää, vaan toinen talo, mä luulen, et jokainen ihminen vois huonosti ja mitä enemmän ikää tulee sitä enemmän me olemme yks osa luontoa, se on ihan selvä juttu, että mitä ikää tulee, sitä enemmän me kaipaamme luontoa, se on ihan ehdoton. (M4)

Luonto näyttäytyy vastavoimana rakennetulle ympäristölle ja luonnon asemasta kaupungissa ollaan haastateltavien keskuudessa huolissaan. Erityisesti omistusasuntoa etsittäessä luonnonläheisyys tuli

esiin. Somalinaisten keskustelutilaisuudessa eräs keskusteluun osallistuneista toi esiin unelmansa asua lähellä merenrantaa ja metsää ja toinen kertoi haluavansa asua omakotitalossa, jossa on oma piha. Molemmat tosin kaipasivat lähelleen muita ihmisiä, eikä näihin toiveisiin sisältynyt ajatusta yksin asumisesta luonnon keskellä. Yksi haastateltavista kertoi omaavansa unelman kaupunkiasumisesta palveluiden äärellä, järven rannalla ja metsän läheisyydessä. Hänen nykyisestä asuinpaikastaan oli raivattu luontoa eikä hän enää viihtynyt siellä. Kyseinen haastateltava arvosti luontoa paljon ja oli pahoillaan siitä, että niin moni ihminen ei osaa nauttia luonnosta ja käyttää hyväkseen niitä hyötyjä, mitä siitä on ilmaiseksi saatavissa. Hän koki, että jokainen ihminen tarvitsee luontoa voidakseen hyvin ja oli huolissaan luonnon kohtalosta kaupungissa. Toinen haastateltava oli myös huolissaan ja olisi mielellään halunnut tietää millaista tulevaisuutta kaupunki asuinalueelle suunnittelee ja onko heillä kenties myös tulevaisuudessa mahdollisuus kävellä lähimetsässään ja nauttia luonnonläheisestä asumisesta.

5.3. Luonnon merkitys maahanmuuttajien hyvinvoinnille

Kaupunkiluonnon merkitys maahanmuuttajien hyvinvoinnille ei ole yksiselitteinen. Hyvinvointi käsitteenä on laaja, mutta avaan seuraavaksi joitakin sen haastatteluissa esiin tulleita ulottuvuuksia. Maahanmuuttajien varallisuuteen kaupunkiluonnolla ei näytä olevan vaikutusta. Kukaan haastateltavista ei ollut kerännyt luonnon antimia ansaitakseen rahaa eikä luonnolla muutenkaan näyttänyt olevan merkitystä toimeentulon tai työllisyyden kannalta. Elinympäristöön sillä puolestaan oli paljonkin vaikutusta sekä ilman ja veden laadun, melun että lähiympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden kannalta. Suomen puhdas luonto ja kaupunkiluonnon suuri määrä tekevät haastateltavien mielestä elinympäristöstä viihtyisemmän.

Also these parks everywhere, it's really strange because you know that somewhere all around you, there's traffic, cars and whatever and you just cross a street or a bit, fifty meters there in the park and you don't feel anything, you just breath, it's really.. Well, it's just that it's really easy to get and you just don't feel at all, that you are in the capital city, but it's just nature, you don't feel what's around you, you just feel that you are in a park and relaxing and there's nothing else, so it's.. And it's relatively easy to find these place, so even in the really in the center (M13)

Vuodenajat tuottavat toisaalta hyvää mieltä ja tekevät luonnosta mielenkiintoisen. Talvi oli erään haastateltavan mielestä kaunein vuodenaika ja toinen oli aina talvisin virkeimmillään, mutta useimmille talvi näyttäytyi pimeänä, kylmänä ja kaikin puolin hankalana aikana elää. Kaksi haastateltavista epäili, että jos sattuu muuttamaan Suomeen talvella, voi olla vaikeampi sopeutua kuin silloin jos tulisi kesällä. Yksi haastateltavista kommentoi haastattelussa apuna käytettyjen kesäkuvien

tuottavan iloa, mutta talvikuvat sen sijaan toivat mieleen talven aiheuttaman masennuksen ja depression.

Kaupunkiluonnolla näyttää haastateltavien mukaan olevan merkitystä sekä sosiaalisen, fyysisen että psyykkisen terveyden kannalta. Kaupunkiluonto antaa mahdollisuuden erilaisiin harrastuksiin ja ihmisten väliseen sosiaaliseen kanssakäymiseen. Haastateltaville maahanmuuttajille luonnon merkitys määräytyi paljon käytön sosiaalisuuden kautta. Ehkä selvin esimerkki tästä tuli esille somalinaisten tapaamisessa, jossa kysyessäni lempipaikkaa asuinalueella, sain yhdeltä vastaukseksi "se, missä nämä kaveritkin ovat", eli luonto sinänsä ei ollut merkityksellinen, vaan se, että sai viettää aikaa ystävien kanssa. Myös eräs toinen haastateltava kertoi kyllä oleskelevansa luonnossa paljon ystävien ja perheen kanssa ja vei usein tuttujaan pyöräilemään omalle lempireitilleen järven ympäri, mutta koki luonnon käytössä tärkeäksi sen sosiaalisuuden ja arveli, että voisi yhtä hyvin viettää ystäviensä kanssa aikaa myös muualla kuin luontoalueilla.

Vaikka maahanmuuttajuus ei sinällään ole uhka hyvinvoinnille, liittyy maahanmuuttoon monia potentiaalisia riskitekijöitä. Ympäristön vaihdos ja uudet kulttuuriset tavat vaativat sopeutumista. Muutama haastateltava kertoi työelämän Suomessa huomattavasti stressaavammaksi kuin mitä se oli lähtömaassa ollut, ja luonnossa pystyi työstressin unohtamaan hetkeksi. Myös tyytyväisyys elämään on yksi hyvinvointia mittaavista tekijöistä ja kaupunkiluonnolla näyttää olevan myös osansa siinä. Siten luonto on monille tärkeä psyykkisen hyvinvoinnin kannalta. Luonto antaa hyvää oloa, tekee mielen rauhalliseksi ja rentouttaa.

Ihan semmonen tunne, että haluaa ihan laulaa kun katsot luontoa, et hyvä mieliala, kun ajaa pyörällä, sitten luonnossa, sitten muistot, vanhat laulut kaikki ja haluaa laulaa ja laulaa yksikseen siellä, että niin hyvä olo tulee. (M2)

When you keep you self in a room for too long, it's not good either for your health and your physically, mentally health. Being in a natural places in Helsinki... at least you take a walk and that's good for your physical health and every step you walk, you release your mind, you get some fresh air, that's also good for your health. (M8)

Jos Suomen luonto muistutti kotimaasta, saattoi se aiheuttaa kaipausta ja haikeutta, mutta myös hyviä muistoja entisestä kotimaasta. Toisaalta jos entiseen kotimaahan liittyi huonoja muistoja, saattoi luonnossa oleminen auttaa unohtamaan menneet ja keskittymään nykyhetkeen ja siihen hyvään mitä sillä hetkellä oli elämässä. Jay & Schraml (2009, 290) ovat tutkimuksessaan todenneet luonnon olevan neutraali ympäristö, jossa kansalaisuus ei näy, ja siten luonnossa voi hetkeksi unohtaa missä on ja millaisista syistä on nykyiseen elämäänsä päätenyt.

Tosi hyvältä tuntuu ja mä unohdan työasiat kaikki. Mä unohdan... Jos mä puhun Irakista, noin kolme kertaa mun nuoruudessa tuli esimerkiksi sota, Iranin kanssa on ollu sota, Amerikan kanssa meillä on ollu sota ja Kurdin kanssakin meillä on ollu sota ja paljon trauma tuli meille. Ja sit mä unohdan nää kaikki, kun mä menen retkelle ainakin. Haluan aina mieltä hyvä asiasta, ei huono asiasta siellä, joo. (M7)

Luonnosta etsitään rauhaa ja hiljaisuutta. Somalinaisten ryhmässä tuli esiin, ettei rauha välttämättä tarkoita hiljaisuutta vaan rauhaa vierailta ihmisiltä. Omien ystävien tai perheen kanssa luontoalueella vietetty aika voi olla kovinkin äänekkästä, mutta se on silti rahoittavaa. Luontoalueiden muut käyttäjät eivät välttämättä häiritse omaa rauhaa ja vaikka luontoalueella olisi muitakin käyttäjiä samaan aikaan läsnä, saavat ihmiset siitä huolimatta olla omissa oloissaan ja nauttia luonnosta omilla ehdoillaan. Luonnossa voi olla vapaa, katsella sinistä taivasta ja rentoutua. Luonnolla on siten selviä vaikutuksia psyykkiseen hyvinvointiin, luonnossa oleminen antaa voimia ja parantaa ihmisen omaa elämänhallintaa.

I can express my feelings by the nature as well in that sense, it... I enjoy and I... If I have sad, then I walk through this nature... Then things change and I feel happy and I do it again, so, yes... nature... There are of course some meanings for me, yes, that's not... It's not kind of... The continuous meaning but, I mean can say that I am full of nature and... But there are, as I said there are some things... That it affects me very much and this of course affects your quality of life and feelings positively, so you feel that you this is a kind of luxury, but you take it daily, so... In that sense that all affects your adaptation in that sense that feelings to being living in the city, I mean you little bit more tight here because things are more quality, more enjoyable and easy way to achieve those things, little things. (M6)

It kind of gives me power go back to again in working day. It's like you carry all your pressure and when you go to the nature place, you drop all the pressure and stress over there, when you go back you feel better, it's not that... you don't have to work anymore, but you will work with fresher feeling and you go back lighter, brighter and stronger in that way. (M8)

Eräs haastateltava kertoi kyllä menevänsä metsään rentoutuakseen, mutta yhdisti siihen liikunnan, kävelyn tai juoksun, eikä mennyt metsään vain istuskelemaan ja sillä tavalla rentoutumaan. Poikkeuksen muodostivat jotkin syksyn ja talven hetket, jotka olivat sellaisia, että metsään meni vain nauttimaan metsästä ja sen luomasta hyvästä olostä eikä harrastamaan liikuntaa tai viettämään aikaa tuttavien kanssa. Luonnossa tapahtuvien muutosten tarkkailu antoi kokemuksen elämän jatkumisesta ja vuodenaikojen kautta pystyi peilaamaan omia tunteitaan. Vuodenajat voivat siten olla syy lähteä luontoon ja syksy ja talvi olla vuodenaikoina nautinnollisia Luonto on Helsingissä jokapäiväistä ylellisyyttä, josta nauttiminen auttaa viihtymään uudessa kotimaassa.

I have a certain times that I like very much, for instance in autumn, I like very much to walk in the forest when a little bit wind and the leaves come down and... Those things I like very much, in na-

ture. I go for in purpose to see this nature, in that sense, because... That is kind of mystic time, I like very much the autumn. And then in another case of course I go for nature to when the snow comes and all this... Forest covered by the snow, white... Then I go, I mean... There are certain times I go for relaxing to nature. (M6)

Kaupunkiluonnon merkitys näkyy sosiaalisen ja psyykkisen hyvinvoinnin lisäksi maahanmuuttajien fyysisessä hyvinvoinnissa. Helsinki miellettiin vihreäksi ja luonnonläheiseksi kaupungiksi, eikä suurkaupunkien tapaan saasteiseksi ja ruuhkaiseksi. Puhdas ilma tuli esiin useassa haastattelussa ja Suomessa haluttiin asua juuri saasteettomuuden ja puhtauden takia. Saasteet aiheuttavat terveyshaittoja kun taas kasvillisuuden olemassaolo puhdistaa ilmaa ja tekee siitä helposti hengitettävää. Puhdas luonto kannusti sen vapaa-ajankäyttöön ja monet haastateltavat harrastivat kaupunkiluonnossa liikuntaa. Yleisempinä liikkumismuotoina kävely tai muunlainen lenkkeily. Huono terveys saattoi rajoittaa luonnon käyttöä, mutta toisaalta kävely tai pyöräily luonnossa piti yllä toimintakykyä samalla kun antoi hyvää mieltä ja mahdollisuuden sosiaalisen toimintaan muiden luonnon käyttäjien kanssa

Koska selkäkin on ollu pitkän aikaa kipee ja semmonen oireileva ja sitten kävely on se pääasiallinen ja siel lähellä on oikein paljon kauniita, kauniita semmosia omakotialueita ja kaikkee missä on kiva kävellä, tehdään tämmöstä, ympyrää kävellään siellä missä sit... Et se on se kävely. (M1)

6. Kaupunkiluonto ja kotoutuminen

Tässä luvussa pohditaan kaupunkiluonnon roolia maahanmuuttajien kotoutumisessa neljässä eri ulottuvuudessa: rakenteellisessa, sosiaalisessa, tiedollisessa ja identifikaation ulottuvuudessa. Kotoutumista tarkastellaan moniulotteisena prosessina ja huomioon otetaan sekä uuden yhteiskunnan oloihin sopeutumisen, omien kulttuuristen piirteiden säilyttämisen että yhteiskuntaan osallistumisen ja sen muuttamisen. Kaupunkiluonnon saavutettavuus on olennainen osa luonnon käytön ja siitä nauttimisen mahdollisuuksia, joten sen vaikutus myös luonnon rooliin maahanmuuttajien kotoutumisessa on suuri. Jokaisessa kotoutumisen ulottuvuudessa eritellään saavutettavuutta ja sitä kautta myös kotoutumista helpottavia ja sitä estäviä tekijöitä. Ulottuvuudet ovat ideaalityyppejä ja siten osittain päällekkäisiä. Esimerkiksi karhu metsän eläimenä voidaan tulkita rakenteelliseksi esteeksi, mutta sen pelko koetuksi esteeksi, johon liittyy myös tiedollinen puoli ja sen oppiminen, miten luonnossa voi karhujen mahdollisesta olemassaolosta huolimatta liikkua turvallisesti. Vaikka jako neljään eri ulottuvuuteen ei olekaan selvärajainen, tuo jokainen ulottuvuus oman näkökulmansa kotoutumiseen ja auttaa hahmottamaan sen moniulotteisuutta.

6.1. Rakenteellinen ulottuvuus

Kotoutumisen rakenteellisessa ulottuvuudessa kaupunkiluonnon merkitys liittyy oman osuuden saamiseen yhteisistä luontoresursseista eli fyysisiin mahdollisuuksiin käyttää luontoa (Faehnle 2010, 40). Luonnosta nauttimisen lisäksi rakenteellinen kotoutuminen liittyy mahdollisuuksiin osallistua muuttamaan kaupunkiluonnon rakenteita oman luontoalueiden käytön kautta ja myös suunnitteluun osallistumisen kautta. Tarkastelun kohteena ovat sekä mahdollisuudet käyttää luontoalueita omien kulttuuristen tapojen mukaisesti että uudet Suomessa opitut tavat ja näiden tapojen toteuttamisen rakenteelliset mahdollisuudet. Tällaisia rakenteellisia tekijöitä ovat luontoalueiden koko, määrä, etäisyys kotoa, yksilön liikkumismahdollisuudet, luontoalueiden käytöstä koituvat kustannukset ja luontoalueiden käytösäännöt. Ymmärrän rakenteellisiksi tekijöiksi myös vuodenaajat ja luonnon eri fyysiset elementit, kuten eläimet ja kasvit.

Yksi pääkaupunkiseudulla kaupunkiluonnon aktiivista käyttöä edistävä tekijä on julkisten alueiden runsaus ja kaupunkiluonnon avoimuus kaikille. Monet haastatellut olivat tottuneet entisessä kotimaassaan siihen, että parhaimmat luontoalueet olivat rakennettuja, eikä niihin ollut kaikilla lupamennä. Samoin muutamaa puuta laajemmat luontoalueet löytyivät yleensä paikoista, jonne täytyi mennä omalla autolla, eivätkä ne silloin enää olleet helposti saavutettavissa. Suomessa isoissakin

kaupungeissa on paljon julkista, avointa tilaa ja sitä löytyy myös arvokkailta ja kauniilta paikoilta, kuten meren rannasta. Helsingissäkin, Suomen suurimassa kaupungissa, luonto on vahvasti läsnä ja siellä voi kokea luonnon ja kaupungin yhtä aikaa.

Sometimes it's really nice how much space you have and also, that you can use it, because it's not just closed by some private... So you can always go... It's really... In Italy it was very strong this private property, which I didn't like so much, because you couldn't do... You were just living near beautiful lake, but you can't do anything because it's just closed. (M5)

You have so many places you can go freely, you just go, you have big Suomenlinna, big island, and another island and the park and plenty of harbors and natural forest and... I can say that this is an only one capital city in a world that allows people to go to, to enjoy natural places in the world. (M8)

Helsingissä luonto poikkeuksellisen lähellä, ottaen huomioon, että Helsinki on Suomen pääkaupunki. Yksi haastateltava arveli, että jos näyttäisi meillä haastattelussa mukana olleita valokuvia kaverilleen entisessä kotimaassaan, he eivät ikinä uskoisi että ne ovat kuvia Suomen pääkaupungista. Monet toivat ilmi, että Helsingin vahvuus on juuri luonnon ja kaupungin yhdistäminen ja se, että vain muutaman metrin päässä vilkkaalta tieltä pääsee puistoon, jossa ei liikenne kuulu eikä kaupunki näy. Myös tiellä, autokaistojen välissä, olevat puiden reunustamat pyöräilytiet koettiin viihtyisiksi. Luontoa koettiin olevan joka puolella kaupunkia, vaikka toisille kaikista "luonnollisimmat" paikat löytyvätkin saaristosta tai erillisiltä luonnonsuojelualueilta.

Helsinki's nature, as I said, 100 meters you walk, you are in the forest all ready, so it's easy to reach the nature and spent time, very easy, that is one thing that I think... The most easy and doable things in Helsinki, being in the nature, you are in the nature, so basically we are all sometimes wondering as a foreigners as an immigrants and the Finns... Because I think Finns are born in a nature, that's what we say. And then, for instance if somebody tells us "oh, this is so crowded here, we want to go our summer cottage in the forest" we are laughing, because it's here already, the nature, so already we are in the nature, but some other people, usually the Finns, they consider this as a city life, but we consider it as a nature. (M6)

Rakenteellisen saavutettavuuden ansioista luonto oli läsnä sekä arkisilla työmatkoilla että viikonloppuisin varta vasten luontoon kohdistuvilla retkillä. Vain yksi haastateltavista oli kriittinen Helsingin luonnon ja kaupungin yhdistämisen onnistumista kohtaan. Hänkin tosin oli sitä mieltä, että Helsingissä on helppo päästä luontoon, mutta koki siitä huolimatta, että kaupunkielämä ja luonto oli erotettu omiksi saarekkeikseen kaupungin sisällä ja uskoi, että ne voitaisiin yhdistää toisiinsa nykyistä paremmin. Haastateltava maalaili mielessään kuvaa Helsingistä, jossa pääsisi suoraan metsästä shoppailemaan. Tällöin Helsingistä tulisi kaupunki, jonka turistitkin muistaisivat. Haastateltavien mukaan Helsinki ei ole ainutlaatuinen historiallinen kaupunki, kuten vaikka Rooma, mutta se

voisi olla ainutlaatuinen luonnollinen kaupunki ja luonnosta enemmän hyötymällä Helsinki loisi itselleen sielun ja erityisen tunnelman, joka siltä tämän haastateltavan mielestä vielä puuttuu. Toisaalta myös Vantaalla omakotitaloalueella asuva nainen harmitteli julkisten puistojen ja kenttien puutetta asuinalueellaan. Oma piha ei aina riittänyt kattamaan luontotarvetta, vaan aina silloin tällöin kaipasi sosiaalisempaa luonnon käyttöä. Tällöin täytyi lähteä autolla jonnekin kauemmas.

Helsingin luonnonläheisyyteen tuntui yhtenä syynä olevan se, että suomalaiset luonnonläheisenä ihmisinä haluavat pitää kaupunkinsakin mahdollisimman luonnollisina. Eräs haastateltava oli kuulut huhuja, ettei Suomessa omalta pihaltaankaan saanut kaataa puita ilman lupaa. Toinen haastateltava taas piti siitä tavasta, jolla suomalaiset yrittävät sopeuttaa kaupungin luontoon, eivätkä yritä rakentaa kaikkea luontoa puistoiksi, vaan lähiöissä on myös metsää. Samaa mieltä oli kolmaskin haastateltava: "Actually I like that it's always very natural, it's not parks... Usually it's a piece of forest just in the middle of city, and I like it".

Luonto ei ehkä ollut vaikuttanut päätökseen valita asuinpaikakseen juuri Suomi, mutta se oli vaikuttanut päätökseen jäädä tänne asumaan. Luonnosta pidettiin haastateltavien mukaan Suomessa ja pääkaupunkiseudulla hyvää huolta ja siitä syystä ilma ja vesi olivat täällä puhtaita. Kaupunkiluonto oli hyvin hoidettua, ruoho aina vihreää, kukkia istutettiin ja puita leikattiin usein. Suomalaiset näyttivät luonto- ja ympäristöystävällisinä ihmisinä, jotka olivat hyvin koulutettuja ja siten tietoisia luonnosta huolehtimisen tärkeydestä. Useimmat mainitsivat Helsingin olevan hyvin siisti kaupunki, jossa roskia tai edes niiden kerääjiä ei juuri näkynyt. Jos ihmiset kävivät piknikillä tai muuten söivät ulkona, he yleensä siivosivat jälkensä, ja jos eivät niin tehneet, huolehti kaupunki tai muut ihmiset roskista uskomattoman nopeasti. Eräs haastateltava mainitsi, ettei haluaisi asua Pariisissa tai jossakin muussa isossa kaupungissa, jossa olisi enemmän saasteita kuin Helsingissä. Myös muissa haastatteluissa Suomen luonto tuli esiin yhtenä tänne jäämisen syynä.

What I like, is the clean lakes, I can be drinking... I have drunk sometimes, just for experiment, if I will come sick, nothing happens, it's very clean here and people respect also so much, that's so good, I think. (M18)

Joo se oli itse asiassa niinku ratkaiseva asia, että niinku se on puhtaampi, ympäristö on puhtaampi, on vettä, jota pystyy juomaan hanasta, sen takia me ollaan täällä, ei muutettu Pietariin, lasten takia tää on niinku paljon terveellisempi sitten ja se on niinku hyvä ja upea asia, että se on pysynyt, terveellinen luonto, (M14)

Kaupunkiluonto näytti antavan haastateltaville monia myönteisiä kokemuksia. Luonnossa oli nähty mukavia, söpöjä eläimiä, jotka kotimaassa eivät asuneet kaupungissa, vaan lähinnä luonnonsuojelu-

aluilla. Eräs haastateltava oli myös nähnyt kotimaastaan tutun fasaanin juoksemassa keskellä talvea lumihangessa ja se oli herättänyt hilpeyttä. Yleensäkin eläimet nähtiin lähinnä myönteisinä elementteinä, mutta toisaalta käärmeet estivät yhtä haastateltavaa menemästä metsään. Eräs haastateltavista oli ollut maahanmuuttajaryhmän kanssa retkellä metsässä, jolloin yksi retken osanottajista oli pelännyt karhun tuloa niin, ettei pelkonsa vuoksi enää ollut toistamiseen osallistunut tämän ryhmän toimintaan. Eräs toinen haastateltava kertoi joskus metsässä lenkkeillessään ajatelleensa, että mitä tekisi, jos karhu tai susi hyökkäisi, mutta erityistä pelkoa hän ei kuitenkaan tuntenut eikä mitään yllättävää ollut koskaan luonnossa hänelle sattunut. Myös hyttysset olivat kahta haastateltavaa kiusanneet marjastusretkillä. Lisäksi lapsille liian korkea heinikko mainittiin haittaavan tietyn luontoalueen täysipainoista käyttöä.

Muutama mainitsi Helsingin huonoksi puoleksi sen, että siellä on vain vähän historiallista kaupunkia ja vanhoja rakennuksia. Näiden sijaan löytyy liaksi rumaa ja harmaata 60- ja 70-lukujen lähiörakentamista. Luonto osaltaan korvaa tätä rakennetun ympäristön köyhyyttä ja luo viihtyisyyttä niin lähiöihin kuin kaupungin keskustaankin. Luonnon kohtalosta oltiinkin huolissaan ja toivottiin, että Helsinki säilyttäisi luontoaan eikä rakentaisi kaupunkia liian tiiviisti.

For example there's kind of, at least my personal opinion, there is a danger that new district they built... They are coming less and less green, so for example Latokartano is just quite expensive, in Viik, yes, and we went to check a couple of flats there, it's very nice flats, but houses are like that... No trees, very nice, very small.. .how you... piha... inside, but no trees around... I think that all other new developments, I'm afraid that they try to build houses too close. (M12)

Yhden haastateltavan kodin läheltä oli kaadettu paljon metsää ja hän suunnitteli alueelta pois muuttoja jonnekin rauhallisemmalle ja luonnonläheisemmälle alueelle. Hän kyläili nytkin tyttärensä luona, missä on enemmän luontoa ja ulkoilumahdollisuuksia. Eräs toinen haastateltava oli tutulla lenkkireitillä harmikseen huomannut osan metsää kaadetun ja tilalle rakennetun parkkipaikan. Kolmas haastateltava oli saanut seurata asuinalueeltaan kaadettavan metsää, mutta oli edelleen onnellinen siitä luonnosta, jota vielä oli jäljellä.

Minä asun Vuosaassa, on oikein kiva paikka, on meren ranta lähellä, metsä oli lähellä, nyt on kaikki pois, uusia rakennettu, korkeat talot, no vasemmalla, keski-vuosaassa, muistatte, tiedätte semmonen paikka, siellä jäi metsä. (M3)

Luonnon käyttöä rajoittavina rakenteellisina tekijöinä mainittiin julkisen liikenteen puute ja liian korkeat pääsymaksut esimerkiksi vene- tai muille retkille. Pääkaupunkiseudulla luontoa löytyy läheltä, mutta joihinkin tiettyihin luontopaikkoihin pääseminen vaatisi oman auton. Toisaalta ulkoilu-

paikkojen maksullisuus koettiin haitaksi, mutta toisaalta se joiltain osin takasi niiden hyvän laadun. Eräs äiti oli pahoillaan siitä, että lähellä sijaitsevat luistelukentät olivat ilmaisia, mutta aina huonossa kunnossa, kun taas kauempana sijaitsevat maksulliset kentät olivat hyviä, mutta hiukan hankalia saavuttaa lasten kanssa. Maahanmuuttajilla saattaa olla rajattu mahdollisuus liikkua, koska perheet ovat isoja tai taloudelliset resurssit puuttuvat. Usein he myös asuvat valtaväestöä ahtaammin ja ovat tottuneet viettämään paljon aikaa ulkona, joten lähiluonto on heille erityisen tärkeää (ks. esim. Tiilikainen 2003). Eräs haastateltava kertoi suosivansa lähiluontoalueita ja niin sanottua helppoa tekemistä kuten pyöräilyä ja kävelyä, koska lasten kanssa mahdollisuudet ovat rajattuja. Myös eräs haastateltu asiantuntija kertoi perheiden hankaluuksista saavuttaa luontopaikkoja.

Meri-Rastilasta on aika pitkä matka sinne Mustaanvuoreen, et jos sä olet juuri tällaine vauva- tai taaperoperhe tai sit vähän varttuneempienkin lasten kanssa, mut kuitenkin tällanen lapsiperhevaihetta elävä, niin retkeilypaikkana sitten niinku Kallahden harju tai Uutela tai se Mustavuori, niin tarkoittaa sitä, et sä oot sit ensin bussin tai metron ja sitten bussin uudelleen, et eväät on syöty jo ennen ku retkipaikkaan saavutaan, että kun tässä se retkipaikka on silleen et sinne kävellään. (A4)

Vaikka Suomen luonto onkin puhdasta, asettavat kaupungin saasteet joitakin esteitä luonnon käytölle. Esimerkiksi sienestys ja marjastus voi pääkaupunkiseudulla olla hankalaa, koska metsäalueet sijaitsevat usein isojen teiden läheisyydessä. Monet olivatkin käyneet marjastamassa ja sienestämässä jossakin muualla Suomessa, esimerkiksi Jyväskylässä, Padasjoella, Sodankylässä, Nastolassa tai Loviisassa. Kuitenkin myös pääkaupunkiseudulla oli poimittu marjoja Nuuksiossa, joka on laaja luonnonsuojelualue Espoossa sekä omalla palstaviljelyalueella tai suuremmilla kaupallisilla viljelyyksiköillä, kuten mansikkapelloilla.

Joitakin luontoon liittyviä harrastuksia saattoi Suomen laki rajoittaa, vaikka yleisesti ottaen kaupunkiluontoa saikin käyttää melko vapaasti. Yksi haastatelluista asiantuntijoista kertoi erään maahanmuuttajamiehen olevan innokas kalastamaan ja hän jopa arvotti erilaiset retkipaikat aina sen mukaan, miten niistä sai kalaa. Tämä mies olisi myös halunnut oppia metsästämään, mutta koska hän ei ollut Suomen kansalainen, liittyi metsästyslupaan ja aseiden käyttöön paljon rajoituksia. Siten tämä luonnonkäyttötapa oli häneltä vielä jäänyt kokematta.

Haastateltavilta kysyttiin myös mitä he kaipasivat kotimaastaan. Tällaisia Suomesta puuttuvia elementtejä olivat vuoret, vesiputoukset, tuoreet hedelmät, kunnollinen hiekkaranta ja Välimeri. Erästä haastateltavaa harmitti, kun taloyhtiön pihalle ei saanut itse kasvattaa kukkia ja tätä oikeutta hän kaipasi entisestä kotimaastaan. Lisäksi monet toivovat enemmän auringonpaistetta ja lämpöä. Nämä tosin olivat asioita, joihin ihminen tai kaupunki ei voinut vaikuttaa, eikä niitä toisaalta edes haluttai-

si Suomeen, sillä jokainen paikka on ainutlaatuinen omana itsenään ja saa sellaisena myös säilyä. Muutamat mainitsivat, ettei kotimaassa ollut mitään sellaista luontoelementtiä, minkä haluaisivat tuoda Suomeen, vaan päinvastoin haluaisivat viedä kotimaahansa Suomen luonnon kauneutta ja suomalaisten tapaa pitää luonnosta huolta.

You can't have anything, and then of course everything is good in their one places, so you don't have to have everything here, that's also the beauty of things, travelling somewhere and going there and being there and coming back again here, so... Every place has their own beauty and attractions and we need to enjoy those while we are there, so I'm positive in that sense, I mean... In Helsinki I would like to enjoy what Helsinki offers me, like sauna, I love sauna for instance, I love sauna and nature, going... to jumping the water and... forest and so... that's... I'm such a minded person, that so I don't want that everything is in one place, so it's... In a short answer to your question, yes I miss things in Turkey, but I don't want to bring them here or I don't have such kind of things. (M6)

Useimmat rakenteellisen saavutettavuuden esteet ovat esteitä maahanmuuttajien lisäksi myös valtaväestölle. Jotkin esteet puolestaan koskettavat enemmän maahanmuuttajia, ja on myös seikkoja, jotka näyttävät olevan este valtaväestölle, mutta eivät maahanmuuttajille. Esimerkiksi viljelypalsta-alueen yhdyshenkilö kertoi, että heillä jää vuosittain kymmenkunta huonokuntoista palstaa tyhjäksi. Palstojen huonokuntoisuus ei kuitenkaan ole este kaikille ja "maahanmuuttajataustaselle ihmiselle se huonokuntoinenkin palsta käy ja ne jaksaa tehdä sen työn, käsin, lapiolla ja talikolla kääntää sen maan ja sit ku ne on saanu sen maan kuntoon, niin ne viljelee".

Suomen vuodenaajat eivät välttämättä ole tuttuja kaikille maahanmuuttajille ja ne voivatkin rajoittaa maahanmuuttajan entisestä kulttuurista tuttuja luonnon käytön tapoja. Vuodenaajat koettiin joko myönteisenä tai kielteisenä asiaksi, mutta useimmat haastateltava ottivat ne ainakin jollakin tavalla esiin. Eräs haastateltava piti sekä kesästä että talvesta ja nautti luonnosta vaikka olisi pilvistä tai saataisi lunta. Toisaalta talvi ja sen mukanaan tuomat ulkoilumahdollisuudet koettiin varsinkin lapsiperheille mukaviksi ja talvi tuo myös aikuisille uusia kokemuksia ja muun muassa hiihtämistä haastateltavat olivat kokeilleet. Toisaalta vuodenaajat ja lähinnä talvi voivat asettaa rajoituksia liikkumiselle.

Kylmä. Mä haluisin heti mennä kotiin. Kun mä asun noin viiden pysäkin matkan päässä, mä aina tulen kesällä tai keväällä kävellen, mutta aina mä menen talvella bussilla, vaikka se on lyhyt matka. Ja mejän kotimaassa ei ollut näin kylmä talvella, mutta täällä on ihan eri.. (M7)

Yksi haastateltava kertoi olevansa riippuvainen auringosta ja aina kun aurinko paistoi hän nautti luonnossa olemisesta. Myös talvella saattoi aurinkoisina päivinä olla ulkona, mutta kesällä luonnossa yleensä oltiin enemmän. Kun oli kesä ja aurinkoinen sää, hän kävi töiden jälkeen usein kävelyllä

ulkona ja matkaili viikonloppuisin ympäri Suomea, mutta talvella tuli usein vain löhötyä sohvalla ja katseltua televisiota. Maahanmuuttajien saattaa olla vaikea sopeutua Suomen talveen, mutta toisaalta moni oli huomannut, ettei suomalaisetkaan vietä aikaa luonnossa talvisin yhtä paljon kuin kesällä. Eräs haastateltava kertoi käyvänsä baarissa talvisin kesiä useammin, koska ihmisiä, sekä suomalaisia että muita maahanmuuttajia, tapaa talvisin todennäköisemmin sisä- kuin ulkotiloista.

Osana maahanmuuttajien rakenteellista kotoutumista on omaan ympäristöön vaikuttaminen (ks. Rishbeth & Finney 2006; Wong 2007). Haastateltavilta kysyttiin, haluaisivatko he osallistua lähiympäristöön ja sen luontoalueita koskevaan suunnitteluun ja kertoa mielipiteensä suunnittelusta vastuussa oleville. Yleisin vastaus tähän oli, että kyllä, he haluaisivat osallistua, mutta heillä oli suuri epävarmuus siitä, ovatko he oikeutettuja maahanmuuttajina kertomaan mielipidettään siitä, mitä meidän kantasuomalaisten tulisi ympäristöllemme tehdä.

I don't think I'm that good... Let them do their job, I'm not a city planner or anything and I can't... Especially I'm not from Helsinki, from the origin, I'm only a foreigner how lives here some years only, but I loved to develop from place to place, and in my view there is no many place that needed to be developed, because most of the city, the most part of the town is already good in a way it is, you don't need to improve much. (M8)

Tästä huolimatta vain yksi haastateltavista kertoi yrittäneensä vaikuttaa kaupunginosayhdistyksen kautta lähiluontoonsa, mutta ei ollut kokenut osallistumisellaan olleen mitään merkitystä. Myös muiden haastateltavien joukossa tuli esiin epäilystä oman panoksen tarpeellisuudesta ja epävarmuutta omista toimintaedellytyksistä. Eräs haastateltava oli myös kuullut Vuosaaren rakennettavasta uudesta asuinalueesta ja siihen liittyvästä metsän raivaamisesta. Hän oli kuullut, että asukkaat olivat vastustaneet hanketta, mutta heidän mielipidettään ei ollut kuultu, vaan rakennusprojekti oli aloitettu siitä huolimatta. Joten mitä luultavimmin häntä, kaukaa Suomeen muuttanutta tuskin kuunneltaisiin, jos ei Suomessa tai jopa tietyllä samalla alueella ikänsä asuneitakaan kuunnella eikä heidän mielipiteitään oteta suunnittelussa huomioon. Päätäjät tuntuivat tekevän suuret päätökset keskenään ja asukkaalla on mahdollisuus vaikuttaa korkeintaan oman taloyhtiön asioihin. Haastatte- luissa tuli esiin maahanmuuttajien kiinnostus omaa lähiympäristöään kohtaan ja myös sen kehittämiseen ja suunnitteluun olivat useimmat halukkaita jollakin tavalla osallistumaan.

6.2. Sosiaalinen ulottuvuus

Tarkastelen kotoutumisen sosiaalisen ulottuvuuden kautta luontoalueiden käyttöön liittyvää ihmisten välistä vuorovaikutusta, uusien tuttavuuksien saamista ja vapaa-ajanviettoa omien tuttavien tai

perheen kanssa (vrt. Faehnle ym. 2010, 40). Sosiaalisen saavutettavuuden kautta tarkastelen myös turvallisuuden tunnetta ja luonnon käyttöä estävinä tekijöinä häiritsevästi käyttäytyviä muita luontoalueen käyttäjiä (ks. Ambrose-Oji 2009, 15).

Haastatteluiden perusteella luontoalueiden käyttöön näytti liittyvän paljon sosiaalista toimintaa. Mahdollisuuksista käyttää kaupungin luontoalueita oli kuultu ystäviltä tai tuttavilta ja luontoalueita myös käytettiin usein yhdessä ystävien tai sukulaisten kanssa. Luonnon käytön sosiaalisuus mainittiinkin monessa haastattelussa syyksi käyttää luontoa, eikä luontoon välttämättä menty luonnon itsensä takia, vaan viettämään aikaa ystävien kanssa. Luonnossa näytti tärkeintä olevan yhdessäolo muiden kanssa, perheen tai ystävien.

Meillä on ollut sauvakävely ryhmille ja me mentiin metsälle kerran viikossa. Joo, se oli mukavaa ja me keskusteltiin paljon sauvakävelyn mukana. (M7)

T: Do you think nature is somehow helped your adaptation or integration to Finland?

H: That I can not tell, but maybe it has some affect... For example to meet friends in the park... and... It's a reason to be with friends, to go to swim, to go to sauna, for example. That way maybe yes, but if there would have been no nature, also maybe we would have something else to do also, but I think yes, but not so much, before you asked this question, I have never thought of it. Maybe yes, we go to the park, we walk sometimes with friends, that means maybe yes, I have to say that. (M18)

Suomen luontoa pidettiin arvokkaana ja sitä haluttiin näyttää myös muille Suomeen tuleville ulkomaalaisille. Eräs haastateltava vei ystäviään ja sukulaisiaan pyöräilemään tietyn järven ympäri. Toinen vei vieraansa yleensä Suomenlinnaan tai muille Helsingin saarille. Yhden haastateltavan äiti oli, tullessaan tapaamaan poikaansa Suomeen, kysynyt ensimmäisenä kysymyksenään, joko päästään marjastamaan. Poika oli joutunut tuottamaan äidilleen pettymyksen ja kertomaan, että marjat eivät vielä olleet metsässä kypsyneet, mutta mansikkapeloilla on poimittavissa kasvatettuja mansikoita. He olivat aikaisempina vuosina käyneet yhdessä mökillä ja samalla marjastamassa, mutta nyt pääsivät siis vain mansikkapellolle.

Haastateltavat käyttivät luontoa yhdessä tuttaviansa kanssa. Luontoalueilla ei kuitenkaan yleensä juteltu vieraille eikä uusia tuttavuuksia juuri ollut syntynyt. Joskus saatettiin tervehtiä vastaan tulijoita, mutta sen pidempään ei jääty juttelemaan. Haastateltavien kokemuksen mukaan suomalaiset eivät ole erityisen sosiaalisia, eivätkä helposti juttele tuntemattomille. Suomalaiset haluavat pitää etäisyyttä vieraisiin ihmisiin ja heihin on suhteellisen vaikea tutustua. Eräs haastateltava oli sitä mieltä, ettei Suomessa voinut puhua tuntemattomille, ei luontoalueilla, kuten ei oikein muuallakaan,

joten sinänsä uusia tuttavuuksia ei luonnossa voinut syntyä. Muutamat arvelivat, että heitä voitaisiin pitää kummallisina, jos menisivät juttelemaan vieraille. Erään haastateltavan isä oli valitellut pojalleen, ettei kukaan hänen metsäisillä kävelyretkillään tervehtinyt tai edes katsonut hänen suuntaansa. Poika oli puolestaan jo tottunut ajatukseen, ettei suomalaisten kanssa saanut kontaktia eikä "small talkia" harrasteta. Myös eräät muut haastateltavat olivat tähän jo tottuneet ja hyväksyneet asian osaksi suomalaisuutta ja maiden välisiä kulttuurisia eroja.

Thinking that it's eight years, that I know this culture finally and I started to get used to, know it's easier, because I understand people and why people are like this, and why they act like this and... But it was very hard at the beginning. (M13)

T: Have you met other people when you have been visiting natural areas like shorelines, here in Finland, have you got new contacts?

H: Never. I did have a little talk, but never get further contact... We may talk about direction and weather and that's it. I might say that Finnish people are keeping some distance from a foreigner or from each other, either... Some distance between you and the other people, but it's okay, it's cultural... different culture... (M5)

Luontoalueilla vieraille puhumattomuuteen eräs haastateltava arveli syyksi tilan määrän. Tilaa on kaupungeissakin paljon eikä puistot tai metsät ole yleensä tupaten täynnä ihmisiä. Tällöin tarvetta puhua vieraille ihmisille ei välttämättä synny. Isommissa Eurooppalaisissa kaupungeissa joutuu helposti istumaan vieraan ihmisen viereen puiston penkille ja silloin on helpompi aloittaa juttelu. Toisaalta monet, sekä valtaväestöön kuuluvat että maahanmuuttajat hakeutuvat luontoon ollakseen rauhassa. Rauhaa voi löytää menemällä luontoon yksin tai tuttujen kanssa. Vieraiden seura ei siis välttämättä kaivata luontoalueita käytettäessä.

Omassa porukassa yleensä viihtyy, ei oikein muitten kanssa haluais olla, et sen takia meneekin jonkin luonnolle, että et haluais niinkun... Ei halua nähdä naapureita eikä mitään... Että vaan niinku oma tiivis porukka ja siinä sitten vähän seurustellaan ja sellasta...(M10)

Toisaalta luontoympäristöillä on mahdollisuus toimia neutraaleina ja kielimuurejakin rikkovina kohtaamispaikkoina ja yksi haastateltava (tulkkauksen avulla haastateltu) kertoi, että vaikka hän ei osaa suomea kovin hyvin, tuli silloin tällöin taloyhtiön pihalla suomalainen rouva juttelemaan hänelle. He juttelevat keskenään, kumpikin omalla kielellään, ja tulivat oikein hyvin toimeen, vaikka eivät toistensa kieltä ymmärtäneetkään. Vaikka kontakteja valtaväestön kanssa oli suhteellisen vähän, mainitsivat haastateltavat koirien tai lasten kanssa ulkoilun poikkeuksina, joiden yhteydessä tutustuttiin muihin, ennalta vieraisiin, luonnon käyttäjiin.

No mulle voi olla koiran ulkoiluttajat ja lasten ulkoiluttajat, nyt kun mä lapsenlapsen kanssa olen, että luonnossa tietenkin kaikki yrittävät mennä, että kyllä minä tutustun niin, että mä tykkään, et meillä itsellä ollut koirat ja kissat, et kyllä minä juttelen ja tutustun ihmisiin siinä. (M4)

Esitettiin myös epäilyjä, että ehkä jos luonnossa tehdään jotain samaa rauhallista toimintaa, kuten kerättäisiin marjoja, voisi pientä keskustelua syntyä. Tosin tästä ei haastateltavalla ollut omakohtaista kokemusta. Toisen haastateltavan mukaan ulkona oli helppo tutustua toisiin ihmisiin ja esimerkiksi taloyhtiön pihalla järjestettävät grillijuhlat olivat hyvä tapa nähdä talon asukkaita ja jutella neutraalissa ilmapiirissä. Yhteinen toiminta luonnossa saattoi siis johtaa uusien kontaktien syntymiseen ja erityisesti palstaviljely oli sekä viljelypalsta-alueen yhdyshenkilön että haastateltavien käyttäjäkokemusten mukaan luonteva tapa kotoutua ja tutustua uusiin ihmisiin. Viljelypalstan käyttäjiä yhdistää yhteinen harrastus ja viljelyn lomassa on helppo jutella. Vierustoverilta voi kysyä viljelyvinkkejä ja erilaisia viljelykasveja voidaan vaihtaa keskenään. Viljelypalstan omistaja voi olla jäsenenä myös viljelytoimintaan liittyvässä yhdistyksessä ja saada sitä kautta paljon kontakteja myös kantasuomalaisiin viljelijöihin.

Palsta, joo, siellä on, joo, me tutustuimme paljon siellä, joo. Mä tunnen yksi tyttö, nainen, hänellä on kaksikymmentä vuotta oma paikka siellä. Joo, hänellä on paljon kokemusta, aina mä kysyn häneltä asioista ja mä kerron miehelle, laitetaan näin. Meijän naapuri, me ollaan kaksi suomalaisten välissä, heillä on marjoja ja me joskus vaihdetaan omia ruoka heidän kanssa. (M7)

Mä pitäisin tätä nyt tätä vallitsevaa tilannetta erittäin hyvänä, just sen takia, että se on luonnollisesti, itestään lähtenyt tuleen tämmöseen... Ja nyt kuitenkin mä uskon, että meijänkin viljelijöitten välillä on syntynyt siellä hyviäkin, ihan ystävyys-suhteita, sen takia kun vierekkäin siinä kuokitaan ja vaihdellaan viljelykokemuksia niin, on päästy tutustumaan, sillei ehkä kaikille neutraalissa tilanteessa, toinen toisiinsa... (A7)

Ne, jotka olivat muuttaneet Suomeen sukulaisten luokse tai joilla oli ennestään tuttuja Suomessa kokivat kotiutuvansa muita maahanmuuttajia helpommin. Suomalaisilta tutuilta oli opittu myös luonnon käytön tapoja ja tapoja nauttia luonnosta. Yhden haastateltavan sisko vietti niin paljon aikaa Suomessa kuin mahdollista ja yhdessä he nauttivat Suomen luonnosta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista. He kävivät yhdessä lenkillä ja erilaisilla retkillä. Myös Suomessa hankitut tutut olivat oiva apu luontoon tutustumisessa. Eräs haastateltava kertoikin auttavansa silloin tällöin yhtä ystävää viljelypalstalla, toisen kanssa kävi hänen mökillään ja kolmannen kanssa veneili Helsingin seudun saaristossa. Hänellä itsellään ei ollut autoa, mutta pääsi tuttavien kyydissä silloin tällöin myös hiukan kaukaisemmille luontoalueille ja hän kävi myös järjestetyillä retkillä Helsingin ulkopuolella.

Omakotialueella asuva haastateltu toivoi enemmän ulkoilmatapahtumia, joissa voisi ihan yksinkertaisenkin tekemisen, kuten lettujen paiston tai mäen laskun, nojalla tutustua ihmisiin ja viettää mukavaa aikaa yhdessä lähialueen asukkaiden kanssa. Eräs toinen haastateltava kertoi kotimaassaan vietettävästä kevään juhlasta, jolloin kaikilla on vapaapäivä ja ihmiset kokoontuvat erilaisille luontoaluille katsomaan luonnon heräämistä ja kukkien kukkimista. Tällaisen juhlan hän haluaisi myös Suomeen ja Helsingissä voitaisiin kokoontua Rastilan leirintäalueelle tai Seurasaareen. Eräs haastateltava kertoi entisessä kotimaassaan olleen tapana jakaa ylimääräisiä oman puutarhan antimia myös muille laittamalla omenia korissa kadun varteen. Tällainen sosiaalinen toiminta ja asioiden jakaminen hänen mielestään puuttui Suomesta ja sitä voitaisiin täällä kehittää.

Muuttaminen toiselle paikkakunnalle voi merkitä turvattomuuden kasvua. Vieraassa elinympäristössä ei ole tuttuja reittejä eikä rutiinomaisella käytöllä kesytettyä kaupunkitilaa. Myös sosiaalisten siteiden vähyys aiheuttaa epävarmuutta muun muassa yksin liikkumisen kautta. Liikkuminen voi muodostua pelottavaksi, jos ei tunne paikallista kulttuuria, eikä näin osaa erottaa vaarallisia tilanteita tai paikkoja ”tavallisista”. (Koskela 2009, 96.) Puistoihin on liitetty kahdenlaista turvattomuutta. Pelkoja herättäviä paikkoja ovat toisaalta laajat avoimet alueet, jotka jäävät säännöllisesti autoiksi ja toisaalta suljetut tilat, joista on rajoitettu pois pääsy (Kopomaa 1995, 74). Myös tässä tutkimuksessa tuli muutamassa haastattelussa esiin pelko liikkua tietyillä luontoalueilla, kuten metsissä yksin.

Minä pelkään metsässä kyl tosiaan yksin liikkua, et mä oon vähän semmonen kaupunkilapsi, että mul pitäis aina olla joku läheisyydellä, että yksin mä metsään en mene. (M4)

Myös haastattelun osana käytettyjen kuvien katselu sai erään toisen haastateltavan kertomaan, miten ei tykkää kulkea metsässä yksin, mutta pitää sen sijaan kävelystä suosituilla metsäisillä poluilla, joissa on aina myös muita käyttäjiä. Kolmannen haastateltavan sisko oli joskus eksynyt metsään ja ollut poissa niin kauan, että oli jouduttu kutsumaan etsintäapua. Lopulta eksynyt oli löytänyt tiensä takaisin, eikä tapahtunut ole estänyt häntä menemästä metsään uudestaan. Eräs haastateltavista kertoi aina haluavansa jonkun mukaan, kaverin tai perheenjäsenen, kun liikkuu luonnossa. Tämä rajoitti suuresti hänen luonnon käyttöönsä, sillä hän voisi viettää viljelypalstallaan monta tuntia kerrallaan, mutta ei aina onnistunut samaan ketään tuttua mukaansa. Yleensä luontoalueita käytettiin yhdessä muiden kanssa ja joistain luonnon käyttömahdollisuuksista jäi paitsi, jos mukaan ei saanut sopivaa seuraa.

Because in winter for instance, there's lots of winter sports and winter happenings for the families, for the kids... Of course, I'm single, so that makes nature little bit limited to me, if you have a family and kids, then there are more outdoors. (M6)

Monet luonnehtivat Helsinkiä turvalliseksi ja ihmisystävälliseksi kaupungiksi, eikä kukaan haastateltavista raportoinut toisiin ihmisiin liittyvistä vaaratilanteista. Jonkinasteista sosiaalista häiriötä haastateltaville aiheuttivat juopuneet, huumeiden käyttäjät ja nuorisojoukot. Nämä ryhmät saattoivat tehdä tietyistä paikoista epäviihtyisiä, mutta konkreettisia sosiaalisia vaaratilanteita ei luonnossa oltu koettu. Sosiaalinen häiriökäyttäytyminen saattoi lisätä koetun turvattomuuden tuntua, mutta ei kuitenkaan välttämättä estänyt alueiden käyttöä. Kahta haastateltua maahanmuuttajaa oli varoitettu liikkumasta eräässä puistossa yksin yöllä, mutta he olivat tulleet Suomeen suurkaupungista eivätkä kokeneet itseään turvattomaksi tässäkään puistossa.

Sometimes of course, in this park... There are drunk young people, and than can be one obstacle, for example, but it hasn't disturbed me so much. (M18)

Vuosaassa kerran oli sellaista että, et siel oli jotain epämääräisiä, jotain ihan niinku juoppoja meidän vieressä ja sitten ne rupes jotain ihan sopimatonta siel tekemään, et ei oikein niinku viihtynyt niitten vieressä... Et me kyllä sitten mentiin muualle. Et yleensä kyllä sen takia haluis mennä... Haluais olla vaan niinku oman porukan kans. Tai perheen kans. (M10)

Kaiken kaikkiaan Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu koettiin turvalliseksi. Helsingissä on paljon julkisia luontoalueita, joita kaikkien on turvallista käyttää. Lapsia uskalsi pitää pihalla yksinään ja niitä oli helppo siinä myös vahtia samalla kun itse teki sisällä jotakin muuta. Itse ei välttämättä niinkään haluttu viettää aikaa kerrostalojen pihalla, koska niissä oli muiden katseiden alaisena. Kauempana sijaitseville luontoalueille pienet lapset tarvitsivat jonkun mukaan ja se saattoi rajoittaa tällaisten alueiden käyttöä. Haastateltavien mukaan Suomessa julkisilla paikoilla on suhteellisen turvallista, vaikka turvallisuuden tunne vaihtelikin hieman asuinalueen ja henkilön mukaan. Suomessa saa aina useimmiten olla rauhassa, eikä haastateltavat olleet esimerkiksi kohdanneet rasistista huutelua.

Kun esimerkiksi mä asuin Vuosaassa ja mun poika oli pieni ja ite menny puistossa tai pihalla, se on tosi turvallinen paikka, siksi mä viihdyn täällä Suomessa hyvin, kun mä näen että ihmiset, ne voi käyttää niitä palveluja helposti, koska se kuuluu kaikille, täällä ei luokiteltu köyhä ihmisille, rikkaille ihmisille, täällä se on hyvä. Palvelu kuuluu kaikille. Kyllä, se on iso ero kun kotimaa, joo. (M7)

Tällä alueella on niinku hyvä olla, tää on turvallinen, ei tuu tämmöstä epäturvallista oloa, eli just tämä alue kyllä, mutta toi Koivukylä taas oli, että ei uskalla mennä yhdeksän jälkeen illalla ulos.

Vaikka täällä on paljon vähemmän ihmisiä ja enemmän metsää, mutta silti ei mitään niinkun... (M14)

6.3. Tiedollinen ulottuvuus

Kotoutumisen tiedollisessa ulottuvuudessa kaupunkiluonto liittyy käytön kannalta tarpeellisten sääntöjen hallinnan lisäksi erilaisten tietojen ja taitojen omaksumiseen (Faehnle 2010, 40). Tällaisia sääntöjä ovat jokamiehenoikeudet ja kasvien tuntemus tai tiedot mahdollisuuksista viettää vapaa-aikaa luonnossa. Tiedollisia esteitä ovat epätietoisuus siitä, miten luontoalueilla saa tehdä ja toisaalta tällaiseen epätietoisuuteen liittyvä turvattomuuden tunne (Ambrose-Oji 2009, 15). Uuden tiedon omaksumisen lisäksi tiedollinen kotoutuminen sisältää oman aikaisemmin omaksutun tiedon hyödyntämistä uudessa ympäristössä ja tämän tiedon jakamista valtaväestön kanssa.

Tietoa erilaisista mahdollisuuksista käyttää luontoa saadaan ystäviltä ja tuttavilta. Usein työpaikka ja työkaverit ovat olennainen osa luontoon tutustumisessa. Eräs haastateltava oli löytänyt viljelypalstan toisen maahanmuuttajan suosittelemana ja oli nyt oikein tyytyväinen saadessaan viljellä suomalaisia kasveja kuten perunaa, persiljaa ja tilliä. Viereisen palstan suomalaisen omistajan kanssa vaihdettiin tietoja erilaisista kasveista ja hyvistä tavoista kasvattaa niitä. Myös viljelypalsta-alueen yhdyshenkilön kokemuksen mukaan tieto viljelymahdollisuuksista kulkee usein suusta suuhun.

Sit meillä on nyt uutena ryhmänä siellä kurdit, et heistä kun yks perhe löysi viljelypalstat, niin sit he kysy et löytyykö hänen kaverilleen ja löytyykö hänen kaverilleen ja kaverilleen ja näin niitä tuli niinkun kokonainen porukka sinne. (A7)

Uusien tapojen oppinen auttaa kotoutumaan ja tuntemaan olonsa mukavaksi. Eräs haastateltava oli käynyt hiihtoputkessa ja edennyt muutama sata metriä, mutta voi nyt sanoa sukulaisille hiihtäneensä. Toinen oli ajatellut hiihtää enemmänkin ja ostanut tarjouksesta sukset ja sauvat. Hiihtäminen ei kuitenkaan ollut sujunut ongelmitta.

It was in the newspaper that they are selling some ski stuff and I said, aah, it's cheap, and I went to Itäkeskus and I bought the ski equipment and I ask the guy in the counter, but how do I ski, there seems not to be any instruction. He says, it's easy, you just but these skies on to your feet and then you go, but I mean it was much more difficult than that. And I remember that I was skiing and it was falling all the time, because it's not easy in the beginning, because I didn't have an idea... I was just thinking, well, I have to do it and it was very difficult, you try to but the other ski and then the other one is going away... (M17)

Jotkin liikuntamuodot, usein talviaikaan liittyvät harrastukset ovat maahanmuuttajille vieraita ja niiden kokeileminen saattoi jännittää tai jopa pelottaa. Yksi haastateltavista kertoi kokeilleensa mäen laskua liukurilla, koska se tuntui kaikkein turvallisimmalta, ja vaikka hän tiedosti sen olevan lähinnä lapsille tarkoitettua toimintaa, tuntui se kuitenkin turvallisemmalta kuin suksilla laskeminen. Samainen haastateltava oli opettajan avulla kokeillut myös hiihtämistä ja hiihtänyt muutaman sata metriä. Kokemus oli ollut myönteinen, vaikkei ollutkaan vielä oppinut hiihtämään kunnolla. Erään haastateltavan mukaan talvesta selviää paremmin, jos on saanut tarpeeksi tietoa ja joku on opettanut keinoja selvitä talven liukkaudesta.

Vaikka se on... Meille on semmonen talvi ja... Mutta jos hän osaa käyttää sauva esimerkiksi, tai monta välinettä, jos hän osaa käyttää tai jos hän opettaa niitä asioista, ilman kieltä voi harrastaa, ilman kieltä voi kokeilla nää asiasta, siksi luonto on tosi tärkeä, jos hänellä on tietoa ainakin ensimmäinen, sitten hän voi kokeilla tai harjoitella niitä asioista... Kyllä se helpottaa, mutta etukäteen pitäis tietää miten hän voi käyttää niitä tietoa. Oikee tieto helpottaa kotoutuminen prosessi, ihmiset voi sopeutua hyvin, jos hänellä on oikee tietoa, mutta jos hänellä on väärää tietoa asiasta sopeutuminen prosessi menee... hitaampi... joo. (M7)

Maahanmuuttajien kotoutumisprosessia helpottaakseen voitaisiin heille tarjota tietoa omalla äidinkiellällä "oikeaa tietoa kaikista asioista, kaikesta elämään liittyvästä, palveluista, asumisesta, ympäristöstä". Tutkimuksissa onkin tullut esille, että erilaiset vähemmistöryhmät eivät saa tarpeeksi tietoa luontoalueiden käyttömahdollisuuksista (esim. Bell 2005). Kaikille ei esimerkiksi ole selvää mitä oman taloyhtiön pihalla saa tehdä ja toisaalta jokamiehen oikeudet eivät ole kaikille tuttuja (Bradley 2009, 356). Eräs haastateltava ei ollut kuullut palstaviljelystä ja oli huvittunut ajatuksesta, että ihmiset eivät viljele omilla pihallaan vaan joillakin julkisilla paikoilla, joissa sitten voi kateellisena katsella toisten viljelyksiä ja yrittää kilpailla heidän kanssaan. Luonnon tarjoamista virkistysmahdollisuuksista haastateltavat tiesivät suhteellisen paljon, mutta tietoa kaivattiin myös lisää ja erilaisen luontoalueiden käyttö olisi varmasti nykyistä aktiivisempaa, jos mahdollisuuksista tiedettäisiin enemmän. Kaupungin puolesta tai muiden niin sanottujen virallisten reittien kautta ei tietoa kaikki olleet saaneet, varsinkin jos suomen kielen taito oli heikko. Eräs haastateltava kertoi kiinnittäneensä huomiota uimassa tai puistossa käydessään, ettei muita maahanmuuttajia juurikaan näkynyt. Hän piti tärkeänä, että maahanmuuttajille kerrottaisiin enemmän tarjolla olevista palveluista ja ne tuotaisiin helpommin saavutettaviksi. Tiedon saamiseen vaaditaan aktiivisuutta, ja tätä aktiivisuutta ei kaikilla, ei maahanmuuttajilla eikä valtaväestöön kuuluvilla, välttämättä ole. Haastateltava toivoikin, että erilaiset järjestöt, joilla on olemassa olevia kontakteja maahanmuuttajiin käyttäisivät näitä kontaktejaan paremmin hyödyksi, ja kertoisivat maahanmuuttajille luonnon käytön mahdollisuuksista.

I think this is one thing that lack of, generally in Finland, communication and information. This is especially big problem for immigrants because in... This is general that also lack of in Finland, when somebody comes here in Finland, you don't know here, what is happening, what are the things you should do, what... No, I think, I don't know any nature activities, no, and I've been living here 14 years and nobody told me... I mean if somebody goes, if my friends, even they don't tell you unless you don't ask, but if you don't know what to ask, how can you ask? (M6)

Eräs haastateltava oli käynyt metsästä poimimassa pakastimen täyteen mustikoita ja puolukoita, mutta ei juurikaan ollut sienestänyt, koska ei tuntenut sienilajeja. Joskus hän oli tästä huolimatta käynyt ystävän kanssa sienessä ja ystävä oli kertonut, mitä sieniä voi kerätä syötäväksi. Myös toinen haastateltava kertoi sienestäneensä kotimaassaan, mutta ei Suomessa, sillä ei tunne lajikkeita, eikä siten tiedä mitkä sienistä ovat syötäviä ja mitkä eivät. Somalinaisten ryhmässä yksi ryhmän jäsenistä kertoi olleensa mustikassa ja toinen kertoi nähneensä ison tilan, josta olisi voinut käydä poimimassa mansikoita, mutta ei tiennyt, että myös metsästä voisi kerätä marjoja. Myös eräs toinen haastateltava oli yllätynyt siitä, että Suomessa saa metsästä poimia marjoja, sillä hän oli itse tutustunut vain kasvatettujen puutarhamarjojen keräämiseen. Kaikki haastateltavat eivät siis tienneet Suomessa käytössä olevista jokamiehenoikeuksista, ja haastatteluissa esiin tullessaan oikeudet olivat myönteinen yllätys. Eräs maahanmuuttajahaastateltava puolestaan kertoi puolestaan marjastaneensa ja sienestäneensä, mutta ei Helsingissä, sillä siellä oli liikaa saasteita. Marjaan oli täytynyt lähteä kauemmaksi, vähintään Nuuksioon Espooseen.

Mun mielestä tää ei oo ihan semmonen paikka mistä niitä sieniä vois poimia, kerätä, kun nää sienet niin hyvin tai siis helposti imevät kaikki myrkyt itseensä. Mun mielestä täällä riittää näitä autoja ja eikä metsä oo niin iso. Että tota, et en mä lähtis niitä keräämään täältä, ehkä jonnekin Nuuksioon voi mennä niitä keräämään. (M10)

Haastateltavien mielestä Suomessa hoidettiin luontoa hyvin ja huolehdittiin ympäristöstä. Yksi haastateltava oli ollut kävelemässä metsässä ja ihmetellyt kylttejä, joissa luki kuinka monen kilometrin lenkkejä metsässä oli mahdollisuus tehdä. Hän oli tottunut kotimaassaan, että jos on metsää, niin se on vain metsää, eikä siellä opasteta mihin kannattaa kävellä. Toisinaan luontopaikoilla oleva informaatio koettiin ylellisyydeksi, mutta kaiken kaikkiaan vapaa-ajanviettomahdollisuuksista toivottiin enemmän tietoa. Toisaalta omalla aktiivisuudella ja erilaisissa järjestöissä tai työelämässä mukana olemalla saa tietoa erilaisista mahdollisuuksista.. Monet haastateltavat kaipasivat enemmän tietoa asioista, jotka eivät olleen heille tuttuja entisestä kotimaasta. Esimerkiksi jätehuolto ja kierrättäminen ovat Suomessa edistyksellisiä moniin muihin maihin verrattuna, eikä Suomen kierrätyssesteimeistä välttämättä oltu tietoisia. Kierrätysasiat tuntuivat olevan tärkeitä monille haastatelluille maahanmuuttajille ja tähän aiheeseen liittyviä asioita otettiin esille, vaikka niistä ei erikseen kysyt-

tykään. Erään haastateltavan mukaan myös maahanmuuttajille tulisi kertoa "miten huolehtia tai miten suojella ympäristöä" ja mahdollisuuksista lajitella jätteensä, jotta jokainen osaisi toimia oikein uudessa asuinmaassaan.

Pitäis aina kertoa minusta maahanmuuttajille, koska joku tulee Afrikasta, joku tulee Irakista, Aasiasta, ei kukaan tiedä, koska meillä ei ollut semmonen systeemi, se ei ole häpeä jos viranomaiset kertoo asiakkaalle, että näin toimii. (M7)

Kielitaito koettiin tärkeäksi tiedon saannin lisäksi myös uuden kulttuurin oppimisen kannalta ja jos ei osannut kieltä, ei ehkä yhtä hyvin päässyt sisälle suomalaiseen elämään ja suomalaisten tapoihin käyttää luontoa. Moni kertoi löytäneensä tietoa englanniksi, mutta englantia eivät kaikki maahanmuuttajat osaa. Usein myöskään englanninkieliset versiot Internet-sivuista tai sanomalehdistä eivät vastaa suomalaisia versioita eikä niissä ole yhtä paljon informaatiota. Muutamat akateemisen koulutuksen omaavat haastateltavat olivat sitä mieltä, että olivat löytäneet kaiken tarvitsemansa tiedon. Luonto koettiin olevan niin lähellä Helsingissäkin ja helposti saavutettavissa, että tietoa siitä sai helposti myös itse menemällä paikan päälle ja tutustumalla luonnon tarjoamiin mahdollisuuksiin.

Monet haastateltavat olivat kiinnostuneita lähiympäristössä tapahtuvista muutoksista ja toivoivat enemmän tietoa siitä, mitä heidän asuinalueellaan aiotaan tehdä ja miten heidän lähiluontonsa ehkä tulevaisuudessa muuttuu. Lähellä asuinpaikkaa oleviin suunnitteluprojekteihin oltiin myös kiinnostuneita osallistumaan ja oman ympäristön muutokset koettiin merkityksellisiksi. Suurimmista, koko kaupungin kannalta tärkeistä, muutoksista oli saatettu lukea Helsingin sanomista, mutta pienimmistä, itseä lähempänä olevista hankkeista tuntui olevan vain vähän tietoa. Eräs muisti saaneensa kotiin esitteen, jossa esiteltiin monia Helsingissä tällä hetkellä suunnitelmissa olevia hankkeita, mutta hän olisi siinäkin toivonut olevan enemmän kohdennettua tietoa ja tietoa lähinnä lähiympäristössään tapahtuvista muutoksista, sillä laajassa katsauksessa itseään kiinnostavia alueita ei ehkä löydä muiden seasta. Eräs haastateltava puolestaan oli vain sattumalta huomannut tutussa metsässä kävellessään, että osa metsää oli kaadettu ja sinne oli rakennettu parkkipaikka. Toinen oli seurannut lähialueellaan ollutta rakennusprojektia, mutta harmitteli kun ei ollut netistä tai edes paikan päältä saanut tietoa siitä, mitä kaikkea alueelle oltiin rakentamassa ja koska projekti mahdollisesti valmistuisi.

Myös oman kulttuurisen tiedon hyödyntäminen ja uusien tapojen Suomeen tuominen on osa kotoutumisen tiedollista ulottuvuutta. Uusia ideoita käyttää kaupunkiluontoa tuotiin haastatteluisissa jonkin verran esiin. Eräs idea oli toive viljelypalstoilla tapahtuvasta opetuksesta, jossa asiantuntija olisi paikalla kertomassa viljelyn käytännöistä. Toinen haastateltava kertoi, että hänen entisessä koti-

maassaan oli lapsille konkreettisesti opetettu kukkien kasvattamista ja samalla niiden nimiä. Hän oli huomannut, että suomalaiset eivät tunne kukkia tai muita luonnossa olevia kasveja kovin hyvin ja oli siitä harmissaan. Hän toivoisi, että myös Suomen kouluissa opetettaisiin enemmän kukista ja muista kasveista, jolloin ympäristöä opitaan tuntemaan enemmän ja sitä kautta siitä myös ehkä huolehdittaisiin paremmin. Eräs haastateltu asiantuntija kertoi maahanmuuttajilla olevan sellaisia taitoja hyötyä luonnosta, joita suomalaisilla ei ole. Hän oli kuullut uudesta tavasta löytää sieniä käyttämällä apuna keppiä lehtien siirtämiseen pois sienten päältä.

6.4. Identifikaation ulottuvuus

Uuteen kotimaahan identifioituminen edellyttää kaupunkiluonnon näkökulmasta emotionaalista sitoutumista ja samastumista kaupungeista löytyvään luontoon (Faehnle 2010, 40). Samastuminen ja uuteen ympäristöön sitoutuminen tapahtuu maahanmuuttajan oman henkilöhistorian kautta, jolloin uudessa ympäristössä arvostetaan myös entisestä kotimaasta tuttuja elementtejä. Jayn ja Schramlin (2009, 290) mukaan luonto voi vaikuttaa kotoutumiseen muistuttamalla kotimaasta, ilmaisemalla yhteisiä arvoja tai toimimalla universaalina, kansallisia eroja häivyttävänä paikkana (Jay & Schraml 2009, 290). Kaupunkiluonnon koettuun saavutettavuuteen liittyvät luonnon käytön ja sen arvottamisen kulttuuriset eroavaisuudet, luonnon tuttuus tai luontopaikkojen omaksi kokeminen. Identifikaatioon ja kokemuksellisiin esteisiin määrittelen alueiden tuntemattomuudesta johtuvan turvattomuuden tunteen ja kotimaasta kaivatut luonnonelementit.

Haastateltavien tausta ja se, millaisissa oloissa he ovat kasvaneet, näyttää vaikuttavan siihen, millaisia luontoon liittyviä asioita he pitävät tärkeinä ja millaisia asioita he kaipaavat. Eräs haastateltava esimerkiksi haluaisi itselleen viljelypalstan, koska on syntynyt maanviljelijäperheeseen ja haluaisi siksi itsekkin viljellä. Toinen haastateltava puolestaan oli kasvanut kaupungissa, eikä sinänsä kaivannut luonnon antimia siinä mielessä, että olisi halunnut viljellä tai marjastaa. Hän oli kuitenkin marjastanut ja sienestänyt Suomessa ja piti sitä mukavana ajanvietteenä ja nautti siitä, mutta ei uskonut, että koskaan kaipaisi marjastamista, jos siihen ei olisi jostain syystä tilaisuutta. Kolmas haastateltava sen sijaan oli kasvanut maaseudulla ja joutunut korjaamaan perheen mailla kasvanutta satoa, paprikaa, tomaattia ja kurkkua, eikä halunnut tehdä sitä enää aikuisena. Tosin hän kävi mielellään silloin tällöin hoitamassa ystävänsä viljelypalstaa ja oli tehnyt sieltä poimituista mustaherukanlehdistä itselleen teetä. Toisaalta hän myös kaipasi tuoreiden, ei kasvihuoneessa kasvatettujen tomaattien makua, mutta ei tästä huolimatta ollut valmis niitä itse viljelemään.

Haastateltavilta ei kysytty heidän muuttoaikeitaan tai sitä, kuinka kauan aikoivat Suomessa asua. Useimmat haastateltavat kertoivat viihtyvänsä täällä hyvin, mutta Suomessa asuminen ei kuitenkaan ollut itsestäänselvyys. Moni haastateltavista kertoi käyvänsä kotimaassaan aina välillä ja yksi haastateltava kertoi viettävänsä kaikki lomansa entisessä kotimaassaan ja kaipaavansa sinne. Toisaalta elämä oli nyt Suomessa ja täällä viihtyi, joten muuttoa takaisin hän ei kertonut suunnittelevansa. Hän kertoi, että monet maahanmuuttajatuttavansa kaipaavat entiseen kotimaahansa, mutta se ei estä heitä viihtymästä Suomessa ja tuntevansa myös sitä kodikseen. Eräs toinen kertoi kyllä viihtyvänsä Helsingissä, mutta ei ollut siihen erityisen kiintynyt.

Kotimaasta tutut kasvit tuovat muistoja mieleen ja auttavat kokemaan paikan omaksi. Varsinkin Suomen lähiseuduilta kotoisin olevat, tunsivat Suomen luonnon tutuksi ja se auttoi kotoutumisessa: "in the sense that, well I was born in similar environment, so it makes me feel little bit like home". Kävelyreittien tullessa tutuksi, myös sen muut käyttäjät tulevat tutuksi. Eräs haastateltava kertoi, että ennen vastaan tulevat koirat haukkuivat hänelle, mutta nyt koirat jo tuntevat hänet ja hänkin tervehtii näitä koiria. Tällainen paikkojen omaksi kokeminen lisää kuulumisen tunnetta ja edistää itsensä paikantamista uuteen kotimaahan (Wong 2007, 48). Luonnon elementeissä ei erilainen kulttuuritausta välttämättä ole läsnä ja muita luonnon käyttäjiä voi tervehtiä myös ilman yhteistä kieltä. Eräs haastateltava oli nykyiseltä asuinalueeltaan löytänyt tuttuja kasveja ja hän tunsii itsensä kotoisaksi näitä kukkia katsellessaan.

Asun nyt Vuosaarella, meillä on pieni leikkipuisto, siellä on niin paljon näitä, näitä ruusuja, niin on paljon, mä joka ilta käyn siellä katsomassa, sanon privjet, sanon terveisiä. (M3)

Luonnon elementeistä erilaiset kasvit, puut ja kukat herättivät keskustelua ja hieman eräässä ryhmähaastattelussa käytiin erittäin vilkasta keskustelua siitä, millaisia puita oli kasvanut heidän kotimaassaan ja miten ne erosivat puista täällä Suomessa. Kaikki tämän ryhmän haastateltavat olivat kotoisin Suomen lähialueilta, joten yhtäläisyyksiä löytyi erojen lisäksi. Myös kauempaa Suomeen muuttaneet löysivät tuttuja elementtejä Suomen luonnosta, ja vaikka metsä on täällä erilainen kuin kotimaassa, se on silti metsä ja siinä on myös jotakin tuttua ja turvallista. Tuttujen kasvien puuttuminen saattaa aiheuttaa kaipuuta entiseen kotimaahan.

Minä asuin rivitalossa ja itse istutettiin talon ympärille ruusuja, kukkia, syreeniä, sitä mä kaipaen kauheesti, koska nyt sitä ei ole täällä. Että siellä oli paljon kauniimpi kuin täällä erityisesti nyt kun rakennetaan täällä kauheesti ja sitä mä kaipaen koko ajan, koska mä nyt täälläkin nään ympärillä... Tulee niinkun muistoja, sitä mukaa tulee muistoja kun mä nään aina jotain kasveja, että tätä mä kaipaen. (M4)

Entiseen kotimaan luonnon elementtejä ei aina voi tuoda Suomeen, mutta ainakin jotain kotimaastaan voi tuoda mukanaan. Eräs haastateltava kertoi tuovansa joka päivä osan kotimaastaan Suomeen, tietoisesti ja tietämättään, tuomalla esiin asioita, joita hän pitää hyvinä tai jotka voisivat olla paremmin suomalaisessa yhteiskunnassa. Suostuminen haastateltavaksi oli yksi tällainen asia. Mitä erilaisempi luonto on ollut kotimaassa, sitä vähemmän tuttuja piirteitä löytää Suomesta. Eräs haastateltava oli ollut muutaman vuoden Norjassa opiskelemaan ja siellä hänen ikkunastaan oli näkynyt vuoria. Hän ei ollut aikaisemmin huomannut kaipaavansa kotimaastaan tuttuja vuoria, mutta nyt niiden näkeminen sai aikaan kotoisan tunteen. Näitä vuoria hän kaipaa Suomessa.

Monet asiat ovat kuitenkin sellaisia, että vaikka ne tuotaisiinkin toisesta maasta Suomeen, ei niiden merkitys säilyisi samana. Vaikka Helsingissä on merta, ei se ole samanlaista merta kuin Välimeren maissa, sillä se ei tuoksu samalta eikä siinä ole samanlaisia aaltoja, joten se ei oikeastaan ole meri ollenkaan. Eikä rantakaan ole oikea ranta, sillä se on vain kymmenen metriä pitkä, eikä sellaista vielä voi sanoa rannaksi. Haastatteluissa tuli myös esiin, että vaikka Suomessa olisikin samoja luonnon elementtejä, ei niitä välttämättä voitu käyttää totuttuun tarkoitukseen. Suomessa on niin kylmä, että vaikka täällä olisikin oikeita rantoja, ei siellä voisi kuitenkaan käydä uimassa. Välimerta kaipaava kertoi, että hän on meri-ihminen ja oli kotimaassaan usein vain kävellyt meren rannalla ja siten rentoutunut, mutta koska Suomessa ei ole samanlaista rantaa, hän ei oikeastaan käynyt luonnossa vain rentoutuakseen, vaan yhdisti siihen joko kuntoilun tai sosiaalisen kanssakäymisen. Toisaalta tietyt asiat olivat siirrettävissä ja mukanaan voi tuoda kotimaasta tuttuja kasveja viljelypalstalla tai omassa puutarhassa kasvatettavaksi.

Merkitys on kyllä vähän toisenlainen. Siis esimerkiksi tää, kirsikankukan kukintakin, se on japanis-sa siis melkein ensimmäinen kukka, puuhun puhkeava kukka on tää kirsikka, tai tietysti muitakin on, mutta sitten siellä se on hyvin näyttävä ja hyvin kaunis, täällä suomessa sopeutuva lajike ei ole niin näyttävä ja sitten samaan aikaan kaikki muutkin puut kukkivat, nyt omena ja luumu ja kaikki. Siis siihen hukkuu ja sitten kukinta-aika on niin lyhyt. (M19)

Suomalaisten luonnon käytön tapojen oppiminen on osa identifikaatiota ja oman paikkansa löytä-mistä uudessa kotimaassa. Uudetkin kokemukset voivat olla myönteisiä ja lisätä samastumista uu-teen kotimaahan. Eräs haastateltava kertoi kokeilleensa hiihtoa, perinteistä suomalaista lajia, ja oli nyt tyytyväinen siitä, että oli saanut uuden "suomalaisen" kokemuksen, vaikka ei hiihtotaitoa ollut-kaan hyvin vielä oppinut. Toinen haastateltava kertoi miten hän oli oppinut rentoutumaan menemäl-lä metsään ja oli kokenut sen hyväksi tavaksi unohtaa huolet hetkeksi ja nauttia olostaan. Kolmas puolestaan kertoi jo kotimaassaan harrastaneen metsässä kävelyä, joten se oli tuntunut hyvältä ta-valta rentoutua myös Suomessa. Talven lumiset maisemat koettiin kauniiksi ja talviset eläimet lu-

mihangella juostessaan aiheuttavat hilpeyttä. Eräs haastateltava oli nähnyt luonnossa söpön eläimen, jonka nimeä ei tiennyt, mutta oli mielissään havainnostaan ja yritti ottaa eläimestä kuvankin, mutta se oli liian nopea liikkeissään. Hän oli nähnyt myös oravia ja jäniksiä, jotka olivat hänelle tuttuja entisestä kotimaastaan, joskin Suomessa nämä eläimet käyttäytyivät hieman erilaisilla ja elivät lähempänä ihmistä, kuin mihin hän oli tottunut. Myös Helsingin city-kanit olivat outo ilmestys eräälle haastateltavalle:

I saw squirrels and rabbits living around and acting as... Where ever they are, it's a forest, in fact it's just in a street and I'm just aside of the road, and I can tell you that you will never find a rabbit or... You might find a squirrel on trees, in Thailand, but not a rabbit, a rabbit, it's a pet, that you can buy in a shop and you don't even find it in the forest, because it's not a wild animal, but it lives naturally here in Helsinki. (M8)

Meille saattavat jotkin maahanmuuttajien tavat käyttää luontoa näyttää oudoilta tai häiritseviltäkin, mutta asia on myös toisin päin. Eräs haastateltava nauroi kuvalle, jossa on grillipaikka keskellä metsää. Hän oli ehkä tottunut grillailemaan lähinnä puistoissa tai jossakin muualla, avoimemmassa paikassa. Muutenkin suomalaiset tuntuvat näyttäytyvän hiukan hassuina ja villeinäkin, luonnostaan huolta pitävinä metsäkansan edustajina, jotka asuivat kaukana toisistaan, eivätkä puhuneet kenellekään. Muutama haastateltava myös epäili, että suomalaisille Helsinki on varmasti ruuhkainen ja ahdas kaupunki, vaikka se heille näyttää erityisen ihmisystävällisenä ja avoimena paikkana ympäristönsä suhteen.

Kysyttäessä mielipaikkaa tämänhetkisessä asuinpaikassa, useimmat sanoivat mielipaikakseen jonkin luontoalueen ja epämukavaksi alueeksi jonkin lähiön, jossa on heidän mielestään lähinnä rumia asuintaloja, eikä luontoa tai mukavia paikkoja sosiaaliselle kanssakäymiselle. Tähän saattoi vaikuttaa haastattelun aihe ja haastattelijan oletetut odotukset hyvästä vastauksesta. Kun kaupungista löytyy miellyttäviä paikkoja ja kun oma asuinpaikka ja sen luonto koetaan omaksi, siitä halutaan pitää myös huolta. Luonto ja siitä huolehtiminen on monille haastateltaville tärkeä asia ja muun muassa kierrätysasiat tulivat monien puheessa esille, vaikka niistä ei suoraan kysytykään.

Kyllä metsäkin tosi tärkeä jos ihmiset... kaikki hoitaa... Se on ihan niinkun velvollisuus, pitää jokaiselle oma paikka olla, hoitaa niitä asioilla... ne pitää suojella nää luonnonpaikat, niin kuin metsä, piha, kaikki paikka, joka kuuluu ympäristöön, se on tosi tärkeä meille. (M7)

Ajanpuute voidaan määritellä kokemukselliseksi luonnon käytön esteeksi (Ambrose-Oji 2009). Tämä rajoite tuli esiin myös tässä tutkimuksessa ja ylipäätään vapaa-aikaa tuntui muutamalla haastateltavalla olevan aivan liian vähän. Lisäksi luontopaikat olivat vain yksi monista paikoista, joissa

tuli vietettyä aikaa, joten muut vapaa-ajan harrastukset veivät aikaa luontoon liittyviltä harrastuksilta. Toisaalta luonnon käyttöön usein myös liitettiin jokin muu toiminta, kuten liikunnan harrastaminen tai ystävien tapaaminen, jolloin samalla saatiin aikaa myös luonnosta nauttimiselle. Myös elämäntilanne vaikutti luonnon käyttöön. Eräs haastateltava kertoi aikaisemmin rentoutuneensa kotona kuuntelemalla klassista musiikkia, mutta nyt lapsiperheessä ei sellaista rauhaa hänelle suotu, joten nyt hyvä tapa rentoutua oli mennä rannalle istumaan ja kuuntelemaan luonnon hiljaisuutta. Lasten kanssa käytettiin usein julkisia leikkialueita ja käytiin pulkkamäessä ja aikuisten kesken käytiin kävelemässä tai marjastamassa.

Tienarin (2001) mukaan suomalaiset pitävät siitä, että luonto on lähellä, toisin kuin monissa muissa kulttuureissa, joissa metsän läheisyys voidaan kokea pelottavana (Tienari 2001, 65). Metsä jakoi haastateltavien tunteet siitä, oliko se pelottava vai ei. Eksymisen pelko liittyi ympäristön tutuksi kokemiseen ja siihen, millaiseksi ympäristönsä hahmotti. Eräs haastateltava kertoi, ettei hänellä ollut ollut mitään kielteisiä kokemuksia luonnossa, eikä metsäkään ollut hänelle vihamielinen. Toinen taas kertoi olevansa kaupunkilapsi, eikä halua mennä metsään yksin. Metsän kokemiseen joko tutuksi tai vieraaksi näyttikin vaikuttavan haastateltavan lapsuuden kasvuympäristö, sillä jos metsään oli tottunut lapsena, se tuntui turvalliselta myös Suomessa, vaikka suomalainen metsä ei aivan samanlainen olisikaan kuin entisen kotimaan metsä. Eräs toinen haastateltava oli ilmeisesti tottunut isoihin metsiin ja mietti, onkohan Helsingissä niin tiheitä metsiä, että niihin edes voisi eksyä.

Useat rakenteelliset esteet voivat olla luonteeltaan myös kokemuksellisia, riippuen kuinka rajoittaviksi nämä esteet koetaan. Eräs haastateltava tiesi, että on olemassa luontopaikkoja, joihin pääsee vain yksityisautolla, eikä hän omistanut sellaista. Hän ei kuitenkaan kokenut asiaa ongelmaksi vaan käytti sen sijaan sellaisia paikkoja, joihin pääsi kävellen tai julkisilla kulkuneuvoilla. Tällaiset paikat riittivät hänelle aivan hyvin. Toinen haastateltava puolestaan koki yksityisauton puuttumisen ongelmana ja kertoi, että käyttäisi monia luontoalueita enemmän, jos hänellä olisi auto. Auton puuttuminen siis vaikutti heidän molempien luonnon käyttöön, mutta heidän suhteutumisensa asiaan oli erilainen. Haastatellun asiantuntijan kokemuksen mukaan maahanmuuttajaisien kaupungin yleisten leikkipuistojen käyttöä rajoittaa niiden naisvaltaisuus ja puistojen kokeminen naisille suunnatuiksi, siistien kukkaistutusten ja muiden koristeiden vuoksi. Leikkipuistojen olemus saattaa ylipäätään olla rajoite miespuolisille, mutta maahanmuuttajaisille este saattaa olla kaksinkertainen, jos naisvaltaisuuden lisäksi leikkipaikoilla on lähinnä valtaväestöön kuuluvia vanhempia.

7. Päätelmät

Tämän tutkimuksessa selvitettiin kaupunkiluonnon roolia maahanmuuttajien kotoutumisessa. Kotoutumista lähestyttiin neljän eri ulottuvuuden, rakenteellisen, sosiaalisen, tiedollisen ja identifikaation ulottuvuuden kautta. Osana kaupunkiluonnon roolin selvittämistä kartoitettiin maahanmuuttajien tapoja käyttää kaupunkiluontoa. Kotoutumisen rakenteelliset lähtökohdat näyttivät olevan siltä osin kunnossa, että kaupunkiluontoa oli pääkaupunkiseudulla suhteellisen paljon ja se oli helposti myös maahanmuuttajien saavutettavissa. Haastatellut maahanmuuttajat käyttivät kaupunkiluontoa suhteellisen aktiivisesti ja se näytti olevan läsnä heidän jokapäiväisessä elämässään. Luontoa käytettiin sekä virkistäytymiseen ja rauhoittumiseen että fyysisen hyvinvoinnin ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen.

Monet luonnon käytön tavat olivat haastateltaville tuttuja entisestä kotimaastaan ja he käyttivät Suomessa luontoa samoin kuin olivat aikaisemmin tottuneet sitä käyttämään. Vaikka entisestä kotimaasta tuttuja luonnon elementtejä ei sellaisinaan ollut mahdollista saada Suomeen, saattoi suomalaisessa luonnossa kuitenkin tuntee olonsa kotoisaksi. Puistot ja metsät olivat joka tapauksessa puistoja ja metsiä, vaikka ne olivat vieraassa maassa. Viidakkokin on metsä ja jopa Helsingistä saattoi löytää entisestä kotimaasta tuttua "viidakkoa". Huolimatta siitä, että metsän puut ja eläimet olivat erilaisia, saattoi helsinkiläisessäkin metsässä kävellä ja kokea sen yhtä rauhoittavaksi ja rentouttavaksi kuin entisessä kotimaassa. Haastateltavat olivat Suomessa asuessaan oppineet myös uusia tapoja käyttää luontoa ja he olivat esimerkiksi hiihtäneet, marjastaneet ja sienestäneet. Sekä omien kulttuuristen tapojen säilyttäminen että suomalaisille tyypillisten tapojen oppiminen näyttävät edistävän maahanmuuttajien kotoutumista. Suomalaisten kasvien kasvattaminen viljelypöydällä auttaa samastumaan uuteen kotimaahan ja sauvakävelyn oppiminen auttaa selviytymään talven liukkaudesta ja samalla tutustuttaa suomalaisiin luonnonolosuhteisiin.

Luonnon käyttö oli haastateltavien keskuudessa monipuolista eikä aikaisempiin tutkimuksiin verrattaessa näytä käyttötavoiltaan suuresti eroavan valtaväestön luonnon käytöstä. Haastateltavat kertoivat usein kävelevänsä, lenkkeilevänsä tai käyvänsä vain istuskelemassa luonnossa rauhoittumassa. Korpelan (2001, 128) tutkimusten mukaan suomalaiset useimmiten kävelevät ja lenkkeilevät tai vain oleilevat ja rentoutuvat luonnossa. Myös Pelkosen ja Tyrväisen (2005) tutkimuksen mukaan suosituimpia luonnossa liikkumisen muotoja ovat kävely ja lenkkeily, ja toiseksi suosituimpia käyttömuotoja maisemista ja luonnosta nauttiminen (Pelkonen & Tyrväinen 2005, 41).

Joitakin erojakin valtaväestöön verrattuna löytyi. Jotkut kaupunkiluonnon käytön tavat, kuten viljelypalstojen tai grillipaikkojen käyttö tuntui olevan suositumpaa kuin valtaväestön keskuudessa. Lisäksi kaupunkiluonnon käytön sosiaalisuus tuli haastatteluissa selvästi esiin. Luontoalueita käytettiin usein perheen tai ystävien kanssa ja joillekin itse luontoalueet eivät niinkään olleet tärkeitä, vaan luontoalueita arvostettiin mahdollisuutena viettää aikaa itselleen tärkeiden ihmisten kanssa. Tämä eroaa suomalaisten luonnon käyttöä koskevien tutkimusten tuloksista, sillä esimerkiksi Pelkosen ja Tyrväisen (2005, 25) tutkimuksessa ei luontoalueita arvostettu kohtaamispaikkoina, vaan ne olivat kyselyn mukaan viheralueiden vähiten tärkein ominaisuus. Myös Korpelan (2001, 128) tutkimuksen mukaan suomalaiset haluavat olla luonnossa yksin tai korkeintaan tuntemattomien seurassa, anonyymina. Toisaalta Kopomaan (1995, 55) mukaan ihmiset juttelevat puistoissa ainakin joskus myös tuntemattomille.

Kansainvälisissä tutkimuksissa on kulttuurilla todettu olevan vaikutusta kaupunkiluonnon käytön sosiaalisuuteen. Lown ja kumppaneiden tutkimuksessa (2005, 48–53) latinoamerikkalaiset ja afrikkalaistaustaiset käyttivät luontoa mielellään muiden kanssa, kun taas valkoihoiset arvostivat enemmän yhteenkuuluvuuden tunnetta luonnon kanssa. Jayn & Schramlin (2009, 288) tutkimuksessa venäläistaustaiset halusivat käyttää luontoa yksin ja saattoivat kokea luontoalueilla vieraille juttelun häiritseväksi, kun taas turkkilaiset pitivät kaupunkimetsiäkin potentiaalisina kohtauspaikkoina. Myös tämän tutkimuksen perusteella kulttuuri näyttää jonkin verran vaikuttavan ihmisten luonnon käyttöön. Maahanmuuttajien luontoalueiden käyttöön vaikuttavat kuitenkin kulttuurisen taustan lisäksi myös monet muut asiat, kuten ikä, sosioekonominen asema ja ihmisen omat kiinnostuksen kohteet (Faehnle 2009, 83). Siten ei pelkän kulttuuritaustan perusteella voida päätellä luonnon merkitystä yksittäiselle ihmiselle. Jayn ja Schramlin (2009, 289) tutkimuksessa turkkilaisten luonnon arvostaminen riippui maahantuloikästä ja uudessa kotimaassa vietetyistä vuosista, kun taas venäläisten keskuudessa eroja syntyi eniten haastateltavan iän perusteella. Seeland ja kumppanit (2009, 16) havaitsivat kaupunkiluonnon olevan tärkeä osa lasten ja nuorten sosiaalisessa elämässä ja heidän tutkimuksensa mukaan luontoalueilla luotiin uusia ystävyysuhteita yli kulttuurirajojen. Kaupunkiluonnon vaikutus kotoutumiseen olisi voinut tässäkin tutkimuksessa näyttää erilaiselta, jos haastateltavana olisi ollut nuoria tai jos aineistoa olisi ryhmitelty haastateltavien sosioekonomisen aseman mukaan.

Jayn ja Schramlin (2009, 290) mukaan luontoalueet ovat muuta kaupunkitilaa neutraalimpia tiloja, joissa kansalliset merkit eivät ole selvästi esillä ja joissa maahanmuuttajat voivat viettää aikaa tuntematta itseään ulkopuolisiksi (Jay & Schraml 2009, 290). Myös tässä tutkimuksessa tuli esiin, että

kaupunkiluonto avoimuudestaan ja julkisuudestaan huolimatta antaa suojaa sekä ympäröivän kaupungin hälyltä että siellä liikkuvista vieraista ihmisistä. Kaupunkiluonto antaa mahdollisuuden olla rauhassa omien ystävien kanssa ja viettää aikaa itse haluamallaan tavalla. Vieraiden ihmisten seuraa ei useinkaan kaivattu, mutta muiden luontoalueiden käyttäjien läsnäolo ei toisaalta häirinnyt luonnon rauhoittavaa vaikutusta ja luontoon voitiin mennä rauhoittumaan myös ystävien kanssa. Myös valtaväestö arvostaa tutkimusten mukaan luonnossa sen tuomaa vapauden tunnetta ja myös heille luontoalueet toimivat eräänlaisina pakopaikkoina, joihin voidaan piiloutua muulta kaupungilta (Tyrväinen ym. 2007, 59–63; Virtanen 2000, 126).

Osana kotoutumisen roolia selvitettiin myös millaisia vaikutuksia kaupunkiluonnolla on maahanmuuttajien koettuun hyvinvointiin. Haastattelujen perusteella on todettavissa, että luonnon käytöllä näytti olevan vaikutusta sekä asuinympäristön viihtyvyyteen, turvallisuuden tunteeseen että maahanmuuttajien fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Haastateltujen mukaan luonto teki sekä kaupungin keskustasta että omasta asuinympäristöstä viihtyisän ja helpotti siten kotoutumista. Vihreät alueet kaupungissa koettiin rauhaa ja puhtautta tuottaviksi elementeiksi äänekkään ja saasteisen kaupungin keskellä. Monet kertoivat, kuinka luonnossa käydessään unohtivat huolensa, rentoutuivat, rauhoittuivat ja sieltä lähtiessään tunsivat itsensä voimaantuneiksi ja onnellisimmiksi. Myös fyysistä terveyttä pidettiin yllä käyttämällä lähiluontoa lenkkeilyyn ja muuhun urheiluun. Luonnon hyvinvointimerkitykset näyttäytyivät aineiston valossa samankaltaisina kuin valtaväestöä koskevissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Pelkosen ja Tyrväisen (2005) tutkimuksessa kaupungin viheralueissa arvostettiin erityisesti niiden antamia mahdollisuuksia ulkoiluun ja tutkimukseen osallistuneet kokivat luonnossa stressistä palautumista ja rauhoittumista.

Vaikka kaupungin luontoalueet eivät näytä olevan erityisen tärkeitä tiloja uusien kontaktien luomisessa, näyttää luontoalueisiin liittyvä yhteinen kiinnostuksen kohde edistävän ihmisten välistä sosiaalista kanssakäymistä. Erityisesti palstaviljely nousi haastatteluissa esiin mahdollisuutena lisätä kontakteja maahanmuuttajien ja valtaväestön välillä. Myös koirien kanssa ulkoillessa ja lasten leikkipaikoilla saatettiin jutella vieraiden ihmisten kanssa. Haastateltavat arvelivat, että erilaiset pelitapahtumat ja omalla asuinalueella järjestetyt juhlat voisivat myös toimia tällaisina yhteisinä kiinnostuksen kohteina ja koota eri kulttuurisista taustoista olevia ihmisiä viettämään aikaa yhdessä. Esimerkiksi taloyhtiöiden pihilla tai muilla lähiluontoalueilla järjestetyt tapahtumat voisivatkin sekä tehdä luontoalueita tutuiksi maahanmuuttajille että antaa mahdollisuuden kantaväestön ja maahanmuuttajien vuorovaikutukselle.

Luonnosta saatava tieto oli auttanut haastateltavia tulemaan tutuksi uuden ympäristön kanssa ja tehnyt siitä turvallisemman. Esimerkiksi metsässä olevat opasteet ja tieto metsän käytön säännöistä voivatkin edistää turvallisuuden tunnetta, jos metsä elementtinä ei ole tuttu ja sinne mennessään pelkää eksyvänsä. Tietoa luontoon liittyvistä mahdollisuuksista toivottiinkin jaettavan lisää, sillä kaikki maahanmuuttajat eivät ole yhtä aktiivisia kuin tähän tutkimukseen osallistuneet, eivätkä osaa hankkia tietoa yhtä itsenäisesti. Tiedonvälitystä voisi parantaa esimerkiksi muiden kuin suomenkielisten Internet-sivujen sisältöä laajentamalla ja lähettämällä tietoa eri kielillä myös postitse kotiin. Esimerkiksi jokamiehen oikeuksien tunteminen tai uusien talvisten harrastusten oppiminen voisi edistää luonnosta nauttimista ja vahvistaa samalla sen roolia kotoutumisessa. Haastattelujen perusteella voi olettaa, että monet luontoon liittyvät ajanvietteet, kuten palstaviljely, olisivat vielä suosittuja, jos niistä tiedettäisiin enemmän.

Myös suunnitelmista kehittää kaupunkia ja sen luontoalueita toivottiin enemmän tietoa. Luonto oli monille haastateltaville tärkeä osa asumista ja oman asuinalueen läheisyydessä kasvavien metsien tai muiden luontoalueiden kohtalosta oltiin huolissaan. Suurin osa haastateltavista oli kiinnostunut lähiympäristönsä suunnitteluun osallistumisesta. He kuitenkin epäilivät, olivatko oikeutettuja päättämään asiantuntijoiden ja koko ikänsä Suomessa asuneiden puolesta, miten kaupunkia tulisi kehittää. Aikaisemmissa tutkimuksissa on mahdollisuudella vaikuttaa omaan ympäristöönsä todettu olevan fyysisesti ja henkisesti sitouttava merkitys (Johnston ja Shimada 2004; vrt. Bäcklund, Häkli & Schulman 2002, 13). Osallistamalla ihmisiä ympäristöstään huolehtimiseen heidät saadaan kiinnostumaan sen pitämisestä turvallisena ja siistinä (Low ym. 2005, 11–12.) Maahanmuuttajien osallistuminen kaupunkisuunnitteluun ei Suomessa ole vielä kovinkaan aktiivista. Maahanmuuttajien kiinnostusta vaikuttaa omaan ympäristöönsä voitaisiin kuitenkin käyttää hyödyksi osana kotoutumisprosessia. Toisaalta on olemassa riski osallistujien turhautumiseen, jos omalla osallistumisella ei koeta olevan vaikutuksia tehtyihin päätöksiin ja suunnitelmien lopulliseen toteutumiseen.

Tutkimuksen aineisto saattaa koostua luonnosta erityisen kiinnostuneita ihmisiä. Tulokset olisivatkin voineet olla erilaisia, jos haastateltavana olisi ollut esimerkiksi vain somalitaustaisia maahanmuuttajia, joiden kiinnostus luontoa kohtaan näytti keskustelutilaisuuksien pohjalta olevan suhteellisen vähäistä. Ihmiset kuitenkin eroavat toisistaan myös yksilöinä eivätkä kaikki maahanmuuttajat pidä luontoalueita yhtä miellyttävinä, eivätkä kaipaa mahdollisuutta käyttää luontoalueita päivittäisessä elämässään. Silloin he eivät välttämättä tarvitse niitä myöskään kotoutuakseen. Toisaalta vaikka entisessä kotimaassaan ei luontoa olisikaan tottunut aktiivisesti käyttämään, voi uuden kotimaan luonto antaa miellyttäviä kokemuksia. Kaupunkiluonnon käyttöä tutkittaessa olisikin otettava

huomioon sekä se, miksi luontoalueita käytetään että se, miksi niitä ei käytetä (Kopomaa 1995, 43). Tavoittamalla myös sellaisia maahanmuuttajia, jotka eivät käytä kaupunkiluontoa, voitaisiin saada arvokasta tietoa siitä, miten nykyisiä luontoalueita tulisi kehittää, jotta mahdollisimman moni pääsisi nauttimaan niiden tarjoamista hyvinvointipalveluista itselleen sopivalla tavalla.

Nykyinen pääkaupunkiseudun kaupunkiluonto näytti palvelevan maahanmuuttajia suhteellisen hyvin eikä tämän tutkimuksen perusteella ole tarvetta perustaa erityisiä maahanmuuttajille suunnattuja viheralueita. Nykyisiä viheralueita voisi kuitenkin kehittää mahdollisimman monenlaisia käyttäjiä palveleviksi. Esimerkiksi tavallista aktiivisempaan grillausalueiden käyttöön voitaisiin varautua isoilla pöydillä ja suuremmalla määrällä polttopuita, niiden vähentämisen tai käytön rajoittamisen sijaan. Lisäksi viljelypalstoja voitaisiin perustaa lisää ja niistä tiedottamista lisätä. Kaupunkiluontoa käyttämällä voi maahanmuuttaja löytää oman paikkansa uudessa yhteiskunnassa ja samastua uuteen kotimaahansa, samalla omia kulttuurisia tapojaan säilyttäen. Kaupunkiluonnon tarjoamista mahdollisuuksista voitaisiinkin kertoa maahanmuuttajille osana kotouttamista jo hyvin aikaisessa vaiheessa. Vaikka kaupunkiluonnolla ei kotoutumisessa ehkä ole yhtä suuri rooli kuin kielen oppimisella tai työpaikan saannilla, on kaupunkiluonnolla kuitenkin mahdollisuus helpottaa maahanmuuttajien kotoutumista erityisesti kotoutumisprosessin alkuvaiheessa, kun maahanmuuttaja ei vielä osaa paikallista kieltä eikä tunne uuden kotimaansa kulttuurisia tapoja.

Lähteet

- Ahlgren-Leinvuo, Hanna (2005): Pakolaiset Suomen kunnissa – kuntapaikasta pääkaupunkiseudulle. Teoksessa Tuula Joronen (toim.): Maahanmuuttajien elinolot pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 25–45.
- Alasuutari, Pertti (1993): Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Allardt, Erik (1976): Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Ensimmäisen painoksen muuttumaton lisäpainos. Helsinki: WSOY.
- Ambrose-Oji, Bianca (2009): Equality and Inclusion of Social Diversity with respect to Woods and Forests in the UK: An Evidence Review. Research Report, Forest Research. Alice Holt Lodge Farnham, Surrey. <<http://www.forestresearch.gov.uk/fr/INFD-7QQHQE>> Viitattu 5.4.2010.
- Beck, Ulrich (1990): Riskiyhteiskunnan vastamyrryt. Organisoitu vastuuttomuus. Suomentanut Heikki Lempa. Saksankielinen alkuteos 1988. Tampere: Vastapaino.
- Bell, Simon (2005): Nature for people: The Importance of Green Spaces to Communities in the East Midlands of England. Teoksessa Kowarik Ingo & Körner Stefan (toim.): Wild Urban Woodlands. New perspectives for urban forestry. Berlin: Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 81–94
- Berry, John W. (1997): Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology* 46:1, 5–68.
- Berry, John W., Poortinga, Ype H., Segall, Marshall H. & Dasen, Pierre R. (2002): Cross-cultural psychology: research and applications. 2.painos. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bradley, Karin (2009): Planning for eco-friendly living in diverse societies. *Local Environment* 14:4, 347–363.
- Bäcklund, Pia, Häkli Jouni & Schulman, Harry (2002): Osallisuuden jäljillä. Teoksessa Pia Bäcklund, Jouni Häkli ja Harry Schulman (toim.): Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki: Gaudeamus, 7–17.
- De Viers, Sjerp, Verheij, Robert A., Groenewege, Peter P. & Spreuwenberg, Peter (2003): Natural environments – healthy environments? *Environment and Planning A* 35, 1717–1731.
- Diaz, Jose Alberto (1995): Integration: A basic Definition and Methodological Strategy. Teoksessa Hjarnø, Jan (toim.): Multiculturalism in the Nordic Societies, Copenhagen, Nordic Council of Ministers, TemaNord 1995:516, 200–212.
- Durkheim, Émile (1980 [1912]): Uskontoelämän alkeismuodot. Australialainen toteemijärjestelmä Ranskankielinen alkuteos 1912. Suomentanut Seppo Randell. Helsinki: Tammi.
- Durkheim, Émile (1990 [1893]): Sosiaalisesta työnjaosta. Ranskankielinen alkuteos 1893. Suomentanut Seppo Randell. Helsinki: Gaudeamus.
- Ekholm, Elina (1994): Syrjäytyä vai selviytyä – pakolaisten elämää Suomessa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 9. Helsinki: Painatuskeskus.

Eskola, Jari & Suoranta, J. (2008): *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8. painos. Tampere : Vastapaino.

Esser, Hartmut (2000): *Soziologie. Spezielle Grundlagen 2. Die Konstruktion der Gesellschaften* Frankfurt: Campus.

Faehnle, Maija (2009): Asukkaiden kokemuksellinen tieto luontoalueita koskevassa suunnittelussa. Teoksessa Maija Faehnle, Pia Bäcklund & Markus Laine (toim.): *Kaupunkiluontoa kaikille. Ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2009:6. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 83–97.

Faehnle, Maija, Bäcklund, Pia & Laine, Markus (toim.) (2009): *Kaupunkiluontoa kaikille. Ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2009:6. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Faehnle, Maija, Jokinen, Johanna, Karlin, Anni & Lyytimäki, Jari (2010): *Kaupunkiluonto ja monikulttuurisuus – maahanmuuttajat luontoalueiden kokijoina ja käyttäjinä*. Suomen ympäristö 1/2010. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.

Forsander, Annika (2001): Etnisten ryhmien kohtaaminen. Teoksessa Annika Forsander, Elina Ekholm & Petri Hautaniemi (toim.): *Monietnisyys, yhteiskunta ja työ*. 2. muuttumaton painos. Helsinki: Palmenia-kustannus, 31–56.

Forsander, Annika, Ekholm, Elina & Hautaniemi, Petri (toim.) (2001): *Monietnisyys, yhteiskunta ja työ*. 2. muuttumaton painos. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Gehl, Jan (1996): *Life between buildings. Using public space*. Third Edition. Copenhagen: Arkitektens Forlag.

Giddens, Anthony (1979): *Central problems in social theory: action, structure and contradiction in social analysis*. London: Macmillan Press.

Giddens, Anthony (1991): *Modernity and Self-identity. Self and Society on the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

Giddens, Anthony (1995): *Elämää jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa*. Teoksessa Ulrich Beck, Anthony Giddens & Scott Lash (toim.): *Nykyajan jäljillä*. Suomentanut Leevi Lehto. Englanninkielinen alkuteos 1994. Tampere: Vastapaino, 83–152.

Gobster, Paul H. (1998): *Urban parks as green walls or green magnets? Interracial relations in neighborhood boundary parks*. *Landscape and Urban Planning* 41:1, 43–55.

Gottdiener, Mark & Hutchison, Ray (2006): *The New Urban Sociology*. Third Edition. Boulder: Westview Press.

Haapala, Arto (2006): *Johdanto*. Teoksessa Arto Haapala & Mia Kunnaskari (toim.): *Paradokseja paratiiseissa. Näkökulmia urbaanin luonnon kysymyksiin*. Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutin raportteja nro 4. Lahti: Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutti, 8–13.

Haapala, Arto & Kunnaskari, Mia (toim.) (2006): Paradokseja paratiiseissa. Näkökulmia urbaanin luonnon kysymyksiin. Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutin raportteja 4. Lahti: Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutti.

Haila, Yrjö & Lähde, Ville (2003): Luonnon poliittisuus: Mikä on uutta? Teoksessa Yrjö Haila & Ville Lähde (toim.): Luonnon politiikka. Tampere: Vastapaino, 7-39.

Haila, Yrjö, Joutsiniemi, Anssi, Kervinen, Minttu & Lodenius, Staffans (2010): Östersundomin osayleiskaavan kaupunkiekologinen ohjelma. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2010:3. Helsinki: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto.

Hautaniemi, Petri (2001): Etnisyys ja kulttuuri. Teoksessa Annika Forsander, Elina Ekholm & Petri Hautaniemi (toim.): Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. 2. muuttumaton painos. Helsinki: Palmenia-kustannus, 11–30.

Heikkilä & Kautto (2002): Suomalaisten hyvinvointi. Helsinki: Stakes.

Heikkilä, Elli & Pikkarainen, Maria (2006): Maahanmuuttajien työllisyys. Teoksessa Tuomas Martikainen (toim.): Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Tietolipas 212. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 257–277.

Heikkonen, Kaarina & Böhling, Paula (2007): Helsingin monimuotoinen luonto. Helsinki: Helsingin kaupungin ympäristökeskus.

Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto (2009): Muistio somalinkielisestä asukastilaisuudesta.

Helsingin kaupungin sosiaalivirasto (2009): Muistio monikulttuuriperheiden tapaamisesta.

Helsingin ympäristötilasto (2008). Helsinki: Helsingin kaupungin ympäristökeskus.

Helsingin seudun aluesarjat (2009): Helsinki, Espoo, Vantaa, Uudenmaan liitto, Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV. Px-Web. <<http://www.aluesarjat.fi/>> Viitattu 29.1.2010.

Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2008): Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirvensalo, Virpi (2006): Modernin kaupungin luonto muutoksessa – kahdeksan esimerkkiä suomalaisesta asuinalue-suunnittelusta. Turku: Turun yliopisto

Holm, Christa, Katila, Pia & Tikkanen, Terhi (1987): Kaupunkien viheralueet 852. Espoo: Otakustantamo.

Howard, Ebenezer (1965): Garden Cities of To-Morrow (1. pianos nimellä Tomorrow: a Peaceful Path to Real Reform, 1898). Cambridge : M.I.T. Press

Hurme, Riitta (1993): Tavoitteena kontrolloitu hyvä. Teoksessa Tuukka Haarni & Liisa Knuuti (toim.): Kaupunkikulttuuriin! Espoo: Teknillinen korkeakoulu, 85–94.

- Huttunen Laura, Löytty, Olli & Rastas, Anna (2005): Suomalainen monikulttuurisuus. Teoksessa Anna Rastas, Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.): Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino, 16–40.
- Hynynen, Ari (2002): Kotoutumisen paikat – Kaupunkitila maahanmuuttajien integraatioprosesseissa. *Yhdyskuntasuunnittelu* 40:3–4, 40–59.
- Hynynen, Pertti (1997): Monikulttuurinen Eurooppa-linnoitus. Vaellusliikkeiden poliittisia, sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia läntisen Euroopan maissa. Tampere: Yhteiskuntatieteiden Tutkimuslaitos.
- Häyrynen, Maunu (1994): Maisemapuistosta reformipuistoon. Helsingin kaupunkipuistot ja puistopolitiikka 1880-luvulta 1930-luvulle. Entisaikain Helsinki XIV. Helsinki: Helsinki-Seura.
- Ilmonen, Mervi (1993): Suomalaisuuden myytit kaupungissa. Teoksessa Tuukka Haarni & Liisa Knuuti (toim.): Kaupunkikulttuuriin! Espoo: Teknillinen korkeakoulu, 1–14.
- Jasinskaja-Lahti, Inga, Liebkind, Karmela & Vesala, Tiina (2002): Rasismi ja syrjintä Suomessa: maahanmuuttajien kokemuksia. Helsinki: Gaudeamus.
- Jay, Marion & Schraml, Ulrich (2009): Understanding the role of urban forests for migrants – uses, perception and integrative potential. *Urban forestry & Urban Greening* 8:4, 283–294.
- Johnston, Mark & Shimada, Lia D. (2004): Urban forestry in a multicultural society. *Journal of Arboriculture* 30:3, 185–192.
- Jorgensen, Anna, Hitchmough, James & Dunnett, Nigel (2007): Woodland as a setting for housing-appreciation and fear and the contribution to residential satisfaction and place identity in Warrington New Town, UK. *Landscape and Urban Planning* 79, 273–287.
- Joronen, Tuula (2009): Vapaa-ajan harrastusten merkitys ja suuntautuminen – kantaväestön ja ulkomaalaistaustaisten vertailua. Teoksessa Tuula Joronen (toim.): Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2009:4. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 58–72.
- Karisto, Antti (1984): Hyvinvointi ja sairauden ongelma. Suomea ja muita Pohjoismaita vertaileva tutkimus sairastavuuden väestöryhmittäisistä eroista ja sairaudesta hyvinvoinnin vajeena. Helsinki: Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvan tutkimuslaitos.
- Karjalainen, Timo P., Luoma, Pentti & Reinikainen, Kalle (2008): Johdanto. Teoksessa Timo P. Karjalainen, Pentti Luoma & Kalle Reinikainen (toim.): Ympäristösosiologian virrat ja verkostot. *Flows and Networks of Environmental Sociology*. Oulu: Oulun yliopisto, Thule-instituutti, 13–18.
- Kauppinen, Timo (2000): Maahanmuuttajien segregaatio pääkaupunkiseudulla 1990-luvun lopussa. *Kvartti* 3/2000, 39–49.
- Kim, Joongsub & Kaplan, Rachel (2004): Physical and psychological factors in sense of community. *New Urbanist Kentlands and Nearby Orchard Village*. *Environment and Behavior* 36, 313–340.

Keil, Roger & Graham, John (2004): Reasserting nature. Constructing urban environments after Fordism. Teoksessa B. Brown & Noel Castree (toim.): Remaking Reality. Nature at the millennium. Lontoo: Routledge, 100–125.

Kiviniemi, Kari (2001): Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin II - näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin, 68–84. Chydenius-instituutin julkaisuja 3/2001. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kopomaa, Timo (1995): Kaupunkipuiston käytöt. Elämää Helsingin puistoissa ja ulkoilualueilla. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1995:5. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Korpela, Kalevi (2001): Koettu terveys ja asuinalueen mieluisat ja epämieluisat ympäristöt. Teoksessa Melukylä vai mansikkapaikka? Asukkaiden ja asiantuntijoiden näkemyksiä asuinalueiden terveellisyydestä. Suomen ympäristö 467. Helsinki: Ympäristöministeriö, alueidenkäytön osasto, 123–141.

Korpela, Kalevi, Päivänen, Jani, Tienari, Satu, Wallenius, Marjut & Wiik, Maarit (2001): Ympäristöterveys käsitteenä ja tutkimuskohteena. Teoksessa Melukylä vai mansikkapaikka? Asukkaiden ja asiantuntijoiden näkemyksiä asuinalueiden terveellisyydestä. Suomen ympäristö 467. Helsinki: Ympäristöministeriö, alueidenkäytön osasto, 13–28.

Koskela, Hille (2009): Pelkokierre. Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. Helsinki: Gaudeamus.

Kuo, Frances E., Bacaicoa, Magdalena & Sullivan, William C. (1998). Transforming inner city landscapes: trees, sense of place and preference. *Environment and Behavior* 42, 462-483.

Kuo, Frances E., & Sullivan, William C. (1999): Environment and Crime in the Inner City. Does Vegetation Reduce Crime? *Environment and Behavior* 33, 343–367.

Kurenniemi, Marja & Törmänen, Elisa (2003): Ympäristö menee ihon alle? Kaupunkirakenteen ja asuinalueiden laadun yhteys alueelliseen kuolleisuuteen Helsingissä. *Aiheita* 26/2003. Helsinki: Stakes.

L 493/1999: Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>> Viitattu 29.1.2010.

Lainevuo, Ari (1995): Ekologisen kaupunkikehityksen reaaliutopiat. Teoksessa Kimmo Lapintie, Briitta Koskiahho, Tuula Ikonen & Ulla Tiilikainen (toim.): Ekopolis. Ekologisen kaupungin juuria etsimässä. Tampere: Gaudeamus, 105–129

Lankinen, Markku (2001): Alueellisen eriytymisen suunta Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla 1990-luvulla.

Lapintie, Kimmo (1995): Nature Morte. Ekologinen kaupunki ja suunnittelun perinne. Teoksessa Kimmo Lapintie, Briitta Koskiahho, Tuula Ikonen & Ulla Tiilikainen (toim.): Ekopolis. Ekologisen kaupungin juuria etsimässä. Tampere: Gaudeamus, 13–37.

Lapintie, Kimmo, Koskiaho, Briitta, Ikonen, Tuula & Tiilikainen, Ulla (toim.) (1995): Ekopolis. Ekologisen kaupungin juuria etsimässä. Tampere: Gaudeamus.

Lappi, Tiina-Riitta (2007): Neuvottelu tilan tulkinnoista. Etnologinen tutkimus sosiaalisen ja materiaalisen ympäristön vuorovaikutuksesta jyvaskyläläisissä kaupunkipuhunnoissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Lepola, Outi (2000): Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Lepola, Outi (2002): Johdanto. Teoksessa Outi Lepola (toim.): Koto-maana Suomi. Kertomuksia maahanmuutosta 1999–2001. Helsinki: Työministeriö ja Edita Publishing Oy, 11–15.

Lepola, Outi (toim.) (2002): Koto-maana Suomi. Kertomuksia maahanmuutosta 1999-2001. Helsinki: Työministeriö ja Edita Publishing Oy.

Leppänen, Anne-Mari (2009): Sipuli, selleri ja suolaheinä. Kaupunkiviljely Turun kaupungissa ja uussuomalaisten näkemykset palstaviljelystä. Pro gradu -tutkielma. Institute of Migration. Web Reports 55. <<http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports55.pdf>> Viitattu 28.1.2010.

Liebkind, Karmela (2001): Johdanto. Teoksessa Karmela Liebkind (toim.): Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus, 9–12.

Liebkind, Karmela, Mannila, Simo, Jasisnkaja-Lahti, Inga, Jaakkola, Magdalena, Kytäjä, Eve & Reuter Anni (2004): Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.

Lockwood, David (1964): Explorations in Social Change. Teoksessa George K. Zollschan & Walter Hirsch (toim.): Explorations in social change. Boston: Houghton Mifflin,

Low, Setha, Taplin, Dana & Scheld, Suzanne (2005): Rethinking urban parks. Public space and cultural diversity. Austin: The university of Texas press.

Macnaghten, Phil & Urry, John (1998): Contested Natures. London: Sage Publications.

Maller, Cecily, Townsend, Mardie, Pryor, Anita, Brown, Peter & St Leger, Lawrence (2005): Healthy nature healthy people: 'contact with nature' as an upstream health promotion intervention for populations. Health Promotion International 21:1, 45–54.

Martikainen, Tuomas, Sintonen, Teppo & Pitkänen, Pirkko (2006): Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt. Teoksessa Tuomas Martikainen (toim.): Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Tietolipas 212. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 9–41.

Martikainen, Tuomas (toim.) (2006): Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Tietolipas 212. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Martikainen, Tuomas (2009): Eettisiä kysymyksiä maahanmuuttotutkimuksessa. Katsaus. Elore vol. 16 – 2/2009. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

Marx, Karl (1986): Vuosien 1857-1858 taloudelliset käsikirjoitukset : ("Grundrisse"). Osa 1. Suom. Antero Tiusanen. Moskova: Progress.

Mashaire, Percy (2009): Musiikki afrikkalaisten maahanmuuttajien kotoutumisen ja identiteetin rakentamisen välineenä. Teoksessa Tuula Joronen (toim.): Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2009:4. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 159–170.

Massa, Ilmo (1998): Toinen ympäristötiede. Tampere: Gaudeamus.

Mitchell, Richard & Popham, Frank (2008): Effect of exposure to natural environment on health inequalities: an observational population study. *The Lancet* 372, 1655–1660.

Moisio, Pasi, Karvonen, Sakari, Simpura, Jussi & Heikkilä, Matti (2008): Johdanto. Teoksessa Pasi Moisio, Sakari Karvonen, Jussi Simpura & Matti Heikkilä (toim.): Suomalaisten hyvinvointi 2008. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, 14–26.

Neuvonen, Marjo, Sievänen, Tuija, Tönnös, Susan & Koskela, Terhi (2007): Access to green areas and the frequency of visits – A case study in Helsinki. *Urban Forestry & Urban Greening* 2007:6, 235–247.

Newell, Patricia Brierley (1997): A cross-cultural examination of favourite places. *Environment & Behavior* 29, 495–514.

Niemelä, Jari, Tyrväinen, Liisa & Schulman, Harry (2009): Ekologisella ja kokemuksellisella tiedolla laatua kaupunkiympäristöön. Teoksessa Maija Faehnle, Pia Bäcklund & Markus Laine (toim.): Kaupunkiluontoa kaikille. Ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2009:6. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 9–18.

Paananen, Seppo (2005): Maahanmuuttajien integrointi: vaikea ja ristiriitainen hanke. Paananen, Seppo (toim.): Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus, 173–180.

Park, Bum-Jim, Tsunetsugu, Yuko, Kasetani, Tamani, Morikawa, Takeshi, Kagawa, Takahide & Miyazaki, Yoshifumi (2009): Physiological Effects of Forest Recreation in a Young Conifer Forest in Hinokage Town, Japan. *Silva Fennica* 43:2, 291–301.

Parsons, Talcott (1952): *The Social System*. New York: The Free Press.

Pelkonen, Juha & Tyrväinen, Liisa (2005): Kaupunkiviheralueiden koetut arvot ja merkitykset asukkaille Länsi- Vantaalla. Helsinki: Helsingin yliopisto, metsäekologian laitos.

Perhoniemi, Riku & Jasinskaja-Lahti, Inga (2006): Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla. *Seurantatutkimus vuosilta 1997–2004*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2006:2. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Perttilä, Kerttu (1999): Terveystieteiden edistäminen kunnan tehtävänä. *Tutkimuksia* 103. Jyväskylä: Stakes.

Perttilä, Kerttu, Orre, Soili, Koskinen, Sari & Rimpelä, Matti (2009): Kuntien hyvinvointikertomus. Hankkeen loppuraportti. Aiheita 7/2004. Helsinki: Stakes.

Pohjanpää, Kirsti, Paananen, Seppo & Nieminen, Mauri (2003): Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002. Elinolot 2003:1. Helsinki: Tilastokeskus.

Priego, C., Breuste, J.-H. & Rojas, J. (2008): Perception and value of nature in urban landscapes: a comparative analysis of cities in Germany, Chile and Spain. *Landscape Online* 7, 1–22.

Puuronen, Vesa (2006): Näkökulmia etnisten suhteiden tutkimukseen Suomessa. Teoksessa Tuomas Martikainen (toim.): Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Tietolipas 212. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 42–54.

Päivänen, Jani (2000): Kaupungin tiiviys ja täydennysrakentaminen – Sosiologisia kysymyksiä. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B81. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

Päivärinne, Sirkku (2002): Pakolaisten vastaanoton kolme vuosikymmentä. Teoksessa Outi Lepola (toim.): Koto-maana Suomi. Kertomuksia maahanmuutosta 1999-2001. Helsinki: Työministeriö ja Edita Publishing Oy, 25–34.

Rautamäki, Matti (1999): Suullinen tiedonanto. Esitelmä Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen seminaarissa 25.8.1999.

Rishbeth, Clare & Finney, Nissa (2006): Novelty and nostalgia in urban green space: Refugee perspectives. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 97:3, 281–295. Royal Dutch Geographical Society KNAG.

Riihelä, Juhani (2005): Maahanmuuttajien elinoloerot pääkaupunkiseudun kunnissa. Teoksessa Tuula Joronen (toim.): Maahanmuuttajien elinolot pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 117–145.

Rinkinen, Kristiina (2004): Rivien väliin jäävät asukkaat. Hiljaisten ryhmien osallistaminen ympäristösuunnittelussa. Vantaa: Vantaan kaupunki.

Salmela, Ulla (2006): Omat kodit ja puutarhat. Teoksessa Arto Haapala & Mia Kunnaskari (toim.): Paradokseja paratiiseissa. Näkökulmia urbaanin luonnon kysymyksiin. Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutin raportteja 4. Lahti: Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutti, 110–130.

Saukkonen, Pasi (2007): Poliittika monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Schulman, Harry (1995): Kaupunkien seutuistuminen – kestävä kehitystäkö? Teoksessa Kimmo Lapintie, Briitta Koskiahho, Tuula Ikonen & Ulla Tiilikainen (toim.): Ekopolis. Ekologisen kaupungin juuria etsimässä. Tampere: Gaudeamus, 87–104.

Seeland, Klaus, Dübendorfer, Sabine & Hansmann, Ralf (2009): Making Friends in Zurich's Urban Forests and Parks: The Role of Public Green Space for Social Inclusion of Youths from Different Cultures. *Forest Policy and Economics* 11:1, 10–17.

Silvennoinen, Heli & Hirvonen, Jukka (2002): Koti kerrostalossa – asukkaiden arjen kokemuksia asumisestaan. *Suomen ympäristö* 575. Helsinki: ympäristöministeriö.

Sisäasianministeriö (1997): Hallittu maahanmuutto ja tehokas kotoutuminen. Maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen toimikunnan mietintö. Helsinki: Sisäasianministeriö.

Sisäasianministeriö (2009): Kotouttamisen ja etnisten suhteiden seuranta ja indikaattorit – loppuraportti. Helsinki: Sisäasianministeriö.

<[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/eb460e81269d0d14c225775300382881/\\$file/seuranta%20ja%20indikaattorit_loppuraportti_final_pdf.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/eb460e81269d0d14c225775300382881/$file/seuranta%20ja%20indikaattorit_loppuraportti_final_pdf.pdf)> Viitattu 15.9.2010.

Shultze, Günther (1992): Die Bundesrepublik Deutschland auf dem Weg zur multikulturellen Gesellschaft? Zum Eingliederungsprozess von griechischen Jugendlichen und Türken der erste und zweiten Generation. *Archiv für Sozialgeschichte* 32: 247–269.

Sosiaali- ja terveysministeriö (1997): Suomen kansallinen ympäristöterveysohjelma. Finlands nationella miljöhälsprogram. Komiteamietintö 1997:8. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Späre Harri & Pulkkinen Matti (1997): Päivittäistavaroiden kauppapalvelujen koettu saavutettavuus. Liiketaloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja B 139. Helsinki.

Suomen ympäristökeskus (2009): Monikulttuurinen kaupunkiluonto – monikulttuurisen tiedon hyödyntäminen kaupunkiluontoa koskevassa politiikassa ja suunnittelussa.

<<http://www.ymparisto.fi/syke/multicurb>> Viitattu 17.9.2010.

Takano, T, Nakamura, K & Watanabe, M (2002): Urban residential environments and senior citizens' longevity in megacity areas: the importance of walk able green spaces. *Journal of Epidemiology & Community Health* 56, 913–918.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2010. Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksen kotisivut. <http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/hankesivu?id=22131> Viitattu 24.8.2010.

Tienari, Satu (2001): Koettu terveys erilaisilla asuinalueilla – asukkaiden näkökulmia ympäristöterveyteen. Teoksessa Melukylä vai mansikkapaikka? Asukkaiden ja asiantuntijoiden näkemyksiä asuinalueiden terveellisyydestä. Suomen ympäristö 467. Helsinki: Ympäristöministeriö, alueidenkäytön osasto, 29–70.

Tiilikainen, Marja (2003): Arjen islam. Somalinaisten elämää Suomessa. Tampere: Vastapaino.

Tiitola, Satu (2000): Rakentamattomat alueet Helsingin kaupunkirakenteessa ja maankäytön suunnittelussa. Helsingin yleiskaava 2002. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston selvityksiä 2000:4.

Tikkanen, Tea (2008): Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2008. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tilastoja 33/2008. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

<http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/46740d004a525997bf67ffc230444d78/Helsingin+ulkomaalaiset%20vuonna+2008+08_11_03_Tilasto_33_Tikkanen.pdf?MOD=AJPERES> Viitattu 9.3.2010.

Tilastokeskus (2008): Väkiluku sukupuolen mukaan alueittain sekä väestömäärän muutos 31.12.2008. Px-Web -tietokanta. Helsinki: Tilastokeskus.

<http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp> Viitattu 4.2.2010.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tyrväinen, Liisa, Silvennoinen, Harri, Korpela, Kalevi & Ylen, Matti (2007): Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. Teoksessa Tyrväinen, Liisa & Tuulentie (toim.): Luontomatkailu, metsät ja hyvinvointi, 57–77. Metlan työraportteja 52.
<<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2007/mwp052-07.pdf>> Viitattu 16.2.2010.

Tyrväinen, Liisa & Korpela, Kalevi (2009): Luonnosta terveyttä onnistuneella kaupunkisuunnittelulla. Teoksessa Maija Faehnle, Pia Bäcklund & Markus Laine (toim.): Kaupunkiluontoa kaikille. Ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2009:6. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 57–71.

Ulrich, Roger S. (1984): View through a window may influence recovery from surgery. *Science* 224, 420–421.

Valkonen, Jarno (2010): Ympäristösosiologinen luonto. Teoksessa Jarno Valkonen (toim.): Ympäristösosiologia. Helsinki: WSOY.

Valkonen, Jarno (toim.) (2010): Ympäristösosiologia. Helsinki: WSOY.

Valkonen, Jarno & Saaristo, Kimmo (2010): Luonto ja yhteiskunta – ympäristösosiologian lähtökohdat. Teoksessa Jarno Valkonen (toim.): Ympäristösosiologia. Helsinki: WSOY.

Valtonen, Kathleen (1999): Pakolaisten kotoutuminen Suomeen 1990-luvulla. Helsinki: työministeriö.

Vilkuna, Johanna (1997): Kaupungin eletyt ja institutionaaliset luonnot. Teoksessa Haarni Tuukka, Karvinen Marko, Koskela Hille & Tani Sirpa (toim.): Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Tampere: Vastapaino, 163–178.

Virtanen, Anne (2000): Tilasta paikkaan, estetiikasta ekologiaan. Maantieteellisiä tulkintoja eletystä kaupungista. Turun yliopiston julkaisuja C155. Turku: Turun yliopisto.

Virtanen, Hanna (2007): Monietnistyvät lähiöt – suomalaisten asuinalueiden etninen erilaistumiskehitys ja siihen vaikuttavat tekijät. *Yhdyskuntasuunnittelu* 45:3, 5–19.

Virtanen, Hanna (2008): Somali- ja venäläistaustaisten asumistoiveet ja –valinnat pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 73:6, 640–651.

Virtanen, Mervi (2002): Miksi kotouttamislaki? Lain synty ja seuraukset. Teoksessa Outi Lepola (toim.): Koto-maana Suomi. Kertomuksia maahanmuutosta 1999–2001. Helsinki: Työministeriö ja Edita Publishing Oy, 18–24.

Väestörekisterikeskus 2010: Taskutieto 2010. Helsinki: Väestörekisterikeskus.

<[http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/FBE012CD4E16E938C22577570031F189/\\$file/Taskutieto_2010.pdf](http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/FBE012CD4E16E938C22577570031F189/$file/Taskutieto_2010.pdf)> Viitattu 25.8.2010

Väänänen, Ari, Toivanen, Minna, Aalto, Anna-Mari, Bergbom, Barbara, Härkäpää, Kristiina, Jaakkola, Magdalena, Koponen, Päivikki, Koskinen, Seppo, Kuusio, Hannamaria, Lindström, Kari,

Malin, Maili, Markkula, Heli, Mertaniemi, Ritva, Peltola, Ulla, Seppälä, Ullamaija, Tiitinen, Eveliina, Vartia-Väänänen, Maarit, Vuorenmaa, Maritta, Vuorento, Mirkka & Wahlbeck, Kristian (2009): Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan julkaisuja 10:2009. Helsinki: Työterveyslaitos, kuntoutussäätiö ja Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos.

<<http://tietohallinto.metropolia.fi/pages/viewpage.action?pageId=10561250>> Viitattu 25.8.2010.

Ward, Colleen (2004): Acculturation. Teoksessa Landis, Dan, Bhagat (toim.): Handbook of intercultural training. 3. painos. Thousand Oaks, CA: Sage, 185–216.

Werth, Manfred, Delfs, Silke & Stevens, Willy (1997): Using indicators of integration for the implementation of integration policies. Summary and conclusions. Measurement and indicators of integration. Strasbourg: Council of Europe, 173–179.

Wong, Judy Ling (2007): Culture, heritage and access to open spaces. Teoksessa Ward Thompson, C. & Travlou, P. (toim.) Open space, people space, s. 41–53. Taylor & Francis, London.

Wood, Phil & Landry, Charles (2008): The Intercultural city: planning for diversity advantage. London: Earthscan.

Woolf, Julie (1996): In defense of the metropolitan mosaic. National Parks 70: 41.

Yli-Pelkonen, Vesa (2009): Luontoalueiden ja ekosysteemipalveluiden säilyttäminen kaupunkien kasvaessa ja ilmaston muuttuessa. Teoksessa Maija Faehnle, Pia Bäcklund & Markus Laine (toim.): Kaupunkiluontoa kaikille. Ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2009:6. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Ympäristöministeriö (2008): Valtioneuvoston päätös valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistamisesta.

Liite

Maahanmuuttajien haastattelu.

Taustaa

- 1 Kuinka pitkään olet asunut Suomessa?
- 2 Missä olet syntynyt/asunut ennen Suomeen tuloasi?
- 3 Millaista oli luonto paikassa tai paikoissa, joissa olet asunut ennen tuloasi Suomeen?
- 4 Miten viihdyt Helsingissä tai ylipäätään Suomessa?
- 5 Onko Helsinkiin/Suomeen ollut helppo kotiutua? Miksi, miksi ei?

Vapaa-aika

- 6 Mitä teet rentoutuaksesi?
- 7 Millaisissa paikoissa vietät vapaa-aikaasi?
- 8 Millaisissa paikoissa et viihdy?
- 9 Millaisia vapaa-ajan viettomahdollisuuksia toivoisit Helsinkiin?

Luonto

- 10 Onko täällä Helsingissä mielestäsi luontoa? Mitä se tarkemmin ottaen on?
- 11 Onko luonto samankaltaista kuin lähtömaassasi?
- 12 Jos vietät aikaa luonnossa, millaisissa paikoissa?
- 13 Jos vietät aikaa luonnossa, mitä teet siellä? Ja kenen kanssa?
- 14 Millaisia kokemuksia sinulla on muista ihmisistä, jotka viettävät aikaa luonnossa?
- 15 Millaisia tunteita luonto on herättänyt? Mitä luonto sinulle merkitsee?
- 16 Pystytkö liikkumaan tai viettämään aikaa luonnossa siten kuin haluaisit? Jos et, miksi?

Sopeutuminen

- 17 Onko luonnolla ollut merkitystä sille, miten hyväksi tai huonoksi tunnet olosi?
- 18 Onko luonto helpottanut tai vaikeuttanut sopeutumistasi Suomeen? Jos on, miten?
- 19 Mitä kaipaat lähtömaastasi? Mitä haluaisit tuoda sieltä tänne?

Tiedonkulku

- 20 Oletko saanut tietoa harrastusmahdollisuuksista ja ulkoilupaidoista? Jos, niin miten?
- 21 Tiedätkö mielestäsi riittävästi siitä, missä saa liikkua ja mitä luonnossa voi tehdä?
- 22 Oletko kuullut suunnitelmasta kehittää kaupunkia ja sen viheralueita?
- 23 Haluaisitko osallistua kaupunkia koskevaan suunnitteluun?
- 24 Haluaisitko saada enemmän tietoa harrastusmahdollisuuksista? Jos kyllä, millä tavoin?